
NEC TIMIDE NEC TEMERE

M. TULLII

CICERONIS

OPERUM OMNIUM

VOL. II.

IETORICORUM

VOL. II.

ORATOR AD BRUTUM.

BRUTUS, SIVE DE CLARIS ORATORIBUS.

ORATOR

AD

M. BRUTUM.

EX EDITIONE J. OLIVETI.

... ...ris species quae-
...gatur, quam intuens futurus ora-
rfectam eloquentiam conformare orationem
ma autem totius disputationis huc redit,
erfectus is sit, qui tria illa dicendi genera
in potestate, ut parva summisse, modica
magna graviter dicere possit. vide cap.
disputationem ita instruxit, ut posito tan-
lamento eloquentiae, philosophiae studio,
. primo de tribus dicendi generibus agat,
ione verum Atticum dicendi genus hoc es-
d omnia apte possit eloqui, non aridum il-
m, quod quidam consectarentur, cap. 5.
o tria oratori videnda ostendat, quid, quo
odo dicat: quorum primum in inventi-
in dispositione, tertium in elocutione
10. 18. ac summam eloquentiae vim
sitam doceat, quae tum quidem per-
t ad docendum, delectandum, flecten-
ta, hoc est, tribus illis generibus com-
ujusmodi elocutio quibus quasi signis
licetur, fuse persequitur

... TOR

AD M. BRUTUM.

UTRUM difficilius, aut majus esset negare tibi saepius idem roganti, an efficere id, quod rogares, diu multumque, Brute, dubitavi. nam et negare ei, quem unicè diligerem, cuique me carissimum esse sentirem, praesertim et justa petenti, et praeclara cupienti, durum admodum mihi videbatur: et suscipere tantam rem, quantam non modo facultate consequi difficile esset, sed etiam cogitatione complecti; vix arbitrab[illegible]

[illegible]

riri, qui res magnas, ...
petendas concupiverunt. quod ſi quem
aut natura ſua, aut illa praeſtantis ingenii vis forte deficiet, aut minus inſtructus erit magnarum artium diſciplinis: teneat tamen eum curſum, quem poterit. prima enim ſequentem, honeſtum eſt in ſecundis, tertiiſque conſiſtere. nam in poëtis, non Homero ſoli locus eſt (ut de Graecis loquar) aut Archilocho, aut Sophocli, aut Pindaro: ſed horum vel ſecundis, vel etiam infra ſecundos. nec vero Ariſtotelem in philoſophia deterruit a ſcribendo amplitudo Platonis: nec ipſe Ariſtoteles *admirabili quadam* ſcientia et copia *caeterorum ſtudia* reſtinxit. Nec ſolum 2

... Jovis Olympii, ... imita-
...atua deterriti, reliqui minus ex-
... quid efficere, aut quo progre-
... quorum tanta multitudo fuit,
...o cujusque genere laus, ut cum
...aremur, inferiora tamen pro-
...oratoribus vero, Graecis qui-
...bile est, quantum inter om-
...ellat. attamen, cum esset De-
...ulti oratores magni et clari
...tea fuerant, nec postea de-
...re non est, cur eorum, qui
...ntiae dediderunt, spes in-
...nguescat industria ...
...m. ...

di non ſaepe,atque haud ſcio an unquam, in aliqua autem parte eluceat aliquando,idem apud alios denſius,apud alios fortaſſe rarius.ſed ego ſic ſtatuo, nihil eſſe in ullo genere tam pulchrum, quo non pulchrius id ſit, unde illud, ut ex ore aliquo, quaſi imago,exprimatur,quod neque oculis,neque auribus, neque ullo ſenſu percipi poteſt; cogitatione tantum, et mente com-

tiam dicendi graviſſimus auctor et magiſter, Plato: eaſque gigni negat, et ait ſemper eſſe, ac ratione et intelligentia contineri: caetera naſci, occidere, fluere, labi, nec diutius eſſe uno et eodem ſtatu. quidquid eſt igitur, de quo ratione et via diſputetur, id eſt ad ultimam ſui generis formam ſpeciemque redigendum. ac video, hanc primam ingreſſionem meam non ex oratoris diſputationibus ductam, ſed e media philoſophia repetitam, et eam quidem cum antiquam, tum ſubobſcuram, aut reprehenſionis aliquid, aut certe admirationis habituram. nam aut mirabuntur, quid haec pertineant ad ea, quae quaerimus: quibus ſatisfaciet res ipſa cognita, ut non ſine cauſa alte repetita videatur: aut reprehendent, quod inuſitatas vias indagemus, tritas relinquamus. ego autem et me ſaepe nova videri dicere intelligo, cum pervetera dicam, ſed inaudita plerisque: et fateor, me oratorem, ſi modo ſim, aut etiam quicumque ſim, non ex rhetorum officinis, ſed ex Academiae ſpatiis extitiſſe. illa enim ſunt curricula multiplicium variorumque ſermonum, in quibus Platonis primum impreſſa ſunt

veſtigia: ſed et hujus, et aliorum philo-ſophorum diſputationibus, et exagitatus maxime orator eſt, et adjutus. omnis e-nim ubertas, et quaſi ſilvá dicendi, duc-ta ab illis eſt, nec ſatis tamen inſtructa ad forenſes cauſas: quas, ut illi ipſi dicere ſolebant, agreſtioribus Muſis reliquerunt. ſic eloquentia haec forenſis ſpreta a phi-loſophis et repudiata, multis quidem illa adjumentis magniſque caruit; ſed tamen

cum, cum alia praecla
magnifica didicisset, ub
dum fuisse, quarumque (quo
atiae maximum) quibus orat
modis quaeque animorum part
derentur. quod idem de Demosthen
existimari potest: cujus ex epistolis intel
ligi licet, quam frequens fuerit Platoni
auditor. nec vero sine philosophorum
disciplina, genus et speciem cujusque re
cernere, neque eam definiendo explica
re, nec tribuere in partes possumus; ne
judicare, quae vera, quae falsa sint; ne
que cernere consequentia, repugnanti
videre, ambigua distinguere. quid dicam
de natura rerum, cujus cognitio magnam
orationis suppeditat copiam? de vita, de
officiis, de virtute, de moribus? sine mul
ta earum ipsarum rerum disciplina, au
5 dici, aut intelligi potest? Ad has to
tantasque res adhibenda sunt ornamenta
innumerabilia, quae sola tum quidem tra
debantur ab iis, qui dicendi numeraban
tur magistri. quo fit, ut veram illam, e
absolutam eloquentiam nemo consequa
tur, quod alia intelligendi, alia dicend
disciplina est: et ab aliis rerum, ab ali

verborum doctrina quaeritur. itaque M. Antonius, cui vel primas eloquentiae patrum nostrorum tribuebat aetas, vir naturâ peracutus et prudens, in eo libro, quem unum reliquit, disertos ait se vidisse multos, eloquentem omnino neminem. insidebat videlicet in ejus mente species eloquentiae, quam cernebat animo, re ipsâ non videbat. vir autem acerrimo ingenio (sic enim fuit) multa et in

limus) perpauci in omnibus. nam et grandiloqui, ut ita dicam, fuerunt cum ampla et ſententiarum gravitate, et majeſtate verborum, vehementes, varii, copioſi, graves: ad permovendos, et convertendos animos inſtructi, et parati. quod ipſum alii aſpera, triſti, horrida oratione, neque perfecta, neque concluſa: alii laevi, et inſtructa, et terminata. et contra tenues, acuti, omnia docentes, et dilucidiora,non ampliora,facientes, ſubtili quadam et preſſa oratione limati. in eodemque genere alii callidi, ſed impoliti, et conſultò rudium ſimiles et imperitorum: alii in eadem jejunitate concinniores, id eſt, faceti, florentes etiam, et leviter ornati. eſt autem quidam interjectus, inter hos medius, et quaſi temperatus, nec acumine poſteriorum, nec fulmine utens ſuperiorum, ut cinnus amborum, in neutro excellens, utriuſque particeps; vel utriuſque (ſi verum quaerimus) potius expers. iſque uno tenore, ut aiunt, in dicendo fluit, nihil afferens praeter facilitatem et aequabilitatem: aut addit aliquos, ut in corona, toros, omnemque orationem ornamentis modicis

verborum, ſententiarumque diſtinguit. horum ſingulorum generum quicumque vim ſingulis conſecuti ſunt, magnum in oratoribus nomen habuerunt. ſed quaerendum eſt, ſatiſne id, quod volumus, effecerint. Videmus enim fuiſſe quoſ- 7
dam, qui iidem ornate, ac graviter, iidem verſute, et ſubtiliter dicerent. atque utinam in Latinis talis oratoris ſimulacrum reperire poſſemus! eſſet egregium non quaerere externa, domeſticis eſſe contentos. ſed ego idem, qui in illo ſermone noſtro, qui eſt expoſitus in Bruto, multum tribuerim Latinis, vel ut hortarer alios, vel quod amarem meos, recordor

tiamque ipſius viribus, non imbecillitate ſua, metiantur. nunc enim tantum quiſque laudat, quantum ſe poſſe ſperat imitari. ſed tamen eos ſtudio optimo, judicio minus firmo praeditos, docere, quae ſit propria laus Atticorum, non alienum puto. Semper oratorum eloquentiae moderatrix fuit auditorum prudentia. omnes enim, qui probari volunt, voluntatem eorum, qui audiunt, intuentur, ad eamque, et ad eorum arbitrium et nutum totos ſe fingunt et accommodant. itaque Caria, et Phrygia, et Myſia, quod minime politae, minimeque elegantes ſunt, adſciverunt aptum ſuis auribus opimum quoddam, et tanquam adipatae dictionis genus, quod eorum vicini (non ita lato interjecto mari) Rhodii nunquam probaverunt, Graeci autem multo minus, Athenienſes vero funditus repudiaverunt: quorum ſemper fuit prudens, ſincerumque judicium, nihil ut poſſent, niſi incorruptum, audire, et elegans. eorum religioni cum ſerviret orator, nullum verbum inſolens, nullum odioſum ponere audebat. itaque hic, quem praeſtitiſſe diximus caeteris, in illa pro Cteſiphonte oratione

longe optima, ſummiſſius a primo: deinde, dum de legibus diſputat, preſſius: poſt ſenſim incedens, judices ut vidit ardentes, in reliquis exſultavit audacius. ac tamen in hoc ipſo, diligenter examinante verborum omnium pondera, reprehendit Aeſchines quaedam, et exagitat; illudenſque, dura, odioſa, intolerabilia eſſe dicit. quin etiam quaerit ab ip-

genera plura ſunt; hi unum modo quale ſit, ſuſpicantur. putant enim, qui horride inculteque dicat, modo id eleganter enucleateque faciat, eum ſolum Atticè dicere. errant, quod ſolum: quod Atticè, non falluntur. iſtorum enim judicio, ſi ſolum illud eſt Atticum, ne Pericles quidem dixit Atticè, cui primae ſine controverſia deferebantur. qui ſi tenui genere uteretur, nunquam ab Ariſtophane poëta fulgere, tonare, permiſcere Graeciam dictus eſſet. dicat igitur Atticè venuſtiſſimus ille ſcriptor ac politiſſimus Lyſias. quis enim id poſſit negare? dum intelligamus, hoc eſſe Atticum in Lyſia, non quod tenuis ſit, atque inornatus, ſed quod nihil habeat inſolens, aut ineptum. ornate vero, et graviter, et copioſe dicere, aut Atticorum ſit, aut ne ſit Aeſchines, neve Demoſthenes Atticus. ecce autem aliqui ſe Thucydidios eſſe profitentur, novum quoddam imperitorum et inauditum genus. nam qui Lyſiam ſequuntur, cauſidicum quendam ſequuntur: non illum quidem amplum atque grandem; ſubtilem et elegantem tamen, et qui in forenſibus cauſis poſſit praeclare

multas habent obscuras ab-
entias, vix ut intelligantur:
ratione civili vitium vel ma-
est autem in hominibus tan-
, ut, inventis frugibus, glan-
? an victus hominum, Athe-
neficio excoli potuit, oratio
quis porro unquam Graeco-
im a Thucydide quidquam
idatus est ab omnibus. fate-
it rerum explicator prudens,
vis: non ut in judiciis versa-
ed ut in historiis bella narra-
nunquam est numeratus ora-
re, si historiam non scripsis-

e caperet: cujus sermo est
melle dulcior, sed a forensi
remotissimus. referemus nos igi-
tur ad eum, quem volumus, inchoandum,
ad eam eloquentiam informandum, quam
a nullo cognovit Antonius. Mag-
num opus omnino et arduum, Brute, co-
namur: sed nihil difficile amanti puto.
amo autem, et semper amavi ingenium,
studia, mores tuos. incendor porro quo-
tidie magis, non desiderio solum (quo
quidem conficior) congressus nostros,
consuetudinem victûs, doctissimos ser-
mones requirens tuos, sed etiam admira-
bili fama virtutum incredibilium, quae
specie dispares, prudentia conjunguntur.
quid enim tam distans, quam a severitate
comitas? quis tamen unquam te aut sanc-
tior est habitus, aut dulcior? quid tam
difficile, quam in plurimorum contro-
versiis dijudicandis ab omnibus diligi?
consequeris tamen, ut eos ipsos, quos
contra statuas, aequos, placatosque di-
mittas. itaque efficis, ut, cum gratiae
causa nihil facias, omnia tamen sint gra-
ta, quae facis. ergo omnibus terris una
Gallia communi non ardet incendio: in

qua frueris ipſe te, cum in Italiae luce cognoſceris, verſariſque in optimorum civium vel flore vel robore. jam quantum illud eſt, quod in maximis occupationibus nunquam intermittis ſtudia doctrinae? ſemper aut ipſe ſcribis aliquid, aut me vocas ad ſcribendum? itaque hoc ſum aggreſſus ſtatim Catone abſoluto: quem ipſum nunquam attigiſſem, tempora ti- [redacted]

... judicia,
... facilis explicatio, quae
ma maxime excellat. in picturis alios
rrida, inculta, abdita, et opaca: con-
alios nitida, laeta, collustrata delec-
it. quid est, quo praescriptum aliquod,
t formulam exprimas, cum in suo quod-
e genere praestet, et genera plura sint?
e ego religione non sum ab hoc conatu
ulsus: existimavique, in omnibus re-
esse aliquid optimum, etiam si late-
idque ab eo posse, qui ejus rei gna-
esset, judicari. sed quoniam plura
orationum genera, eaque diversa,
in unam formam cadunt omnia:
ionum, suasionum, et historiarum,
um scriptionum, qualem Isocrate...

aliquid exquiſitiùs dicere. Ab hac et verborum copia alitur, et eorum conſtructio, et numerus liberiore quadam fruitur licentia. datur etiam venia concinnitati ſententiarum: et arguti certique et circumſcripti verborum ambitus conceduntur: de induſtriaque, non ex inſidiis, ſed aperte, ac palam elaboratur, ut verba verbis quaſi demenſa, et paria reſpondeant; ut crebro conferantur pugnantia,

rum aetas cum in eorum tempora, quos
nominavi, incidisset, longissime tamen
ipsi a talibus deliciis, vel potius ineptiis,
absuerunt. alter enim sine ullis salebris
quasi sedatus amnis fluit: alter incitatior
fertur, et de bellicis rebus canit etiam
quodam modo bellicum: primisque ab
his (ut ait Theophrastus) historia com-
mota est, ut auderet uberius, quam supe-
13 riores, et ornatius dicere. Horum ae-
tati successit Isocrates, qui praeter caete-
ros ejusdem generis laudatur semper a
nobis, nonnunquam, Brute, leviter et
erudite repugnante te. sed credas mihi
fortasse, si, quid in eo laudem, cognove-
ris. nam cum concisus ei Thrasymachus
minutis numeris videretur, et Gorgias,
qui tamen primi traduntur arte quadam
verba junxisse; Thucydides autem prae-
fractior, nec satis (ut ita dicam) rotun-
dus: primus instituit dilatare verbis, et
mollioribus numeris explere sententias.
in quo cum doceret eos, qui partim in di-
cendo, partim in scribendo principes ex-
stiterunt, domus ejus officina habitá elo-
quentiae est. itaque ut ego, cum a nos-
tro Catone laudabar, vel reprehendi me

a caeteris facile patiebar: ſic Iſocrates videtur teſtimonio Platonis aliorum judicia debere contemnere. eſt enim (ut ſcis) quaſi in extrema pagina Phaedri his ipſis verbis loquens Socrates. ‘ adoleſcens e-
‘ tiam nunc, ô Phaedre, Iſocrates eſt:
‘ ſed quid de illo augurer, lubet dicere.
‘ quid tandem? inquit ille. majore mihi
‘ ingenio videtur eſſe, quàm ut cum ora-

ſententiis argutum, verbis ſonans, eſt in
illo epidictico genere, quod diximus pro-
prium ſophiſtarum; pompae, quam pug-
nae aptius; gymnaſiis et palaeſtrae dica-
tum; ſpretum et pulſum foro. ſed quòd
educata hujus nutrimentis eloquentia,
ipſa ſe poſtea colorat, et roborat, non a-
lienum fuit de oratoris quaſi incunabulis
dicere. verum haec, ludorum, atque pom-
pae: nos autem jam in aciem, dimicatio-
14 nemque veniamus. Quoniam tria vi-
denda ſunt oratori, quid dicat, et quo
quidque loco, et quomodo; dicendum
omnino eſt, quid ſit optimum in ſingulis,
ſed aliquanto ſecus atque in tradenda ar-
te dici ſolet. nulla praecepta ponemus,
(neque enim id ſuſcepimus) ſed excel-
lentis eloquentiae ſpeciem et formam ad-
umbrabimus: nec, quibus rebus ea pa-
retur, exponemus; ſed qualis nobis eſſe
videatur. ac duo breviter prima. ſunt
enim non tam inſignia ad maximam lau-
dem, quam neceſſaria, et tamen cum mul-
tis paene communia. nam et invenire,
et judicare, quid dicas, magna illa qui-
dem ſunt, et tanquam animi inſtar in
corpore: ſed propria magis prudentiae,

quam eloquentiae: qua tamen in causa est vacua prudentia? noverit igitur hic quidem orator, quem summum esse volumus, argumentorum et rationum locos. nam quoniam, quidquid est quod in controversia aut in contentione versetur, in eo, aut sitne, aut quid sit, aut quale sit, quaeritur: sitne, signis: quid sit, definitionibus: quale sit, recti, pravique [redacted]

...eratim; ... omnes; ... certi
tiam, qui communes ... utetur ap-
...c vero utetur ... appellantur loci.
... omnia expendet, et seliget. hac copia,
...per, nec in omnibus causis, non enim
...m argumentorum momenta sunt, ex iisdem
...m igitur adhibebit: nec inveniet so-
...uid dicat, sed etiam expendet. ju-
...m est feracius ingeniis, iis praeser-
...uae disciplinis exculta sunt. ni-
fecundae et uberes, sed ut
verum herbas etiam non solum
...imas frugibus: sic effundunt
..., aut levia ... interdu...

quae invenerit,qua diligentia collocabit? quoniam id ſecundum erat de tribus. veſtibula nimirum honeſta, adituſque ad cauſam faciet illuſtres: cumque animos prima aggreſſione occupaverit, infirmabit, excludetque contraria; de firmiſſimis alia prima ponet, alia poſtrema, inculcabitque leviora. atque in primis duabus dicendi partibus qualis eſſet, ſummatim breviterque deſcripſimus. Sed ut an-

orationis optimum judicarem. rem diffi cilem, dii immortales! atque omnium difficillimam. nam cum eſt oratio mollis, et tenera, et ita flexibilis, ut ſequatur quocumque torqueas: tum et naturae variae, et voluntates, multum inter ſe diſtantia effecerunt genera dicendi. flumen aliis verborum, volubilitaſque cordi eſt, qui ponunt in orationis celeritate eloquentiam. diſtincta alios, et interpuncta intervalla, morae, reſpirationeſque delectant. quid poteſt eſſe tam diverſum? tamen eſt in utroque aliquid excellens. elaborant alii in lenitate et aequabilitate, et puro quaſi quodam et candido genere dicendi. ecce aliqui duritatem, et ſeveritatem quandam verbis, et orationis quaſi moeſtitiam ſequuntur: quodque paulo ante diviſimus, ut alii graves, alii enues, alii temperati vellent videri: quot rationum genera eſſe diximus, totidem atorum reperiuntur. Et, quoniam epi jam cumulatius hoc munus augere, am a te poſtulatum eſt, (tibi enim tan- de orationis genere quaerenti, re- ndi etiam breviter de inveniendo et cando) ne nunc quidem ſolum de

orationis modo dicam, ſed etiam de actionis: ita praetermiſſa pars nulla erit: quandoquidem de memoria nihil eſt hoc loco dicendum, quae communis eſt multarum artium. quo modo autem dicatur, id eſt in duobus, in agendo, et in eloquendo. eſt enim actio quaſi corporis quaedam eloquentia, cum conſtet e voce atque motu. vocis mutationes totidem

. .. inclinata, videri
.., et inflexa, miserabilis. mira est
n quaedam natura vocis: cujus qui-
, e tribus omnino sonis, inflexo, a-
, gravi, tanta sit, et tam suavis vari-
perfecta in cantibus. Est autem
cendo etiam quidam cantus obscuri-
on hic e Phrygia, et Caria rhetorum
gus, paene canticum; sed ille, quem
cat Demosthenes, et Aeschines, cum
teri objicit vocis flexiones. dicit
tiam Demosthenes, illumque sae-
voce dulci et clara fuisse. in quo
am notandum mihi videtur ...

nes ſonorum, tum intendens, tum remittens, perſequetur gradus: idemque motu ſic utetur, nihil ut ſuperſit in geſtu. ſtatus erectus et celſus: rarus inceſſus, nec ita longus: excurſio moderata, eaque rara: nulla mollitia cervicum, nullae argutiae digitorum, non ad numerum articulus cadens: trunco magis toto ſe ipſe moderans, et virili laterum flexione, bra-

caeterarum enim rerum, quae ſunt in oratore, partem aliquam ſibi quiſque vindicat: dicendi autem, id eſt eloquendi maxima vis, ſoli huic conceditur. quanquam enim et philoſophi quidam ornate locuti ſunt, (ſiquidem et Theophraſtus divinitate loquendi nomen invenit, et Ariſtoteles Iſocratem ipſum laceſſivit, et Xenophontis voce Muſas quaſi locutas ferunt: et longe omnium, quicumque ſcripſerunt, aut locuti ſunt, exſtitit et gravitate princeps Plato) tamen horum oratio neque nervos, neque aculeos oratorios, ac forenſes habet. loquuntur cum doctis, quorum ſedare animos malunt, quam incitare. ſic de rebus placatis, ac minime turbulentis, docendi cauſâ, non capiendi, loquuntur: ut in eo ipſo, quod delectationem aliquam dicendo aucupentur, plus nonnullis, quam neceſſè ſit, facere videantur. ergo ab hoc genere non difficile eſt hanc eloquentiam, de qua nunc agitur, ſecernere. mollis eſt enim oratio philoſophorum et umbratilis, nec ſententiis, nec verbis inſtructa popularibus, nec vincta numeris, ſed ſoluta liberius. nihil iratum habet, nihil invidum, nihil atrox,

[redacted]

nihil mirabile, nihil aſtutum: caſta, verecunda, virgo incorrupta quodam modo. itaque ſermo potius, quam oratio, dicitur. quanquam enim omnis locutio oratio eſt, tamen unius oratoris locutio hoc proprio ſignata nomine eſt. ſophiſtarum, de quibus ſupra dixi, magis diſtinguenda ſimilitudo videtur, qui omnes eoſdem volunt flores, quos adhibet orator in cauſis, [redacted]

poësis, haec eloquentia, quam quaerimus, sevocanda est. nam etiam poëtae quaestionem attulerunt, quidnam esset illud, quo ipsi differrent ab oratoribus. numero maxime videbantur antea, et versu: nunc apud oratores jam ipse numerus increbuit. quidquid est enim, quod sub aurium mensuram aliquam cadit, etiam si abest a versu, (nam id quidem orationis est vitium) numerus vocatur, qui Graece ῥυθμὸς dicitur. itaque video visum esse nonnullis, Platonis, et Democriti locutionem, etsi absit a versu, tamen, quod incitatius feratur, et clarissimis verborum luminibus utatur, potius poëma putandum, quam comicorum poëtarum: apud quos, nisi quod versiculi sunt, nihil est aliud quotidiani dissimile sermonis. nec tamen id est poëtae maximum: etsi est eo laudabilior, quod virtutes oratoris persequitur, cum versu sit adstrictior. ego autem etiam si quorundam grandis et ornata vox est poëtarum, tamen in ea cum licentiam statuo majorem esse, quam in nobis faciendorum, jungendorumque verborum, tum etiam nonnullorum voluptati vocibus magis, quam rebus inser-

viunt. nec vero, ſi quid eſt unum inter eos ſimile, (id autem eſt judicium, electioque verborum) propterea caeterarum rerum diſſimilitudo intelligi non poteſt: ſed id nec dubium eſt, et, ſi quid habet quaeſtionis, hoc tamen ipſum ad id, quod propoſitum eſt, non eſt neceſſarium. ſejunctus igitur orator a philoſophorum eloquentia, a ſophiſtarum, ab hiſtoricorum, a poëtarum, explicandus eſt nobis,

quentiae, ſicut reliquarum rerum, fundamentum, ſapientia. ut enim in vita, ſic in oratione, nihil eſt difficilius, quam, quid deceat, videre. πρέπον appellant hoc Graeci: nos dicamus ſane decorum. de quo praeclare, et multa praecipiuntur, et res eſt cognitione digniſſima. hujus ignoratione non modo in vita, ſed ſaepiſſime et in poëmatis, et in oratione peccatur. eſt autem, quid deceat, oratori videndum, non in ſententiis ſolum, ſed etiam in verbis. non enim omnis fortuna, non omnis honos, non omnis auctoritas, non omnis aetas, nec vero locus, aut tempus, aut auditor omnis, eodem aut verborum genere tractandus eſt, aut ſententiarum: ſemperque in omni parte orationis, ut vitae, quid deceat, eſt conſiderandum: quod et in re, de qua agitur, poſitum eſt, et in perſonis et eorum, qui dicunt, et eorum, qui audiunt. itaque hunc locum, longe et late patentem, philoſophi ſolent in officiis tractare, (non cum de recto ipſo diſputant; nam id quidem unum eſt) grammatici in poëtis, eloquentes in omni et genere et parte cauſarum. quam enim indecorum eſt, de ſtillicidiis cum apud u-

num judicem dicas, ampliſſimis verbis, et locis uti communibus: de majeſtate populi Romani ſummiſſe et ſubtiliter? hic genere toto. At perſona alii peccant, 2
aut ſua, aut judicum, aut etiam adverſariorum: nec re ſolum, ſed ſaepe verbo: etſi ſine re nulla vis verbi eſt, tamen eadem res ſaepe aut probatur, aut rejicitur, alio, atque alio elata verbo. in omnibuſque rebus videndum eſt, quatenus. etſi

tempori, ut perſonae: quod cum in factis ſaepiſſime, tum in dictis valet, in vultu denique, et geſtu, et inceſſu: contraque item dedecere. quod ſi poëta fugit, ut maximum vitium, qui peccat etiam, cum probam orationem affingit improbo, ſtultove ſapientis: ſi denique pictor ille vidit, cum immolanda Iphigenia triſtis Calchas eſſet, moeſtior Ulyſſes, moereret Menelaus, obvolvendum caput Agamemnonis eſſe, quoniam ſummum illum luctum penicillo non poſſet imitari: ſi denique hiſtrio, quid deceat, quaerit: quid faciendum oratori putemus? ſed, cum hoc tantum ſit: quid in cauſis, earumque quaſi membris faciat, orator viderit. illud quidem perſpicuum eſt, non modo partes orationis, ſed etiam cauſas totas, alias alia forma dicendi eſſe tractandas.

23 Sequitur ut cujuſque generis nota quaeratur, et formula. magnum opus, et arduum, ut ſaepe jam diximus: ſed ingredientibus conſiderandum fuit, quid ageremus; nunc quidem jam, quocumque feremur, danda nimirum vela ſunt. ac primum informandus eſt ille nobis, quem ſolum quidam vocant Atticum. ſummiſ-

ſus eſt, et humilis, conſuetudinem imitans, ab indiſertis re plus, quam opinione, differens. itaque eum qui audiunt, quamvis ipſi infantes ſint, tamen illo modo confidunt ſe poſſe dicere. nam orationis ſubtilitas imitabilis illa quidem videtur eſſe exiſtimanti, ſed nihil eſt experienti minus. etſi enim non plurimi ſanguinis eſt, habeat tamen ſuccum aliquem oportet, ut, etiam ſi illis maximis viri-

nim ipſa contracta, et minuta, non negligenter tractanda ſunt, ſed quaedam etiam negligentia eſt diligens. nam ut mulieres eſſe dicuntur nonnullae inornatae, quas idipſum deceat: ſic haec ſubtilis oratio etiam incompta delectat. ſit enim quiddam in utroque, quo ſit venuſtius, ſed non ut appareat. tum removebitur omnis inſignis ornatus, quaſi margaritarum: ne calamiſtri quidem adhibebuntur: fucati vero medicamenta candoris, et ruboris, omnia repellentur: elegantia modo, et munditia remanebit. ſermo purus erit et Latinus: dilucide, planeque dicetur: quid deceat, circum-
24 ſpicietur. Unum aderit, quod quartum numerat Theophraſtus in orationis laudibus, ornatum illud ſuave, et affluens: acutae, crebraeque ſententiae ponentur, et neſcio unde ex abdito erutae, atque in hoc oratore dominabuntur. verecundus erit uſus oratoriae quaſi ſupellectilis. ſupellex eſt enim quodam modo noſtra, quae eſt in ornamentis, alia rerum, alia verborum. ornatus autem verborum, duplex: unus ſimplicium, alter collocatorum. ſimplex probatur in propriis, uſi-

tatiſque verbis, quod aut optime ſonat, aut rem maxime explanat. in alienis,aut tranſlatum, aut factum aliunde, ut mutuo: aut factum ab ipſo: aut novum: aut priſcum et inuſitatum.ſed etiam inuſitata ac priſca ſunt in propriis, niſi quod raro utimur. collocata autem verba habent ornatum, ſi aliquid concinnitatis efficiunt, quod verbis mutatis non maneat, manente ſententia. nam ſententiarum ornamenta,quae permanent, etiamſi ver-

liberius paulo, quam caeteris, utetur hic summissus: nec tam licenter tamen, quam si genere dicendi uteretur amplissimo.
25 Itaque illud indecorum (quod quale sit, ex decoro debet intelligi) hic quoque apparet, cum verbum aliquod altius transfertur, idque in oratione humili ponitur, quod idem in alia deceret. illam autem concinnitatem, quae verborum collocationem illuminat his luminibus, quae Graeci quasi aliquos gestus orationis σχήματα appellant, (quod idem verbum ab his etiam in sententiarum ornamenta transfertur) adhibet quidem hic subtilis, (quem, nisi quod solum, caeteroquin recte quidem vocant Atticum,) sed paulo parcius. nam sic ut in epularum apparatu, a magnificentia recedens, non se parcum solum, sed etiam elegantem videri volet; eliget quibus utatur. sunt enim pleraeque aptae hujus ipsius oratoris, de quo loquor, parsimoniae. nam illa, de quibus ante dixi, huic acuto fugienda sunt, paria paribus relata, et similiter conclusa, eodemque pacto cadentia: et immutatione literae quasi quaesitae venustates; ne elaborata concinnitas, et

quoddam aucupium delectationis manifesto deprehensum appareat. itemque si quae verborum iterationes contentionem aliquam et clamorem requirent, erunt ab hac summissione orationis alienae: caeteris promiscue poterit uti; continuationem verborum modo relaxet, et dividat, utaturque verbis quam usitatissimis, translationibus quam mollissimis:

nc aliud agimus. illud admonemus
, ridiculo ſic uſurum oratorem, ut
nis frequenti, ne ſcurrile ſit: nec
caeno, ne mimicum: nec petulan-
mprobum: nec in calamitatem, ne
anum: nec in facinus, ne odii lo-
us occupet: neque aut ſua perſo-
judicum, aut tempore alienum.
m ad illud indecorum referuntur.
tiam quaeſita, nec ex tempore fic-
mo allata: quae plerumque ſunt
parcet et amicitiis, et dignitati-
ibit inſanabiles contumelias: tan-
lo adverſarios figet, nec eos to

molthenes minus habetur: quo quid
mihi nihil videtur urbanius, ſed non t
dicax fuit, quam facetus. eſt autem ill
acrioris ingenii, hoc majoris artis. ul
rius eſt aliud, aliquantoque robuſti
quam hoc humile, de quo dictum e
ſummiſſius autem, quam illud, de quo j
dicetur, ampliſſimum. hoc in genere, ne
vorum vel minimum, ſuavitatis autem
vel plurimum. eſt enim plenius, qua
hoc enucleatum: quam autem illud orn
tum, copioſumque, ſummiſſius. Hu
omnia dicendi ornamenta conveniun
plurimumque eſt, in hac orationis form

... pro patria arcem dixisset: et
am Africam terribili tremere tu-
cum dicit, pro Afris immutat
. hanc hypallagen rhetores, quia
mmutantur verba pro verbis:
niam grammatici vocant, quod
transferuntur. Aristoteles autem
ni haec ipsa subjungit, et abusi-
um κατάχρησιν vocant: ut cum
i' dicimus animum pro parvo,
ır verbis propinquis, si opus
d delectat, vel quod decet. jam
unt plures continuae tralatio-
lane fit oratio. itaque genus
appell...

borum cadunt lumina omnia, multa etiam ſententiarum : latae, eruditaeque diſputationes ab eodem explicantur, et loci communes ſine contentione inducuntur. quid multa? e philoſophorum ſcholis tales fere evadunt : et, niſi coram erit comparatus ille fortior, per ſe hic, quem dico, probabitur. eſt enim quoddam etiam inſigne, et florens orationis, pictum, et expolitum genus, in quo omnes verborum

[illegible]. ſed multum intereſt inter hoc dicendi genus, et ſuperiora. qui in illo ſubtili et acuto elaboravit, ut callide arguteque diceret, nec quidquam altius cogitaret: hoc uno perfecto, magnus orator eſt, ſi non maximus; minimeque in lubrico verſabitur, et, ſi ſemel conſtiterit, nunquam cadet. medius ille autem, quem modicum et temperatum voco, ſi modo ſuum illud ſatis inſtruxerit; non extimeſcit ancipites dicendi incertoſque caſus: etiam, ſi quando minus ſuccedet, ut ſaepe fit, magnum tamen periculum non adibit. alte enim cadere non poteſt. at vero hic noſter, quem principem ponimus, gravis, acer, ardens, ſi ad hoc unum eſt natus, aut in hoc ſolo ſe exercuit, aut huic generi ſtudet uni, nec ſuam copiam cum illis duobus generibus temperavit: maxime eſt contemnendus. ille enim ſummiſſus, quod acute et veteratorie dicit, ſapiens jam: medius, ſuavis: hic autem copioſiſſimus, ſi nihil eſt aliud, vix ſatis ſanus videri ſolet. qui enim nihil poteſt tranquille, nihil leniter, nihil partite, definite, diſtincte, facete dicere, praeſertim cum cauſae partim totae ſint eo modo,

partim aliqua ex parte tractandae: ſi is non praeparatis auribus inflammare rem coepit, furere apud ſanos, et quaſi inter ſobrios bacchari vinolentus videtur. tenemus igitur, Brute, quem quaerimus: ſed animo. nam manu ſi prehendiſſem, ne ipſe quidem ſua tanta eloquentia mihi perſuaſiſſet, ut ſe dimitterem. Sed in- 29
ventus profecto eſt ille eloquens, quem nunquam vidit Antonius. quis eſt igitur

eſt enim ullo in genere laus oratoris, cu
jus in noſtris orationibus non ſit aliqua
ſi non perfectio, at conatus tamen, atqu
adumbratio. non aſſequimur: at, qui
deceat, videmus. nec enim nunc de no
bis, ſed de re dicimus: in quo tantum ab
eſt, ut noſtra miremur, ut uſque eo dif
ficiles, ac moroſi ſimus, ut nobis non ſa
tisfaciat ipſe Demoſthenes; qui quan
quam *unus eminet i* nter omnes in omn
genere dicendi, tame n non ſemper imple

;entiſſime cognoviſti : neque eum di-
is e manibus : et tamen noſtra etiam
tas : vides profecto, illum multa per-
e, nos multa conari : illum poſſe, nos
, quocumque modo cauſa poſtulet,
re. ſed ille magnus : nam et ſucceſſit
magnis, et maximos oratores habu-
quales. nos magnum feciſſemus, ſi
lem potuiſſemus, quo contendimus,
enire, in ea urbe, in qua (ut ait An-
us) auditus eloquens nemo erat. at-
ſi Antonio Craſſus eloquens viſus
eſt, aut ſibi ipſe : nunquam Cotta vi-
eſſe:

[illegible]
nim omnia, ſicut adoleſcentis, non
re et maturitate, quam ſpe et exſpecta
ne, laudati. ab hac indole jam illa m
ra : ‘ uxor generi, noverca filii, filiae
lex.’ nec vero hic unus erat ardor in
bis, ut hoc modo omnia diceremus.
enim illa pro Roſcio juvenilis redun
tia, multa habet attenuata, quaedam
am paulo hilariora. at pro Avito,
Cornelio, compluresque aliae. nem
nim *orator tam* multa, ne in Graeco
dem otio, ſcripſit, quam multa ſunt

tra: eaque hanc ipſam habent, quam probo, varietatem. An ego Homero, En- 31
nio, reliquis poëtis, et maxime tragicis concederem, ut ne omnibus locis eadem contentione uterentur, crebroque mutarent, nonnunquam etiam ad quotidianum genus ſermonis accederent: ipſe nunquam ab illa acerrima contentione diſcederem? ſed quid poëtas divino ingenio profero? hiſtriones eos vidimus, qui-

..., ut contra
. ...ultae totae graves, ut quae-
iam Philippicae: multae variae, ut con-
ra Aeſchinem, falſae legationis, ut con-
ra eundem pro cauſa Cteſiphontis. jam
llud medium quoties vult, arripit, et
a graviſſimo diſcedens, eo potiſſimum
delabitur. clamores tamen tum movet,
et tum in dicendo plurimum efficit, cum
ravitatis locis utitur. ſed ab hoc pa-
umper abeamus, quandoquidem de ge-
re, non de homine quaerimus. rei po-
s, id eſt, eloquentiae vim et naturam
licemus. illud tamen, quod jam an-
iximus, meminerimus, nil nos prae-
endi cauſa eſſe dicturos: atque ita
us acturos, ut exiſtimatore...

tur perfecte eloquentis puto, non eam solum facultatem habere, quae sit ejus propria, fuse, lateque dicendi, sed etiam vicinam ejus, atque finitimam, dialecticorum scientiam assumere. quanquam aliud videtur oratio esse, aliud disputatio: nec idem loqui esse, quod dicere: attamen utrumque in disserendo est. disputandi ratio, et loquendi, dialecticorum sit: oratio, et loquendi,
tem dicendi, et ornandi. Ze-

... vel illa anti-
...ysippi disciplina institu-
...inum vim, naturam, ge-
...erum, et simplicium et copula-
... deinde quot modis quidque dica-
... ratione verum, falsumne sit, ju-
... quid efficiatur e quoque: quid
...sequens sit, quidque contrarium:
... ambigue multa dicantur, quo-
...idque eorum dividi, explanari-
...ueant. haec tenenda sunt orato-
...enim occurrunt. sed quia sua
...validiora sunt, adhibendus erit
...plicandis quidam orationis ni-
...t quoniam in omnibus, quae
...centur et via, primum consti-
...st, quid quidque sit ...

notitia definiendo aperienda eſt: ſiquidem definitio eſt oratio, quae, quid ſit id, de quo agitur, oſtendit quam breviſſime. tum, ut ſcis, explicato genere cujuſque rei, videndum eſt, quae ſint ejus generis ſive formae ſive partes, ut in eas tribuatur omnis oratio. erit igitur haec facultas in eo, quem volumus eſſe eloquentem, ut definire rem poſſit, neque id faciat tam preſſe, et anguſte, quam in illis eruditiſſimis diſputationibus fieri ſolet: ſed cum explanatius, tum etiam uberius, et ad commune judicium, popularemque intelligentiam accommodatius. idemque [redacted]

nihil de dolore, nihil de volupta- nihil de perturbationibus animi et erroribus, quae saepe cadunt in causas, sed jejunius aguntur: nihil, inquam, sine ea scientia, quam dixi, graviter, ample, copiose dici et explicari potest. De materia loquor orationis etiam nunc, non ipso de genere dicendi. volo enim prius habeat orator rem, de qua dicat, dignam auribus eruditis, quam cogitet, quibus verbis quidque dicat, aut quomodo. quem etiam, quo grandior sit, et quodam modo excelsior, (ut de Pericle dixi supra) ne physicorum quidem esse ignarum volo. omnia profecto, cum se a coelestibus rebus referet ad humanas, excelsius, magnificentiusque et dicet, et sentiet. cumque illa divina cognoverit, nolo ignoret ne haec quidem humana. jus civile teneat, quo egent causae forenses quotidie. quid est enim turpius, quam legitimarum et civilium controversiarum patrocinia suscipere, cum sis legum et civilis juris ignarus? cognoscat etiam rerum gestarum et memoriae veteris ordinem, maxime scilicet nostrae civitatis: sed et imperiosorum populorum, et regum illustrium:

r esse puerum. quid enim est ae-
nis, nisi memoria rerum veterum
riorum aetate contexitur? com-
io autem antiquitatis, exemplo-
rolatio, summa cum delectatio-
ctoritatem orationi affert et fi-
igitur instructus veniet ad cau-
um habebit genera primum ip-
. erit enim ei perspectum, ni-
posse, in quo non aut res con-
n faciat, aut verba. res, aut de
de recto, aut de nomine. ver-
e ambiguo, aut de contrario.
ando aliud in sententia vide-
iud in verbis, genus est quod-
gui, quod ex praeterito ver-

ducantur, duplices loci: uni e rebus ipſis, alteri aſſumpti. tractatio igitur rerum efficit admirabiliorem orationem. nam ipſae quidem res in perfacili cognitione verſantur. quid enim jam ſequitur, quod quidem artis ſit, niſi ordiri orationem, in quo aut concilietur auditor, aut erigatur, aut paret ſe ad diſcendum? rem breviter exponere, et probabiliter, et aperte, ut, quid agatur, intelligi poſſit? ſua confirmare? adverſaria evertere? eaque efficere non perturbate, ſed ſingulis argumentationibus ita concludendis, ut efficiatur quod ſit conſequens iis, quae ſumentur ad quamque rem confirmandam? poſt omnia perorationem inflammantem, reſtinguentemve concludere? has partes quemadmodum tractet ſingulas, difficile dictu eſt hoc loco. nec enim ſemper tractantur uno modo. quoniam autem non, quem doceam, quaero, ſed quem probem: probabo primum eum, qui, quid deceat, videbit. haec enim ſapientia maxime adhibenda eloquenti eſt, ut ſit temporum, perſonarumque moderator. nam nec ſemper, nec apud omnes, nec contra omnes, nec pro omnibus, nec omnibus eo-

dem modo dicendum arbitror. Is erit 3
ergo eloquens, qui ad id, quodcumque decebit, poterit accommodare orationem. quod cum ſtatuerit, tum, ut quidque erit dicendum, ita dicet: nec ſatura jejune, nec grandia minute, nec item contra, ſed erit rebus ipſis par et aequalis oratio. principia verecunda, non elatis intenſa verbis, ſed acuta ſententiis, vel ad offenſionem adverſarii, vel ad commendatio-

niserationibus loquar? quibus eo
as pluribus, quod etiam si plures di-
am; perorationem mihi tamen om-
elinquebant. in quo ut viderer excel-
, non ingenio, sed dolore assequebar.
ae qualiacumque in me sunt: me enim
psum non poenitet, quanta sint: sed appa-
rent in orationibus: etsi carent libri spiri-
tu illo, propter quem majora eadem illa,
cum aguntur, quam cum leguntur, vide-
38 ri solent. Nec vero miseratione solum
mens judicum permovenda est, (qua nos
ita dolenter uti solemus, ut puerum in-
fantem in manibus perorantes tenueri-
mus: ut alia in causa, excitato reo nobi-
li, sublato etiam filio parvo, plangore et
lamentatione compleremus forum) sed
etiam est faciendum, ut irascatur judex,
mitigetur, invideat, faveat, contemnat,
admiretur, oderit, diligat, cupiat, satie-
tate afficiatur, speret, metuat, laetetur,
doleat: qua in varietate, duriorum, ac-
cusatio suppeditabit exempla; mitiorum,
defensiones meae. nullo enim modo ani-
mus audientis aut incitari, aut leniri po-
test, qui modus a me non tentatus sit. di-
cerem perfectum, si ita judicarem, nec in

dis nihil eſt, quod non perficere poſſit oratio: quod et inter media argumenta faciendum eſt, quotieſcumque dabitur vel amplificandi, vel minuendi locus, et paene infinite in perorando. Duo ſunt, 37
quae bene tractata ab oratore, admirabilem eloquentiam faciant: quorum alterum eſt, quod Graeci ἠθικὸν vocant, ad naturas, et ad mores, et ad omnem vitae conſuetudinem accommodatum: alte-

quibus sic abundabit, ut verbum ex ore nullum, nisi aut elegans, aut grave exeat: ex omnique genere frequentissimae translationes erunt, quod eae propter similitudinem transferunt animos, et referunt, ac movent huc et illuc: qui motus cogitationis, celeriter agitatus, per se ipse delectat. et reliqua, ex collocatione verborum, quae sumuntur quasi lumina, magnum afferunt ornatum orationi. sunt enim similia illis, quae in amplo ornatu scenae, aut fori appellantur insignia: non quod sola ornent, sed quod excellant. eadem ratio est horum, quae sunt orationis lumina, et quodam modo insignia: cum aut duplicantur, iteranturque verba, aut breviter commutata ponuntur, aut ab eodem verbo ducitur saepius oratio, aut in idem conjicitur, aut in utrumque, aut adjungitur idem iteratum, aut idem ad extremum refertur: aut continenter unum verbum non in eadem sententia ponitur: aut cum similiter vel cadunt verba, vel desinunt: aut multis modis contrariis relata contraria: aut cum gradatim sursum versus reditur: aut cum, deremptis conjunctionibus, dissolute plu-

veritate crimen arrogantiae extimeſcerem. ſed (ut ſupra dixi) nulla me ingenii, ſed magna vis animi inflammat, ut me ipſe non teneam. nec unquam is, qui audiret, incenderetur, niſi ardens ad eum perveniret oratio. uterer exemplis domeſticis, niſi ea legiſſes: uterer alienis vel Latinis, ſi ulla reperirem; vel Graecis, ſi deceret. ſed Craſſi perpauca ſunt, nec ea judiciorum. nihil Antonii, nihil [redacted]

propter simili-
iserunt animos, et referunt,
ic et illuc: qui motus cogi-
riter agitatus, per se ipse de-
qua, ex collocatione verbo-
muntur quasi lumina, mag-
ornatum orationi. sunt e-
llis, quae in amplo ornatu
ri appellantur insignia: non
ient, sed quod excellant.
horum, quae sunt oratio-
quodam modo insignia:
intur, iteranturque verba,
mmutata ponuntur, aut
ducitur saepius oratio,
icitur, aut in utrumque,
lem iteratum

ra dicuntur: aut cum aliquid praetereuntes, cur id faciamus, oſtendimus: aut cum corrigimus noſmetipſos, quaſi reprehendentes: aut ſi eſt aliqua exclamatio vel admirationis, vel conqueſtionis: aut cum ejuſdem nominis caſus ſaepius commutatur. ſed ſententiarum ornamenta majora ſunt: quibus quia frequentiſſime Demoſthenes utitur, ſunt qui putent, idcirco eius eloquentiam

… putavit … praesidiique recusa…
…ndita, juris scientia? cum in altera, …ntiae, gloriae, praesidii plurimum esset: …altera, persecutionum, cautionumque …ceptio; quae quidem ipsa auxilium …eloquentia saepe peteret, ea vero re…gnante vix suas regiones finesque de…nderet. cur igitur jus civile docere sem…er pulchrum fuit, hominumque clarissi…orum discipulis floruerunt domus: ad …icendum si quis acuat, aut adjuvet in eo …uventutem, vituperetur? nam si vitio…um est dicere ornate, pellatur omnino e …ivitate eloquentia. sin ea non modo eos …rnat, penes quos est, sed etiam univer…um rempublicam: cur aut discere turpe …st, quod scire honestum est: aut, quod

ſed eodem tempore et diſcentibus ſatisfacerent, et conſulentibus. alteri, cum domeſticum tempus in cognoſcendis, componendiſque cauſis, forenſe in agendis, reliquum in ſeipſis reficiendis omne conſumerent: quem habebant inſtituendi, aut docendi locum? atque haud ſcio, an plerique noſtrorum oratorum ingenio plus valuerint, quam doctrina. itaque illi dicere melius, quam praecipere: nos

ego semper me didicisse
quid enim possem? cum et
adolescens, et horum studio-
mare transissem, et doctissimis
referta domus esset, et aliquae
inessent in sermone nostro doc-
notae: cumque vulgo scripta
legerentur, dissimularem me didi-
quid erat, cur probarem, nisi quod
fortasse profeceram? Quod cum
tamen ea, quae supra dicta sunt,
disputando, quam ea, de quibus
est, dignitatis habuerunt. de
enim componendis, et de syllabis
modum dinumerandis, et dimetien-
loquemur: quae etiamsi sunt, sicuti

Artem pudere proloqui, quam factites, dissimulare non sinit quin delecter; sive tuum studium hoc a me volumen expressit: tamen eis, quos aliquid reprehensuros suspicabar, respondendum fuit. quod si ea, quae dixi, non ita essent: quis tamen se tam durum agrestemque praeberet, qui hanc mihi non daret veniam, ut, cum meae forenses artes et actiones publicae concidissent, non me aut desidiae, quod facere non possum; aut moestitiae,

videamus, quale ſit; quod vel deſiderat diligentiam, ut fiat quaedam, nec tamen fiat operc eſſet cum infinitus, tum pueril quod apud Lucilium ſcite exagit bucio Scaevola,

Quàm lepide lexeis compoſtae ſerulae omnes
Arte pavimento, atque embler miculato.

nolo tam minuta haec conſtruct reat: ſed tamen ſtylus exercitat et facile hanc viam componendi in legendo oculus, ſic animus in proſpiciet, quid ſequatur, ne e rum verborum cum inſequenti mis concurſus, aut hiulcas voce: aut aſperas. quamvis enim ſua veſque ſententiae, tamen ſi in verbis efferuntur, offendent aur rum eſt judicium ſuperbiſſimum quidem Latina lingua ſic obſerva ut tam ruſticus ſit, quin vocal conjungere. in quo quidam etiar pompum reprehendunt, quod e: tanto opere fugerit; etſi id mag Iſocrates. *at non* Thucydides

quidem, haud paulo major ſcriptor, Plato: nec ſolum in his ſermonibus, qui dialogi dicuntur, ubi etiam de induſtria id faciendum fuit, ſed in populari oratione, qua mos eſt Athenis laudari in concione eos, qui ſint in praeliis interfecti: quae ſic probata eſt, ut eam quotannis, ut ſcis, illo die recitari neceſſe ſit. in ea eſt crebra iſta vocalium concurſio, quam magna

...., quam quod hominum etiam nomina contrahebant, quo essent aptiora? nam ut duellum, bellum, et duis, bis: sic Duellium, eum, qui Poenos classe devicit, Bellium nominaverunt, cum superiores appellati essent semper Duellii. quin etiam verba saepe contrahuntur, non usus causâ, sed aurium. quomodo enim vester Axilla, Ala factus est, nisi fuga literae vastioris? quam literam etiam maxillis, e taxillis, et vexillo, et paxil-, consuetudo elegans Latini sermonis ellit. libenter etiam copulando verba igebant, ut sodes, pro, si audes: sis, pro is. jam in uno, capsis, tria verba sunt: ', pro aisne: nequire, pro, non ... le pro magis vell...

ſuiſſem, concurriſſent. ex eo eſt mecum, et
tecum: non, cum me, et cum te, ut eſſet ſi-
mile illis vobiſcum, atque nobiſcum. At- 46
que etiam a quibuſdam ſero jam emenda-
tur antiquitas, qui haec reprehendunt.
nam proh deûm, atque hominum fidem:
deorum aiunt. ita credo, hoc illi neſcie-
bant: an dabat hanc licentiam conſuetu-
do? itaque idem poëta, qui inuſitatius
contraxerat: 'patris mei meum factum

[redacted]

quae non ſane ſunt in omnibus neutris uſitata. nec enim dixerim tam libenter, armûm judicium, etſi eſt apud eundem, ---- ‘nihilne ad te de judicio armûm ac‘cidit?’ quam ‘armorum.’ jam (ut cenſoriae tabulae loquuntur) fabrûm et procûm audeo dicere, non fabrorum et procorum. planeque, duorum virorum judicium, aut, trium virorum capitalium, aut decem virorum litibus judicandis, dico nunquam. atqui dixit Accius: ‘video ‘ſepulcra dua duorum corporum.’ idemque: ‘mulier una duûm virûm.’ quid

[redacted]

nutum. licet utare utroque. ergo ibidem:

Quam cara ſintque, poſt carendo intelligunt,
Quamque attinendi magni dominatus ſient.

nec vero reprehenderim: ſcripſere alii rem; et ſcripſerunt, eſſe verius ſentio: ſed conſuetudini auribus indulgenti li-

tiam ‘ abſugit,’ turpe viſum eſt; et ‘ abſer’ noluerunt, ‘ auſer’ maluerunt? quae praepoſitio praeter haec duo verba nullo alio in verbo reperitur. ‘noti’ erant, et ‘navi,’ et ‘ nari,’ quibus cum IN praeponi oporteret, dulcius viſum eſt, ‘ ignoti, ignavi, ignari,’ dicere, quam ut veritas poſtulabat. ex uſu dicunt, et e republica, quod in altero vocalis excipiebat, in altero eſſet aſperitas, niſi literam ſuſtuliſſes: ut, ‘ exegit, edixit, effecit, extulit, edidit:’ adjuncti verbi primam literam praepoſitio commutavit, ut ‘ ſubegit, ſum-

[redacted]

viter. itemque 'compoſuit, conſuevit, 'concrepuit, confecit:' conſule veritatem, reprehendet: refer ad aures, probabunt. quaere, cur? ita ſe dicent juvari. voluptati autem aurium morigerari debet oratio. quin ego ipſe, cum ſcirem ita majores locutos eſſe, ut nuſquam, niſi in vocali, adſpiratione uterentur, loquebar ſic, ut 'pulcros, Cetegos, trium-

videtur, olim autem politius, eorum verborum, quorum eaedem erant poſtremae duae literae, quae ſunt in 'optumus,' poſtremam literam detrahebant, niſi vocalis inſequebatur. ita non erat offenſio in verſibus, quam nunc fugiunt poëtae novi. ita enim loquebamur: 'qui eſt omnibu' 'princeps.' non, 'omnibus princeps,' et, 'vita illa dignu', locoque.' non, 'dignus.' quod ſi indocta conſuetudo tam eſt artifex ſuavitatis, quid ab ipſa tandem arte et doctrina poſtulari putamus? haec dixi

ba (ut ſupra diximus) legenda ſunt potiſſimum bene ſonantia, ſed ea non ut poëtae, exquiſita ad ſonum, ſed ſumpta de medio. ‘ Qua pontus Helles’ ---- ſuperat modum. at ‘ Auratus aries Colchorum’ ---- ſplendidis nominibus illuminatus eſt verſus: ſed proximus inquinatus inſuaviſſima litera finitus, ‘ Frugifera, et fer‘ ta arva Aſiae tenet.’ quare bonitate po-

...mus; verum ex natura
' arripuimus, hausimus, expressimus
' quam non docti, sed facti; non insti
' ti, sed imbuti sumus.' haec enim ta
sunt, ut, quia referuntur ad ea, ad qu
debent referri, intelligamus non quaes
tum esse numerum, sed secutum. quo
fit item in contrariis referendis: ut ill
sunt, quibus non modo numerosa oratio,
sed etiam versus efficitur:

Eam, quam nihil acusas, damnas.

'condemnas,' dixisset, qui versum effu-
gere voluisset.

Bene quam meritam esse autum...

male mere...

um necessitate ipsa efficiunt, et eum sine industria. hoc genere antiqui, jam ante Isocratem, delectabantur, et maxime Gorgias: cujus in oratione plerumque efficit numerum ipsa concinnitas. nos etiam in hoc genere frequentes; ut illa sunt in quarto Accusationis: 'conferte hanc pa-
'cem cum illo bello: hujus praetoris ad-
'ventum, cum illius imperatoris victo-

[redacted]

ſententias graves et ſuaves reperiebant, ſed eas aut vinciebant, aut explebant parum. hoc me ipſum delectat, inquiunt. quid ſi antiquiſſima illa pictura paucorum colorum, magis, quam haec jam perfecta, delectet? illa nobis ſit, credo, repetenda: haec ſcilicet repudianda. nominibus veterum gloriantur. habet autem, ut in aetatibus auctoritatem ſenectus, ſic in exemplis antiquitas: quae quidem apud me ipſum valet plurimum. nec ego id, quod deeſt antiquitati, flagito potius, quam laudo, quod eſt: praeſertim

[redacted]

eu cui claudicare, aut insistere orationi malint, quam cum sententia pariter e currere? hic enim invidiosus numer nihil affert aliud, nisi ut sit apte verl comprehensa sententia: quod fit etia ab antiquis, sed plerumque casu, sae natura: et quae valde laudantur ap illos, ea fere, quia sunt conclusa, lauda tur. et apud Graecos quidem jam an prope quadringenti sunt, cum hoc pr batur; nos nuper agnovimus. ergo E nio licuit vetera contemnenti dicere:

Versibu', quos olim Fauni, vatesq
canebant:

a ipsos laudo, idque merito, quo-
e isti imitatores esse dicunt, etsi in
aliquid desidero : hos vero minime,
nihil illorum, nisi vitium, sequuntur,
m a bonis absint longissime. quod si
aures tam inhumanas tamque agrestes
habent, ne doctissimorum quidem viro-
rum eos movebit auctoritas? omitto Iso-
cratem, discipulosque ejus, Ephorum, et
Naucratem : quanquam orationis faci-
endae et ornandae auctores locupletissimi
summique ipsi oratores esse debeant. sed
quis omnium doctior, quis acutior, quis in
rebus vel inveniendis, vel judicandis acri-
or Aristotele fuit? quis porro Isocrati est
adversatus infensius? is igitur versum in
oratione vetat esse, numerum jubet. ejus
auditor Theodectes, in primis (ut Aris-
toteles saepe significat) politus scriptor,
atque artifex, hoc idem et sentit et prae-
cipit. Theophrastus vero iisdem de rebus
etiam accuratius. quis ergo istos ferat,
qui hos auctores non probent? nisi om-
nino haec esse ab his praecepta nesciunt.
quod si ita est, nec vero aliter existimo :
quia ipsi suis sensibus non moventur, ni-
hilne eis inane videtur? nihil incondi-

tum, nihil curtum, nihil claudicans, nihil redundans? in verſu quidem theatra tota exclamant, ſi fuit una ſyllaba brevior aut longior. nec vero multitudo pedes novit, nec ullos numeros tenet: nec illud, quod offendit, aut cur, aut in quo offendat, intelligit: et tamen omnium longitudinum et brevitatum in ſonis, ſicut acutarum graviumque vocum, judi-

[redacted]

one uteremur, cum jucunditatis causâ, tum ut varietas occurreret ſatietati. quod ab his vere quadam ex parte, non totum, dicitur. nam neminem in eo genere ſcientius verſatum Iſocrate, confitendum eſt: ſed princeps inveniendi fuit Thraſymachus; cujus omnia nimis etiam exſtant ſcripta numeroſe. nam (ut paulo ante dixi) paria paribus adjuncta, et ſimiliter definita, itemque contrariis relata contraria, quae ſua ſponte (etiam ſi id non agas) cadunt plerumque numeroſe, Gorgias primus invenit: ſed his eſt uſus

[redacted]

çonfecit annos) relaxarat a nimia necessitate numerorum: quod declarat in eo libro quem ad Philippum Macedonem scripsit, cum jam admodum esset senex: in quo dicit sese minus jam servire numeris, quam solitus esset. ita non modo superiores, sed etiam se ipse correxerat. Quoni- 53
am igitur habemus aptae orationis eos principes, auctoresque, quos dicimus, et

[redacted]

riſque, tum in hoc genere nimium quod eſt, offendit vehementius, quam id,quod videtur parum. ut igitur poëtica et verſus inventus eſt terminatione aurium,obſervatione prudentium; ſic in oratione animadverſum eſt, multo illud quidem ſerius, ſed eadem natura admonente, eſſe quoſdam certos curſus, concluſioneſque verborum. quoniam igitur cauſam quoque oſtendimus: naturam nunc, (id enim erat tertium) ſi placet, explicemus: quae diſputatio non hujus inſtituti ſermonis eſt, ſed artis intimae. quaeri enim

[redacted]

poeticis; quis eorum ſit, aut qui. n
que aliis unus modo, aliis plures,
omnes iidem videntur. deinde, quici
que ſunt, ſive unus, ſive plures; co
muneſne ſint omni generi orationis: q
niam aliud genus eſt narrandi, aliud p
ſuadendi, aliud docendi: an diſpares n
meri cuique orationis generi accomm
dentur. ſi communes, qui ſint: ſi diſp
res, quid interſit, et cur non aeque in o
ratione, atque in verſu numerus appare
at. deinde, quod dicitur in oratione nu
meroſum, id utrum numero ſolum effic
itur, an etiam vel compoſitione

jucundum est, et quod moderatione absolutum, et quod illuminatum genere verborum: quanquam id quidem finitimum est numero, quia per se plerumque perfectum est: compositio autem ab utroque differt, quae tota servit gravitati vocum, aut suavitati. haec igitur fere sunt, in
55 quibus rei natura quaerenda sit. Esse ergo in oratione numerum quendam, non est difficile cognoscere. judicat enim sensus: in quo iniquum est, quod accidit, non cognoscere, si, cur id accidat, reperire nequeamus. neque enim ipse versus ratione est cognitus, sed natura atque sensu, quem dimensa ratio docuit, quid acciderit. ita notatio naturae, et animadversio peperit artem. sed in versibus res est apertior: quanquam etiam a modis quibusdam, cantu remoto, soluta esse videatur oratio, maximeque id in optimo quoque eorum poëtarum, qui λυρικοὶ a Graecis nominantur: quos cum cantu spoliaveris, nuda paene remanet oratio. quorum similia sunt quaedam etiam apud nostros: velut illa in Thyeste:

Quemnam te esse dicam? qui tarda in senectute,

et quae ſequuntur: quae, niſi cum tibicen acceſſit, orationi ſunt ſolutae ſimillima. at comicorum ſenarii propter ſimilitudinem ſermonis ſic ſaepe ſunt abjecti, ut nonnunquam vix in his numerus et verſus intelligi poſſit: quo eſt ad inveniendum difficilior in oratione numerus, quam in verſibus; omnino duo ſunt, quae condiant orationem: verborum, numerorumque jucunditas. in verbis ineſt qua-

[redacted]

tudine, quotidianoque ſermone. numerus autem nondum depromebatur, neque habebat aliquam neceſſitudinem, aut cognationem cum oratione. itaque ſerius aliquanto notatus, et cognitus, quaſi quandam palaeſtram, et extrema lineamenta orationi attulit. quod ſi et anguſta quaedam atque conciſa, et alia eſt collatata et diffuſa oratio; neceſſe eſt id non literarum accidere natura, ſed intervallorum longorum et brevium varietate, quibus implicata atque permiſta oratio, quoniam tum ſtabilis eſt, tum volubilis, neceſſe eſt

[redacted]

alteri parti, aut altero tanto, aut ſeſqui eſſe majorem. ita ſit aequalis dactylus, duplex iambus, ſeſqui paeon; qui pedes in orationem non cadere qui poſſunt? quibus ordine locatis, quod efficitur, numeroſum ſit neceſſe eſt. ſed quaeritur, quo numero, aut quibus potiſſimum ſit utendum. incidere vero omnes in orationem etiam ex hoc intelligi poteſt, quod [redacted]

poſtremum ad verbum primam rurſus ſyllabam adjunxit inſequentis. ita factus eſt anapaeſtus is, qui Ariſtophaneus nominatur. quod ne accidat, obſervari nec poteſt, nec neceſſe eſt. ſed tamen hic corrector, in eo ipſo loco, quo reprehendit, (ut a me animadverſum eſt ſtudioſe inquirente in eum) emittit imprudens ipſe ſenarium. ſit igitur hoc cognitum, in ſolutis etiam verbis ineſſe numeros, eoſdemque eſſe oratorios, qui ſint poëtici.

57 Sequitur ergo, ut, qui maxime cadant in orationem aptam numeri, videndum ſit.

ſtaret,alter e brevibus fieret:alteram nimis incitatam, alteram nimis tardam orationem,neutram temperatam.ſed et illi priores errant,et Ephorus in culpa eſt.nam et qui paeona praetereunt, non vident molliſſimum a ſeſe numerum,eundemque ampliſſimum praeteriri.quod longe Ariſtoteli videtur ſecus, qui judicat, heroum numerum grandiorem,quam deſideret ſoluta oratio: iambum autem nimis e vulgari ef-

itaque ut verſum fugimus in oratione, ſic hi ſunt evitandi continuati pedes. aliud enim quiddam eſt oratio, nec quidquam inimicius quam illa verſibus. paeon autem minime eſt aptus ad verſum: quo libentius eum recepit oratio. Ephorus vero ne ſpondeum quidem, quem fugit, intelligit eſſe aequalem dactylo, quem probat. ſyllabis enim metiendos pedes, non intervallis, exiſtimat: quod idem facit in trochaeo, qui temporibus et intervallis eſt par iambo: ſed eo vitioſus in oratione, ſi ponatur extremus, quod verba me-

(ut ſupra dixi) permiſta et temperata numeris, nec diſſoluta, nec tota numeroſa, paeone maxime, (quoniam optimus auctor ita cenſet) ſed reliquis etiam numeris, quos ille praeterit, temperata. Quos 58
autem numeros, cum quibus, tanquam purpuram, miſceri oporteat, nunc dicendum eſt, atque etiam quibus orationis generibus ſint cuique accommodatiſſimi.

[redacted]

uidem esset poëma. sed omnis nec
iudicans, nec quasi fluctuans, et aequa-
er, constanterque ingrediens, numero-
a habetur oratio. atque id in dicendo
numerosum putatur, non quod totum
constat e numeris, sed quod ad numeros
proxime accedit: quo etiam difficilius est
oratione uti, quam versibus: quod in il-
lis certa quaedam et definita lex est, quam
sequi sit necesse: in dicendo autem nihil
est propositum, nisi aut ne immoderata,
aut angusta, aut dissoluta, aut fluens sit
oratio. itaque non sunt in ea tanquam
tibicini percussionum modi, sed universa
comprehensio et species orationis clausa
et terminata est: quod voluptate aurium
59 judicatur. Solet autem quaeri, totone
in ambitu verborum numeri tenendi sint,
an in primis partibus, atque in extremis.
plerique enim censent cadere tantum nu-
merose oportere, terminarique sententi-
am. est autem, ut id maxime deceat, non
id solum. ponendus est enim ille ambi-
tus, non abjiciendus. quare cum aures
extremum semper exspectent, in eoque
acquiescant, id vacare numero non o-
portet: sed ad hunc exitum tamen a prin-

cipio ferri debet verborum illa comprehenſio, et tota a capite ita fluere, ut ad extremum veniens ipſa conſiſtat. id autem bona diſciplina exercitatis, qui et multa ſcripſerint, et quaecumque etiam ſine ſcripto dicerent, ſimilia ſcriptorum effecerint, non erit difficillimum. ante enim circumſcribitur mente ſententia, confeſtimque verba concurrunt: quae

[redacted]

[redacted]

60 loco dicimus. Collocationis autem, eae, quas diximus, compositio, concinnitas, numerus; sed in utroque frequentiores sunt, et liberiores poëtae. nam et transferunt verba cum crebrius, tum etiam audacius: et priscis libentius utuntur, et liberius novis. quod idem fit in numeris: in quibus quasi necessitati parere coguntur. sed tamen haec nec nimis esse diversa, nec ullo modo conjuncta intelligi licet. ita fit, ut non item in oratione, ut in versu, numerus exstet: idque quod numerosum in oratione dicitur, non sem-

[redacted]

notat ars, ſed aures ipſae tacito eum ſenſu
ſine arte definiunt. Satis multa de na- 6
tura: ſequitur uſus, de quo eſt accuratius
diſputandum. in quo quaeſitum eſt, in to-
tone circuitu illo orationis, quem Graeci
περίοδον, nos tum ambitum, tum circui-
tum, tum comprehenſionem, aut conti-
nuationem, aut circumſcriptionem dici-
mus: an in principiis ſolum, an in ex-
tremis, an in utraque parte numerus te-

rendumque, utrum una ſpecies et longitudo ſit earum, anne plures; et, ſi plures, quo loco, aut quando, quoque genere uti oporteat. poſtremo totius generis utilitas explicanda eſt, quae quidem patet latius. non ad unam enim rem aliquam, ſed ad plures accommodatur. ac licet, non ad ſingulas res reſpondentem, de univerſo genere ſic dicere, ut etiam ſingulis ſatis reſponſum eſſe videatur. remotis igitur reliquis generibus unum ſelegimus, hoc, quod in cauſis, foroque verſatur, de quo diceremus. ergo in aliis, id eſt

rumque ſententias. nam cum is eſt auditor, qui non vereatur, ne compoſitae orationis inſidiis ſua fides attentetur, gratiam quoque habet oratori, voluptati aurium ſervienti. Genus autem hoc orationis neque totum aſſumendum eſt ad cauſas forenſes, neque omnino repudiandum. ſi enim ſemper utare, cum ſatietatem affert, tum, quale ſit, etiam ab imperitis agnoſcitur. detrahit praeterea

mus, conati quidem saepissime sumus: quod plurimis locis perorationes nostrae voluisse nos, atque animo contendisse declarant. id autem tum valet, cum is, qui audit, ab oratore jam obsessus est, ac tenetur. non enim id agit, ut insidietur et observet: sed jam favet, processumque vult, dicendique vim admirans, non inquirit quod reprehendat. haec autem forma retinenda non diu est, nec dico in peroratione, quam ipse includit, sed in orationis reliquis partibus. nam cum sis his locis usus, quibus ostendi licere, transferenda tota dictio est ad illa, quae nescio cur

neſque, dicendum eſt. fluit omnino numerus a primo tum incitatius, brevitate pedum, tum proceritate tardius. curſum contentiones magis requirunt; expoſitiones rerum, tarditatem. inſiſtit autem ambitus modis pluribus, e quibus unum eſt ſecuta Aſia maxime, qui dichoreus vocatur, cum duo extremi chorei ſunt, id eſt, e ſingulis longis, et brevibus. explanandum eſt enim, quod ab aliis ii-

'tas filii comprobavit.' hoc dichoreo tantus clamor concionis excitatus est, ut admirabile esset. quaero, nonne id numerus effecerit? verborum ordinem immuta; fac sic, 'comprobavit filii temeritas:' jam nihil erit, etsi temeritas ex tribus brevibus, et longâ est: quem Aristoteles ut optimum probat, a quo dissentio. at eadem verba, eadem sententia. animo istuc satis est, auribus non satis. sed id crebrius fieri non oportet. primum enim numerus agnoscitur: deinde satiat: postea,
64 cognita facilitate, contemnitur. Sed sunt clausulae plures, quae numerose et jucunde cadant. nam et creticus, qui est e longa, et brevi, et longa; et ejus aequalis paeon, qui spatio par est, syllaba lon-

[redacted]

or, habet tamen ſtabilem quendam, et non expertem dignitatis gradum: in inciſionibus vero multo magis, et in membris. paucitatem enim pedum gravitatis ſuae tarditate compenſat. ſed hos cum in clauſulis pedes nomino, non loquor de uno pede extremo. adjungo (quod minimum ſit) proximum ſuperiorem, ſaepe etiam tertium. ne iambus quidem, qui

[redacted]

... illi etiam ca
loco mihi videtur aptior cretic
mius autem e quinque ſyllab
duabus longis, brevi, longa,
'amicos tenes;' quovis locc
dum ſemel ponatur: iteratus,
nuatus, numerum apertum, et
65 ſignem facit. His igitur tot
tationibus, tamque variis ſi ute
deprehendetur manifeſto, quic
de induſtria fiat, et occurretur
et quia non numero ſolum nun
ratio, ſed et compoſitione fit, e
(quod ante dictum eſt) concir
compoſitione poteſt ...

Thucydidem,totamque eam aetatem) apte, numeroseque dixerunt: ea non numero quaesito, sed verborum collocatione ceciderunt. formae vero quaedam sunt orationis, in quibus ea concinnitas inest, ut sequatur numerus necessario. nam cum aut par pari refertur,aut contrarium contrario opponitur, aut, quae similiter cadunt verba, verbis comparantur: quidquid ita concluditur,plerumque fit ut numerose cadat. quo de genere cum exem-

nis obtinent. conſtat enim ille ambitus et plena comprehenſio e quatuor fere partibus, quae membra dicimus, ut et aures impleat, et ne brevior ſit, quam ſatis ſit, neque longior. quanquam utrumque nonnunquam vel potius ſaepe accidit, ut aut citius inſiſtendum ſit, aut longius procedendum, ne brevitas defraudaſſe aures videatur, neve longitudo obtudiſſe. ſed habeo mediocritatis rationem. nec enim loquor de verſu, et eſt liberior aliquanto oratio. e quatuor igitur, quaſi hexametrorum inſtar verſuum quod ſit, conſtat

[redacted]

puto. ‘ cur clandeſtinis conſiliis nos op-
‘ pugnant? cur de perfugis noſtris copias
‘ comparant contra nos?’ prima ſunt illa duo, quae κόμματα Graeci vocant, nos inciſa dicimus: deinde tertium, κῶλον illi, nos membrum. ſequitur non longa (ex duobus enim verſibus, id eſt, membris, eſt perfecta) comprehenſio, et in ſpondeos cadit: et Craſſus quidem ſic plerumque dicebat: idque ipſe genus di-

nis, (et utrisque addi pedis pars potest,) non fere ternis amplius. incisim autem, et membratim tractata oratio in veris causis plurimum valet, maximeque his locis, cum aut arguas, aut refellas: ut nostra in Corneliana secunda, 'ô callidos 'homines, ô rem excogitatam, ô ingenia 'metuenda!' membratim adhuc: deinde caesim diximus. rursus membratim, 'tes- 'tes dare volumus.' extrema sequitur comprehensio, sed ex duobus membris, qua non potest esse brevior: 'quem, quae- 'so, nostrûm fefellit, ita vos esse factu-

[redacted]

nimis particulis orationis esset, judicaret. Et, quoniam plura de numerosa 68
oratione diximus, quam quisquam ante nos, nunc de ejus generis utilitate dicemus. nihil enim est aliud, Brute, (quod quidem tu minime omnium ignoras) pulchre, et oratorie dicere, nisi optimis sententiis verbisque lectissimis dicere. et nec sententia ulla est, quae fructum oratori ferat, nisi apte exposita, atque absolute: nec verborum lumen apparet, nisi dili-

nite feratur, ut flumen, oratio, quae non aut ſpiritu pronuntiantis, aut interductu librarii, ſed numero coacta debet inſiſtere: verum etiam quod multo majorem habent apta vim, quam ſoluta. ut enim athletas, nec multo ſecus gladiatores videmus nihil nec vitando facere caute, nec petendo vehementer, in quo non motus hic habeat palaeſtram quandam; ut, quidquid in his rebus fiat utiliter ad pugnam, idem ad adſpectum etiam ſit venuſtum: ſic oratio nec plagam gravem

aperte, quo melius aut cadat, aut volvatur oratio. quod ſe L. Coelius Antipater in prooemio belli Punici, niſi neceſſario, facturum negat. ô virum ſimplicem, qui nos nihil celat: ſapientem, qui ſerviendum neceſſitati putet! ſed hic omnino rudis. nobis autem in ſcribendo atque in dicendo, neceſſitatis excuſatio non probatur. nihil eſt enim neceſſe: et, ſi quid eſſet, id neceſſe tamen non erat confiteri.

[redacted]

vel facultate, vel copia : ſed apud eos varietas non erat, quod omnia fere concludebantur uno modo. quae vitia qui fugerit, ut neque verbum ita trajiciat, ut id de induſtria factum intelligatur; neque inferciens verba, quaſi rimas expleat; nec minutos numeros ſequens, concîdat, delumbetque ſententias ; nec ſine ulla commutatione in eodem ſemper verſetur genere numerorum: is omnia fere vitia vitaverit. nam de laudibus multa diximus, quibus ſunt alia perſpicue vitia con-

[redacted]

permuta sic, ut sit, ‘ vicerunt eunuchi e ‘ Syria, Aegyptoque.’ adde tertium: ‘ ne‘ que vero ornamenta ista villarum, qui‘ bus L. Paulum, et L. Mummium, qui ‘ rebus his urbem, Italiamque omnem re‘ ferserunt, ab aliquo video perfacile De‘ liaco, aut Syro potuisse superari.’ fac ita, ‘ potuisse superari ab aliquo Syro, ‘ aut Deliaco.’ videsne, ut ordine verbo-

[redacted]

[redacted]

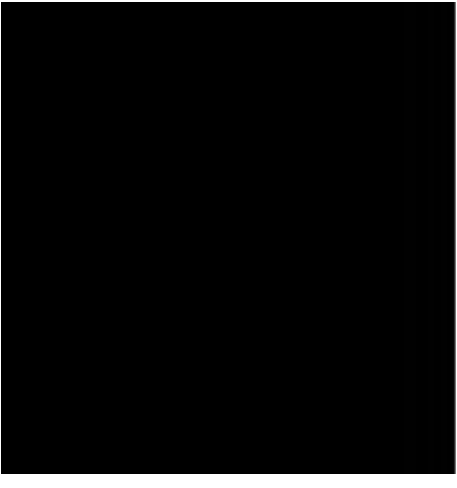
lianus fuerit Demoſthenes: cujus non tam vibrarent fulmina illa, niſi numeris
71 contorta ferrentur. Sed ſi quos magis delectant ſoluta, ſequantur ea ſane, modo ſic, ut ſi quis Phidiae clypeum diſſolverit, collocationis univerſam ſpeciem ſuſtulerit, non ſingulorum operum venuſtatem: ut in Thucydide, orbem modo orationis deſidero, ornamenta comparent. iſti autem cum diſſolvunt orationem, in qua nec res, nec verbum ullum eſt, niſi abjectum: non clypeum, ſed, ut

[redacted]

apte, ſine ſententiis dicere, inſania eſt: ſententioſe autem ſine verborum et ordine, et modo, infantia: ſed ejuſmodi tamen infantia, ut ea qui utantur, non ſtulti homines haberi poſſint, etiam plerumque prudentes: quo qui eſt contentus, utatur. eloquens vero, qui non approbationes ſolum, ſed admirationes, clamores, plauſus, ſi liceat, movere debet, omnibus oportet ita rebus excellat, ut ei turpe ſit, quidquam aut ſpectari, aut au-

[redacted]

cum ipſum illud verum in occulto lateret. tu autem velim, ſi tibi ea, quae diſputata ſunt, minus probabuntur, ut aut majus opus inſtitutum putes, quam effici potuerit; aut, dum tibi roganti voluerim obſequi, verecundia negandi, ſcribendi me impudentiam ſuſcepiſſe.

CICERO

TOPI

AD

C. TREBATI

EX EDITIONE J. OLI

Trebatii voluntati satisfacturus
dium Topicorum Aristoteleorum f
argumentorum, cum artificiosorum,
breviter enumeratis, definit quodqu
plis illustrat, cap. 2, 4. *deinde j*
disserit: cap. 5--20. *postremo, de*
variis causarum generibus, quorum
aptiores, paucis disserit. ERNES

[redacted]

AD

C. TREBAT

MAJORES nos res
sos, C. Trebati, et
brevi tempore satis multos
niores, e cursu ipso revoc
tua. cum enim mecum in
ses, et in bibliotheca sepa
nostrûm ad suum studium
vellet, evolveret, incidisti
Topica quaedam, quae sunt
bus libris explicata. qua
commotus, continuo a me
rum sententiam requisisti. q
exposuissem [illegible]

ego te non tam vitandi laboris mei cauſa, quam quod id tua intereſſe arbitrarer, vel ut eos per te ipſe legeres, vel ut totam rationem a doctiſſimo quodam rhetore acciperes, hortatus eſſem: utrumque, ut a te audiebam, es expertus. ſed a libris te obſcuritas rejecit. rhetor autem ille magnus, haec, ut opinor, Ariſtotelica ſe ignorare reſpondit. quod quidem minime ſum admiratus, eum philoſophum rheto-

opera mea nec respublica, nec amici uterentur, nec honeste inter arma versari possem, ne si tutò id quidem mihi liceret: ut veni Veliam, tuaque, et tuos vidi, admonitus hujus aeris alieni, nolui deesse ne tacitae quidem flagitationi tuae. itaque haec, cum mecum libros non haberem, memoria repetita, in ipsa navigatione conscripsi, tibique ex itinere misi: ut mea diligentia mandatorum tuorum, te quoque, etsi admonitore non eges, ad memoriam nostrarum rerum excitarem. sed jam tempus est ad id quod instituimus, accedere.
2 Cum omnis ratio diligens disserendi duas habeat partes; unam inveniendi, alteram judicandi: utriusque princeps, ut mihi quidem videtur, Aristoteles fuit. Stoici autem in altera elaboraverunt. judicandi enim vias diligenter persecuti sunt, eâ scientiâ, quam Dialecticen appellant. inveniendi vero artem, quae Topice dicitur, quaeque ad usum potior erat, et ordine naturae certe prior, totam reliquerunt. nos autem, quoniam in utraque summa utilitas est, et utramque, si erit otium, persequi cogitamus, ab ea, quae prior est, ordiemur. ut

igitur earum rerum, quae abſconditae ſunt, demonſtrato, et notato loco, facilis inventio eſt: ſic, cum perveſtigare argumentum aliquod volumus, locos noſſe debemus. ſic enim appellatae ab Ariſtotele ſunt hae quaſi ſedes, e quibus argumenta promuntur. itaque licet definire, Locum eſſe argumenti ſedem: Argumentum autem, rationem, quae rei dubiae faciat fidem. ſed ex his locis, in

[redacted]

neque vindicta, nec teſtamento liber factus eſt, non eſt liber. neque eſt ulla earum rerum: non eſt igitur liber. tum notatio, cum ex vi verbi argumentum aliquod elicitur, hoc modo: Cum lex aſſiduo vindicem aſſiduum eſſe jubeat, locupletem jubet locupleti. locuples enim eſt aſſiduus, ut ait Aelius, appellatus ab aere
3 dando. Ducuntur etiam argumenta ex iis rebus, quae quodam modo affectae ſunt ad id, de quo quaeritur. ſed hoc genus in plures partes diſtributum eſt. nam alia conjugata appellamus, alia ex gene-

[redacted]

.. ..omen retinet, nunquam sejungi-
numerata autem pecunia nomen ar-
:i retinet. legata igitur videtur. a
ıa generis: quam interdum, quo pla-
accipiatur, partem licet nominare,
modo: si ita Fabiae pecunia legata
viro, si ei viro materfamilias esset:
in manum viri non convenerat, ni-
lebetur. genus enim est uxor: ejus
: formae; una matrumfamilias, ea-
, quae in manum convenerunt; alte-
ırum, quae tantummodo uxores ha-
:ur. qua in parte cum fuerit Fabia,
tum ei non videtur. a similitudine,
modo: si aedes ..

usumfructum legavit,
oleariis plenis relictis,pu
tinere. usus enim, non
4 est. ea sunt inter se contr
junctis: si ea mulier testa
quae se capite nunquam
videtur ex edicto praetoris
tabulas possessio dari. adjur
secundum servorum, secun
secundum puerorum tabula
deatur ex edicto dari. ab
bus autem, et consequentibu
nantibus, hoc modo: ab ante
si viri culpa factum est divor
mulier nuntium remisit, tamen
ris manere nihil oportet

amittet. quod enim ſemel teſtamento alicui datum eſt, id ab eo invito, cui datum eſt, auferri non poteſt. repugnat enim recte accipere, et invitum reddere. ab efficientibus cauſis, hoc modo: Omnibus eſt jus parietem directum ad parietem communem adjungere, vel ſolidum, vel fornicatum. at ſi quis in pariete communi demoliendo damni infecti promiſerit, non debebit praeſtare quod fornix vitii fecerit. non enim ejus vitio, qui demo-

...ecus assumuntur, ...at.
toritate ducuntur. itaq
argumentationes ἀτέχν
artis expertes: ut, si ita re
niam P. Scaevola id solum
aedium dixerit, quod parie
tegendi causâ tectum projic
in tectum ejus, aedes qui p
qua defluerет, id tibi jus vide
locis, qui sunt expositi, ad
mentum reperiendum, tanqu
tis quibusdam, significatio,
stratio datur. utrum igitur hac
est? tibi quidem tam acuto, et
pato, puto. Sed quoniam av
minem ad has discendi epul
accipiam ...

...ium, man
...uem, ſupellectilem, penus, c
quo ex genere quaedam interdum
definienda ſunt. non eſſe rurſus e
quae tangi, demonſtrarive non po
cerni tamen animo; atque intellig
ſunt: ut, ſi uſucapionem, ſi tutel
gentem, ſi agnationem definias, qu
rerum nullum ſubeſt quaſi corpus
tamen quaedam conformatio inſign
et impreſſa in intelligentia: quam no
nem voco. ea ſaepe in argumenta
definitione explicanda ſunt. atque
...um definitiones, aliae ſunt partition
...liae diviſionum. partitionum
...a quae ...

[redacted]

do : Abalienatio eſt ejus rei, quae mancipi eſt, aut traditio alteri nexu, aut in jure ceſſio, inter quos ea jure civili fieri poſ-
6 ſunt. Sunt et alia genera definitionum : ſed ad hujus libri inſtitutum illa nihil pertinent : tantum eſt dicendum, qui ſit definitionis modus. ſic igitur veteres praecipiunt; cum ſumpſeris ea, quae ſunt ei rei, quam definire velis, cum aliis communia, uſque eò perſequi, dum proprium efficiatur, quod nullam in aliam rem transferri poſſit. ut hoc, ' Hereditas

[redacted]

'ingenuis oriundi ſunt.' ne id quidem ſatis eſt. 'quorum majorum nemo ſervitutem ſervivit.' abeſt etiam nunc. 'qui 'capite non ſunt diminuti.' hoc fortaſſe ſatis eſt. nihil enim video Scaevolam, pontificem, ad hanc definitionem addidiſſe. atque haec ratio valet in utroque genere definitionum, ſive id, quod eſt, ſive id, quod intelligitur, definiendum eſt. partitionum autem, et diviſionum genus quale eſſet, oſtendimus: ſed quid inter ſe

notio, cujus differentia ad caput generis, et quasi fontem referri potest. notionem appello, quod Graeci tum ἔννοιαν tum πρόληψιν dicunt. ea est insita, et ante percepta cujusque formae cognitio, enodationis indigens. formae igitur sunt hae, in quas genus sine ullius praetermissione dividitur: ut si quis jus in legem, morem, aequitatem dividat. formas qui putat idem esse, quod partes, confundit artem: et similitudine quadam conturbatus, non satis acute, quae sunt secernenda, distinguit. saepe etiam definiunt et oratores et poëtae per translationem verbi, ex similitudine, cum quadam suavitate. sed ego a vestris exemplis, nisi necessario, non recedam. solebat igitur Aquilius, colle-

[redacted]

autem ſic utendum eſt, nullam ut partem relinquas: ut ſi partiri velis tutelas, inſcienter facias, ſi ullam praetermittas. at ſi ſtipulationum, aut judiciorum formulas partiare, non eſt vitioſum in re infinita praetermittere aliquid. quod idem in diviſione vitioſum eſt. formarum enim certus eſt numerus, quae cuique generi ſubjiciantur. partium diſtributio ſaepe eſt infinitior, tanquam rivorum a fonte deductio. itaque in oratoriis artibus, quae-

[redacted]

... notatione eliciuntur ex
bo, ut, cum quaeritur, 'postlimini
quid sit, non dico, quae sint postlimi
nam id caderet in divisionem, quae t
est: postliminio redeunt haec, homo,
vis, mulus clitellarius, equus, equa, q
frena recipere solet. sed cum ipsius pc
liminii vis quaeritur, et verbum ipsum n
tatur: in quo Servius noster (ut opine
nihil putat esse notandum, nisi 'post;'
'liminium' illud, productionem esse ver
vult, ut in 'finitimo, legitimo, aeditimc
non plus inesse 'timum,' quam in 'med
'tullio tullium.' Scaevola autem, Publ
ilius, iunctum ...

niam non ſit receptus. nam neque deditionem, neque donationem ſine acceptione intelligi poſſe. Sequitur is locus, 9
qui conſtat ex iis rebus, quae quodam modo affectae ſunt ad id, de quo ambigitur: quem modo dixi in plures partes diſtributum. cujus primus eſt locus ex conjugatione, quam Graeci συζυγίαν vocant, finitimus notationi, de qua modo dictum eſt: ut, ſi aquam pluviam eam modo in-

ractum, includere: quod genus a
in primis firmum videri solet.
tudo sequitur, quae late patet;
toribus et philosophis magis, q
bis. etsi enim omnes loci sunt
disputationum ad argumenta supp
da, tamen aliis disputationibus ab
tius occurrunt, aliis angustius.
genera tibi nota sint: ubi autem his
quaestiones ipsae te admonebunt
enim similitudines, quae ex plurib
lationibus perveniunt quò volun
modo: si tutor fidem praestare de
socius, si, cui mandaris. si qui

troverſia eſt, quia fines magis agrorum videntur eſſe, quam urbis, finibus regendis adigere arbitrum non poſſis: ſic, ſi aqua pluvia in urbe nocet, quoniam res tota magis agrorum eſt, aquae pluviae arcendae adigere non poſſis arbitrum. ex eodem ſimilitudinis loco etiam exempla ſumuntur, ut Craſſus in Curiana cauſa exemplis plurimis uſus eſt, agens de eo, qui teſtamento ſic heredem inſtituiſſet, ut, ſi filius natus eſſet in decem menſibus, iſ-

... ducuntur. Se
militudinem differentia rei, max
traria superiori: sed est ejusdem
et simile invenire. ejus generis ha
NON quemadmodum quod muli
as, recte ipsi mulieri sine tutore
solvas: ita quod aut pupillae aut
debeas, recte possis eodem modo
deinceps locus est, qui a contrari
tur. contrariorum autem genera su
ra. unum eorum, quae in eodem
plurimum differunt; ut sapientia,
titia. eodem autem genere dicuntu
bus propositis occurrunt tanquan
gione quaedam contr...

[redacted]

Graecce appellantur στερητικά. praepositio enim IN, privat verbum ea vi, quam haberet, si IN praepositum non fuisset: ut 'dignitas, indignitas, humanitas, inhumanitas,' et caetera generis ejusdem. quorum tractatio est eadem, quae superiorum, quae adversa dixi. nam alia quoque sunt contrariorum genera, velut ea quae cum aliquo conferuntur: ut du-

[redacted]

12 forma talis eſt. Admonet autem hic locus, ut quaeratur, quid ante rem, quid cum re, quid poſt rem evenerit. nihil hoc ad jus; ad Ciceronem, inquibat Gallus noſter, ſi quis ad eum tale quid retulerat, ut de facto quaereretur. tu tamen patiere, nullum a me artis inſtitutae locum praeteriri, ne ſi nihil, niſi quod ad te pertineat, ſcribendum putaris, nimium te amare videare. eſt igitur magna ex parte locus hic oratorius, non modo non juriſconſultorum, ſed ne philoſophorum quidem. ante rem enim quaeruntur, quae

[redacted]

conſequentia autem ſemper. ea enim dico conſequentia, quae rem neceſſario conſequuntur. itemque et antecedentia, et repugnantia. quidquid enim antecedit quamque rem, id cohaeret cum re neceſſariò: et quidquid repugnat, id ejuſmodi eſt, ut cohaerere nunquam poſſit. Cum tripartito igitur diſtribuatur locus hic, in conſecutionem, anteceſſionem, repugnantiam: reperiendi argumenti locus ſimplex eſt, tractandi triplex. nam quid intereſt, cum hoc ſumpſeris, pecuniam numeratam mulieri deberi, cui ſit omne argentum legatum, utrum hoc modo concludas argumentum? ſi pecunia ſignata

..., quod annexum eſt, negaris, u
que, cui fuerit annexum, negan
ſecundus appellatur concludendi
cum autem aliqua conjuncta neg
his alia negatio rurſus adjungitur
his primum ſumpſeris, ut, quod rel
tur, tollendum ſit: is tertius appe
concluſionis modus. ex hoc illa r
rum ſunt ex contrariis concluſa, qua
ſi enthymemata appellant: non q
non omnis ſententia proprio nomine
thymema dicatur, ſed, ut Homerus, pr
ter excellentiam, commune poëtar
nomen efficit apud Graecos ſuum;
cum omnis ſententia enthymema d
ur, quia videtur ea, quae ex co
onficiatur

tiones: ſed philoſophorum magis; quibus eſt cum oratoribus illa ex repugnantibus ſententiis communis concluſio, quae a dialecticis tertius modus, a rhetoribus enthymema nuncupatur. reliqui dialecticorum modi plures ſunt, qui ex disjunctionibus conſtant: ' aut hoc, aut illud: ' hoc autem: non igitur illud.' itemque, ' aut hoc, aut illud: non autem hoc: il- ' lud igitur.' quae concluſiones idcirco ratae ſunt, quod in disjunctione plus uno

locorum, paulo antè poſui, et quidem ex jure civili: ſed haec patent latius. Cauſarum igitur genera duo ſunt. unum, quod vi ſua id, quod ſub ea ſubjectum eſt, certe efficit, ut ignis accendit. alterum, quod naturam efficiendi non habeat, ſed ſine quo effici non poſſit: ut, ſi quis aes cauſam ſtatuae velit dicere, quod ſine eo non poſſit effici. hujus generis cauſarum, ſine quo non efficitur, alia ſunt quieta, nihil agentia, ſtolida quodam modo; ut locus, tempus, materiae, ferramenta, et caetera generis ejuſdem. alia autem prae-

aries ille ſubjicitur in veſtris actionibus: ſi telum manu fugit magis, quam jecit. cadunt etiam in ignorationem, atque in imprudentiam perturbationes animi: quae quanquam ſint voluntariae,(objurgatione enim, et admonitione dejiciuntur) tamen habent tantos motus, ut ea quae voluntaria ſunt, aut neceſſaria interdum,aut certe ignorata videantur. toto igitur loco cauſarum explicato, ex earum differentia in magnis quidem cauſis vel oratorum, vel philoſophorum magna

[redacted]

cium socio, quid eum, qui negotia aliena curasset, ei, cujus ea negotia fuissent; quid eum, qui mandasset, eumve, cui mandatum esset, alterum alteri praestare oporteret; quid virum uxori, quid uxorem viro, tradiderunt. licebit igitur, diligenter cognitis argumentorum locis, non modo oratoribus et philosophis, sed juris etiam peritis copiose de consultati-
18 onibus suis disputare. Conjunctis huic causarum loco locus ille est, qui efficitur ex causis. ut enim causa quid sit effectum indicat, sic, quod effectum est, quae

[redacted]

pagentur, quaeque plure
faciant. ſpecie autem coı
anteponantur quae propte
ſunt, iis, quae propter aliı
ta atque inſita, aſſumptis e
integra, contaminatis: juc
jucundis: honeſta, ipſis et
proclivia, laborioſis: neceſſ
ceſſariis: ſua, alienis: rara,
deſiderabilia, iis, quibus facil
ſis: perfecta, inchoatis: tot
ratione utentia, rationis exp
luntaria, neceſſariis: animat
tis: naturalia

[redacted]

principum commoda majora, quam reliquorum: itemque, quae jucundiora, quae pluribus probata, quae ab optimo quoque laudata. atque, ut haec in comparatione meliora, sic deteriora, quae iis sunt contraria. parium autem comparatio nec elationem habet, nec submissionem. est enim aequalis. multa autem sunt, quae aequalitate ipsa comparantur: quae ita fere concluduntur. si consilio juvare cives, et auxilio, aequa in laude ponendum est: pari gloria debent esse ii, qui consu-

[redacted]

ſecus; de iis pauca dicamus: etſi ea nihil omnino ad veſtras diſputationes pertinent; ſed tamen totam rem perficiamus, quandoquidem coepimus. neque enim tu is es, quem nihil, niſi jus civile, delectet. et, quoniam ad te haec ita ſcribuntur, ut etiam in aliorum manus ſint ventura, detur opera, ut quam plurimum iis, quos recta ſtudia delectant, prodeſſe poſſimus. haec ergo argumentatio, quae dicitur artis expers, in teſtimonio poſita

[redacted]

gunt, et qui judicant, et qui exiſtimant. qui enim his rebus, quas dixi, excellunt, ipſa virtute videntur excellere. ſed reliquis quoque rebus, quas modo enumeravi, quanquam in iis nulla ſpecies virtutis eſt, tamen interdum confirmatur fides, ſi aut ars quaedam adhibetur; magna enim eſt vis ad perſuadendum, ſcientiae: aut uſus; plerumque enim creditur iis, qui experti ſunt. Facit etiam neceſſitas fidem, quae cum a corporibus, tum ab animis naſcitur. nam et verberibus, tormentis, igni fatigati, quae dicunt, ea vi-

[redacted]

terpoſito, quibus patefactis, in judiciumque prolatis, rei capitalis jure damnatus eſt. huic ſimile quiddam de Lacedaemonio Pauſania accepimus. concurſio autem fortuitorum talis eſt, ut, ſi interventum eſt caſu, cum aut ageretur aliquid, quod proferendum non eſſet, aut diceretur. in hoc genere etiam illa eſt in Palamedem conjecta ſuſpicionum proditionis multitudo: quod genus refutare interdum veritas vix poteſt. hujus etiam generis eſt

hos quoque multa ſignificata viſis. quibus ex locis ſumi interdum ſolent ad fidem faciendam teſtimonia deorum. in homine virtutis opinio valet plurimum. opinio autem eſt, non modo eos virtutem habere, qui habeant, ſed eos etiam, qui habere videantur. itaque, quos ingenio, quos ſtudio, quos doctrina praeditos vident, quorumque vitam conſtantem, et probatam, ut Catonis, Laelij, Scipionis, aliorumque plurium, rentur eos eſſe, quales ſeipſi velint. nec ſolum eos cenſent tales eſſe, qui in honoribus populi, atque in republica verſantur, ſed et oratores, et philoſophos, et poëtas, et hiſtoricos: ex quorum et dictis, et ſcriptis ſaepe auctoritas

21 petitur ad faciendam fidem. Expoſitis omnibus argumentandi locis, illud primum intelligendum eſt, nec ullam eſſe diſputationem, in quam non aliquis locus incurrat, nec fere omnes locos incidere in omnem quaeſtionem, et quibuſdam quaeſtionibus alios, quibuſdam eſſe alios aptiores locos. quaeſtionum duo ſunt genera: alterum infinitum, alterum definitum. definitum eſt, quod ὑπόθεσιν Graeci, nos Cauſam. infinitum, quod θέσιν illi appel-

lant, nos Propositum possumus nominare. causa certis personis, locis, temporibus, actionibus, negotiis cernitur, aut in omnibus, aut in plerisque eorum. propositum autem, in aliquo eorum, aut in pluribus, nec tamen in maximis. itaque propositum, pars causae est. sed omnis quaestio earum aliqua de re est, quibus causae continentur, aut una, aut pluri-

de mutatione rei quaeritur, ſit, necne ſit: ſic, Ecquidnam honeſtum ſit, ecquid aequum re vera, an haec tantum in opinione ſint. unde autem ſit ortum, ut, cum quaeritur, natura, an doctrina poſſit effici virtus. cauſa autem efficiens ſic, ut, cum quaeritur, quibus rebus eloquentia efficiatur. de commutatione, ſic: poſſitne eloquentia commutatione aliqua converti in infantiam.

2 Cum autem, quid ſit, quaeritur; notio explicanda eſt, et proprietas, et diviſio, et partitio. haec enim ſunt definitioni attributa. additur e-

ſunt: de expetendo, fugiendoque: de aequo, et iniquo: de honeſto, et turpi. comparationum autem duo, unum de eodem, et alio: alterum de majore, et minore. de expetendo, et fugiendo, hujuſmodi: si expetendae divitiae, ſi fugienda paupertas. de aequo et iniquo: Aequumne ſit ulciſci, a quocumque injuriam acceperis. de honeſto, et turpi: Honeſtumne ſit, pro patria mori. ex altero autem genere, quod

[redacted]

ſtinguens, tum metum eripiens, tum exultantem laetitiam comprimens, tum aegritudinem abſtergens. haec cum in propoſitis quaeſtionibus genera ſint, eadem
23 in cauſas transferuntur. Loci autem qui ad quaſque quaeſtiones accommodati ſunt, deinceps eſt videndum. omnes quidem illi, quos ſupra diximus, ad pleraſque ſunt: ſed alii ad alias, ut dixi, aptiores. ad conjecturam igitur maxime apta, quae ex cauſis, quae ex effectis, quae ex conjunctis ſumi poſſunt. ad definitionem autem pertinet ratio, et ſcientia

[redacted]

..., quaeritur, in comparationem ea c
dunt, quae paulo ante in comparation
loco enumerata ſunt. in illud autem ge
nus, in quo de expetendo fugiendoqu
quaeritur, adhibentur ea, quae ſunt au
animi, aut corporis, aut externa vel com
moda, vel incommoda. itemque cum de
honeſto, turpique quaeritur, ad animi bo-
na, vel mala, omnis dirigenda oratio eſt.
cum autem de aequo et iniquo diſſeritur,
aequitatis loci colliguntur. hi cernuntur
bipartito, et natura, et inſtituto. natura
partes habet duas, tuitionem ſui, et ulciſ-
cendi jus. inſtitutio autem aequitatis tri-

nes ipsi declarant, qu
eis sit. nam judicii fin
etiam nomen. juris a
expositae, cum aequita
finis, utilitas: cujus h
modo expositae, rerum
laudationis finis, honest
est ante dictum. sed def
nes a suis quaeque locis
is, instituuntur, in accusa
sionemque partitae. in q
haec genera, ut accusator
guat facti: defensor aliqu
tribus: aut non esse factum
tum, aliud ejus facti nome
re esse factum. itaque aut
conject...

quae Graece στάσις dicitur, Latine appelletur Status: in quo primum inſiſtit quaſi ad repugnandum congreſſa defenſio. atque etiam in deliberationibus et laudationibus iidem exiſtunt ſtatus. nam et negantur ſaepe ea futura, quae ab aliquo in ſententia dicta ſunt fore, ſi aut omnino fieri non poſſunt, aut ſine ſumma difficultate non poſſunt. in qua argumentatione ſtatus conjecturalis exſiſtit. at, cum aliquid de utilitate, honeſtate, aequi-

nis: quibus sublatis, defensio nulla fit. sed, quoniam lege firmius in controversiis disceptandis esse nihil debet, danda est opera, ut legem adjutricem et testem adhibeamus. in qua re alii quasi status existunt novi, qui appellantur legitimae disceptationes. tum enim defenditur non id legem dicere, quod adversarius velit, sed aliud. id autem contingit, cum scriptum ambiguum est, ut duae differentes sententiae accipi possint. tum opponitur scripto voluntas scriptoris, ut quaeratur verbane plus, an sententia valere debeat.

[redacted]

audiant, efficiendum eſt propriis locis. itemque narrationes, ut ad ſuos fines ſpectent, id eſt, ut planae ſint, ut breves, ut evidentes, ut credibiles, ut moratae, ut cum dignitate: quae quanquam in tota oratione eſſe debent, magis tamen ſunt propria narrandi. quae autem conſequitur narrationem fides, ea perſuadendo quoniam efficitur, qui ad perſuadendum loci maxime valeant, dictum eſt in iis, in quibus de omni ratione dicendi.

erant, ſum complexus; ſecique, quod ſaepe liberales venditores ſolent, ut, cum aedes, fundumve vendiderunt, rutis caeſis receptis, concedant tamen aliquid emptori, quod ornandi cauſa apte et loco poſitum eſſe videatur. ſic tibi nos ad id, quod quaſi mancipio dare debuimus, ornamenta quaedam voluimus non debita accedere.

[illegible]

M. T.
CICERONIS
ORATORIAE
PARTITIONES.

tem dicendi doctrinam in tres p
oratoris vim, orationem, et quae
requirit inventionem, collocationen
memoriam cum pronuntiatione: ca
partes facit exordium, narrationem
et conclusionem: cap. 8, 17. *de*
infinitis, tum finitis, atque adeo de
rum et constitutionibus agit a cap. 1
ERNESTUS.

Utra potior sit inscriptio, DE PAR
TORIA, *an* PARTITIONES ORATO
otiosi interpretes. utramque rectam es
TEUS.

Quandoquidem habet hic libellus b
enumerationem eorum omnium, quae
de ratione dicendi, variisque sunt a C
tionibus explicata; nihil esse in eo diff
quod superiorum jam librorum explana
erit: nisi forte quam affert socia brevi
obscuritas. at haec ipsa neminem vel n
terrebit, quisquis in libris hujus...

vel magistri; habent in has Partitiones Commentarios uberes, ad puerilem institutionem apprime accommodatos, a duobus adornatos eruditis hominibus, atque in hac palaestra valde exercitatis, M. Ant. Majoragio, et Joan. Lud. Strebaeo, quos describere neque hujus instituti est, neque vero spatii. OLIVETUS.

[redacted]

ORATORI

PARTITIO

CICERO PATER. CICER

FILIUS. ſtudeo, mi pat
te audire ea, quae mihi
dicendi Graece tradidiſti; ſi
otium, et ſi vis. PATER. an

[redacted]

TER. in tres. FILIUS. cedò quas? PATER. primùm in ipſam vim oratoris, deinde in orationem, tum in quaeſtionem. FILIUS. in quo eſt ipſa vis? PATER. in rebus et verbis. ſed et res et verba invenienda ſunt et collocanda. proprie autem in rebus invenire, in verbis eloqui dicitur. collocare autem, etſi eſt commune, tamen ad inveniendum refertur. vox, motus, vultus, atque omnis actio, eloquendi comes eſt, earumque rerum omnium cuſtos eſt memoria. FILIUS. quid? orationis quot ſunt partes? PATER. quatuor. earum duae valent ad rem docendam; narratio et confirmatio. ad impel-

aut aſſumptis. FILIUS. quos vocas locos? PATER. eos, in quibus latent argumenta. FILIUS. quid eſt argumentum? PATER. probabile inventum ad faciendam fidem. FILIUS. quomodo igitur duo genera iſta dividis? PATER. quae ſine arte putantur, ea remota appello, ut teſtimonia. FILIUS. quid inſita? PATER. quae inhaerent in ipſa re. FILIUS. teſtimoniorum quae ſunt genera? PATER. divinum, et humanum. divinum, ut oracula, ut auſpicia, ut vaticinationes, et reſponſa ſacerdotum, ha-

diſtributiones, ut genera partium, generumve partes, ut primordia rerum, et quaſi praecurrentia, in quibus ineſt aliquid argumenti: ut rerum contentiones, quid majus, quid par, quid minus ſit, in quibus aut naturae rerum, aut facultates comparantur. FILIUS. omnibuſne 3
igitur ex his locis argumenta ſumemus? PATER. immo vero ſcrutabimur, et quaeremus ex omnibus: ſed adhibebimus judicium, ut levia ſemper rejiciamus, non-

[redacted]

citatio aut ad voluptatem, aut ad molestiam, aut ad metum, aut ad cupiditatem: (tot enim sunt motus genera, partes plures generum singulorum:) omnem collocationem ad finem accommodo quaestionis. nam est in proposito finis, fides: in causa et fides, et motus. quare cum de causa dixero, in qua est propositum, de utroque dixero. FILIUS. quid habes igitur de causa dicere? PATER. auditorum eam genere distingui. nam aut auscultator est modo qui audit, aut disceptator, id est, rei sententiaeque moderator:

[redacted]

...ocantur. nam aut temporum s
vantur gradus, aut generum distribut
nes, aut a minoribus ad majora adsce
dimus, aut a majoribus ad minora de
bimur, aut haec inaequabili varietate d
tinguimus, cum parva magnis, simplic
conjunctis, obscura dilucidis, laeta tri
tibus, incredibilia probabilibus intex
nus, quae in exornationem cadunt om
nia. FILIUS. quid? in deliberatione qui
pectas? PATER. principia, vel non lon
a, vel saepe nulla. sunt enim ad audien
um qui deliberant, sua causa parati. nec
ultum sane saepe narrandum est. est e
m narratio ...

...citandos animos valent, ... quae praecep...
oratione paululum digredien...
dicendi, utitur, et vehementiu...
rando. est enim propositum, ...
efficiat judicem. FILIUS. ...
eadem est contra reo? PATE...
longe secus. sumenda principia ...
volentiam conciliandam. narratio...
amputandae, quae laedunt: ...
quaedae, si totae sunt ... ne...
ta ad fidem posita, aut per se diluen...
obscuranda, aut digressionibus obru...
perorationes autem, ad misericor...
conferendae. FILIUS. semperne ...
ordinem collocandi, quem volumus...
nere possumus? PATER. ...
auditor...

secunda, simplicia, invenienda sunt: conjuncta, collocanda sunt. et simplicia verba partim nativa sunt, partim reperta. nativa ea, quae significata sunt sensu. reperta, quae ex his facta sunt, et novata aut similitudine, aut imitatione, aut inflexione, aut adjunctione verborum. atque etiam est haec distinctio in verbis; altera, naturâ: tractatione, altera. naturâ, ut sint alia consonantiora, graviora, leviora, et quodam modo nitidiora: alia contra. tractatione autem, cum aut propria sumuntur rerum vocabula, aut addita ad nomen, aut nova, aut prisca, aut ab oratore modificata, et inflexa quodam modo: qualia

[redacted]

bus, numeris, temporibus, perſonis, caſibus, perturbetur oratio. nam, ut in ſimplicibus verbis, quod non eſt Latinum: ſic in conjunctis, quod non eſt conſequens, vituperandum eſt. communia autem ſimplicium, conjunctorumque ſunt haec quinque quaſi lumina, dilucidum, breve, probabile, illuſtre, ſuave. dilucidum fit uſitatis verbis, propriis, diſpoſitis aut circumſcriptione concluſa, aut intermiſſione, aut conciſione verborum. obſcurum autem, aut longitudine, aut contractione orationis, aut ambiguitate, aut inflexione atque immutatione ver-

horrentia. eſt enim haec pars orationis, quae rem conſtituat paene ante oculos. is enim maxime ſenſus attingitur: ſed caeteri tamen, et maxime mens ipſa moveri poteſt. ſed quae dicta ſunt de oratione dilucida, cadunt in hanc illuſtrem omnia. eſt enim plus aliquanto illuſtre, quam illud dilucidum. altero fit ut intelligamus, altero vero, ut videre videamur. ſuave autem genus erit dicendi, primum elegantia et jucunditate verborum ſo-

aut augendi alterius, aut
endi sui causâ, alia dici ab orato
existimari videntur, idque comita
magis, quam vanitate. sed multa
suavitatis praecepta, quae oratione
magis obscuram, aut minus probat
faciunt. itaque etiam hoc loco nob
ipsis, quid causa postulet, judicand
FILIUS. reliquum est igitur, ut dica
conversa oratione, atque mutata. P
ER. est itaque id genus totum situm
ommutatione verborum: quae simpl
s in verbis ita tractatur, ut aut ex v
dilatetur, aut in verbum

commutatio, non verborum, sed ordinis tantummodo: ut, cum semel dictum sit directe, sicut natura ipsa tulerit, invertatur ordo, et idem quasi sursum versus, retroque dicatur; deinde idem intercise, atque permiste. eloquendi autem exercitatio maxime in hoc toto convertendi genere versatur. FILIUS. actio igitur sequitur, ut opinor. PATER. est ita: quae quidem oratori, et cum rerum, et cum verborum momentis commutanda maxi-

[redacted]

..., confirmatio, fidem
rationi. sed amplificatio quanquam
et proprium locum, saepe etiam
num, postremum quidem fere sempe
nen reliquo in cursu orationis adhib
la est, maximeque cum aliquid aut c
irmatum est, aut reprehensum. itaq
d fidem quoque vel plurimum valet.
im amplificatio vehemens quaedam a
mentatio, ut illa docendi causa sit
ec, commovendi. FILIUS. perge ig
ordine quatuor mihi istas partes ex
are. PATER. faciam, et a principi
num ordiar. quae quidem du...
ex personis ...

dium, offensiove c
minuendave, aut d
ando, aut compens
do. intelligenter au
attente, a rebus ipsi
facillime auditor di
intelligit, si comple
nus, naturamque ca
dividas, si neque pri
dias confusione parti
multitudine: quaequ
ne dilucida dicentur,
poterunt recte referri
audiamur, trium re

onem nobis aliquam, ut dicamus aliquid ad tempus apte, ne derelinquamus: et, quae ſuo loco de amplificatione dicemus, multa ex his poterunt ad principiorum
9 praecepta transferri. FILIUS. quid? in narratione quae tandem obſervanda ſunt? PATER. quoniam narratio eſt rerum explicatio, et quaedam quaſi ſedes, ac fundamentum conſtituendae fidei, ea ſunt in ea ſervanda maxime, quae etiam in reliquis fere dicendi partibus: quae partim ſunt neceſſaria, partim ſunt aſſumpta ad ornandum. nam ut dilucide

iracundias, metus, laetitias,
ſed jam ad reliqua pergamu
nempe ea ſequuntur, quae ad f
dem pertinent. PATER. ita e
dem in confirmationem, et r
nem dividuntur. nam in confi
tra probare volumus: in rep
redarguere contraria. quonia
ne, quod in controverſiam
ſit, necne ſit; aut quid ſit;
quaeritur: in primo conject
altero definitio, in tertio rat
teneo iſtam diſtributionem.
jecturae locos quaero. P

narrationis. ea sunt in personis, in locis, in temporibus, in factis, in eventis, in rerum ipsarum negotiorumque naturis. in personis naturae primum spectantur, valetudinis, figurae, virium, aetatis, marium, foeminarum: atque haec quidem in corpore. animi autem, aut quemadmodum affecti sunt, virtutibus, vitiis, artibus, inertiis: aut quemadmodum commoti, cupiditate, metu, voluptate, molestia. atque haec quidem in natura spectantur. in fortuna, genus, amicitiae, liberi, propinqui, affines, opes, honores, potestates, divitiae, libertas, et ea, quae sunt iis contraria. in locis autem et illa naturalia, maritimi, an remoti a mari: plani, an montuosi: laeves, an asperi: salubres, an pestilentes: opaci, an aprici. et illa fortuita, culti, an inculti: celebres, an deserti: coaedificati, an vasti: obscuri, an rerum gestarum vestigiis

11 nobilitati: consecrati, an profani. In temporibus autem, praesentia, et praeterita, et futura cernuntur. in his ipsis, vetusta, recentia, instantia paulo post, aut aliquando futura. insunt etiam in temporibus illa, quae temporis quasi naturam notant, ut hiems, ver, aestas, autumnus,

aut anni tempora, ut menſis, ut dies, ut nox, hora, tempeſtas, quae ſunt naturalia. fortuita autem, ſacrificia, feſti dies, nuptiae. jam facta, et eventus, aut conſilii ſunt, aut imprudentiae: quae eſt aut in caſu, aut in quadam animi permotione. caſu, cum aliter accidit, ac putatum ſit. permotione, cum aut oblivio, aut error, aut metus, aut aliqua cupiditatis cauſa permovit. eſt etiam in imprudentia neceſſitas ponenda. rerum autem bonarum et malorum tria ſunt genera. nam aut in

men, cum ſunt coacervata, proficiunt. atque in his veriſimilibus inſunt nonnunquam etiam certae rerum et propriae notae. maximam autem facit fidem ad ſimilitudinem veri, primùm, exemplum: deinde introducta rei ſimilitudo: fabula etiam nonnunquam, etſi ſit incredibilis, ta-
12 men homines commovet. FILIUS. quid? definitionis quae ratio eſt, et quae via? PATER. non dubium eſt id quidem, quin definitio genere declaretur, et proprietate quadam, aut etiam communium frequentia, ex quibus proprium quid ſit,

..... nam quae mc
batione facta sine rat
sionem contra crime
ciis non habent, in lil
bus habere possunt.hc
quale sit, quaeritur, e
re, et rectene actum sit
rum disputatio ex loc
sumenda est. FILIUS
niam in confirmatione
nem diviseras orationi
de altero est: expone
dendo. PATER. aut
dum, quod in argume

[redacted]

ſimili in diſputatione creditum non ſit: conquerenda conditio communis periculi, ſi ingeniis hominum criminoſorum ſit
13 expoſita vita innocentium. FILIUS. quoniam unde inveniuntur quae ad fidem pertinent, habeo, quemadmodum in dicendo ſingula tractentur, exſpecto. PATER. argumentationem quaerere videris, quae eſt argumenti explicatio: quae ſumpta ex iis locis, qui ſunt expoſiti, conficienda, et diſtinguenda dilucide eſt. FILIUS. plane iſtuc ipſum deſidero. PATER. eſt ergo (ut ſupra dictum eſt) ex-

[redacted]

quae ſunt cum aliis co
tiarum ornamenta. v
tudinem poterimus, n
poſito ordientes: et ſi
mando diſputabimus,
dum, quae erunt ſatis
quodque ex his efficie
ſit, non habebimus ne
cludere. FILIUS. q
ne arte appellantur, qu
ſumpta dixiſti, ecquona
nam loco artis indigen
vero indigent: nec eo di
quod ita ſunt, ſed quod e

ignominia, ſi ſpe, ſi metu, ſi iracundiâ, ſi miſericordiâ impulſi, ſi praemio, ſi gratiâ adducti: comparandique ſuperiore cum auctoritate teſtium, quibus tamen creditum non ſit. ſaepe etiam quaeſtionibus reſiſtendum eſt, quod et dolorem fugientes multi in tormentis ementiti perſaepe ſunt, morique maluerunt falſum fatendo, quam infitiando dolere. multi etiam ſuam vitam neglexerunt, ut eos, qui his cariores, quam ipſi ſibi eſſent, liberarent. alii autem aut natura corporis, aut conſuetudine dolendi, aut metu ſupplicii, aut mortis, vim tormentorum pertulerunt.

ipso orationis declina
candum dantur, confi
reprehensa. est igitur
or quaedam affirmati
morum conciliet in di
verborum genere con
verba ponenda sunt, c
illustrandi, nec ab usu
gravia, plena, sonanti
cognominata, non vulg
primisque translata, ne
bia, sed in continentibu
cantur sine conjunctio
antur. augent etiam

ſed et in verbis, et in actione cauſa erit
tenenda, et pro re agenda. nam haec,
quia videntur perabſurda, cum graviora
ſunt, quam cauſa fert; diligenter, quid
16 quemque deceat, judicandum eſt. Re-
rum amplificatio ſumitur eiſdem ex locis
omnibus, quibus illa, quae dicta ſunt ad
fidem: maximeque definitiones valent
conglobatae, et conſequentium frequen-
tatio, et contrariarum, et diſſimilium, et
inter ſe pugnantium rerum conflictio; et
cauſae, et ea, quae ſunt de cauſis orta,
maximeque ſimilitudines, et exempla;
fictae etiam perſonae, muta denique lo-

tationes sumuntur ad ea
eos, a quibus ea violata
tantur, et miseratio nascit
locus augendi in his rebus
amittendi periculo: nihi
miserabile, quam ex beat
totum quidem moveat, si
na quis cadat; et a quorum
latur; quae amittat, aut an
bus malis sit, futurusve si
breviter. cito enim arescit
sertim in alienis malis. ne
amplificatione nimis enu
minuta est enim omnis dilig

... debet, et defensor
numeratio reliqua est, no
datori, suasori non saepe,
pius, quam reo, necessar
tempora duo sunt, si aut n
das eorum, apud quos aga
lo temporis, vel longitudi
aut frequentatis firmamen
et breviter expositis, vim
causa majorem. et reo rar
est, quod ponenda sunt con
rum dissolutio in brevitate
pungent. sed erit in enumer
dum, ne ostentatio memoria
deatur esse puerilis. id effugi
omnia minima repetet; sed b
la attingens ...

nim infinitum in defin
men referuntur omnia.
us de propoſito dicamı
ſunt duo, cognitionis a
entia eſt finis, ut verine
rum actionis, quod refe
dum quid, ut, ſi quaera
ciis amicitia colenda ſit.
ris genera ſunt tria: ſit, 1
quale ſit. ſit, necne; ut,
an in more. quid autem ſ
quod majori parti ſit uti
ſit; juſte vivere, ſit, necr
nis autem duo ſunt gen

[redacted]

ſit, aut fuerit, futurumve ſit, quaeritur, unum genus eſt quaeſtionis, poſſitne aliquid effici: ut, cum quaeritur, ecquiſnam perfecte ſapiens eſſe poſſit. alterum, quemadmodum quidque fiat: ut, quonam pacto virtus pariatur, naturane, an ratione, an uſu. cujus generis ſunt omnes, in quibus, ut in obſcuris naturalibuſque quaeſtionibus, cauſae rationeſque rerum
19 explicantur. Illius autem generis, in quo, quid ſit id, de quo agitur, quaeritur, duo ſunt genera; quorum in altero diſputandum eſt, aliud, an idem ſit, ut per-

[redacted]

quid utilissimum, q
jus generis illa sunt,
sit dignitas vitae. at
dixi, cognitionis su
tionis: cujus alterum
nus, quod ad ration
ut, quemadmodum co
alterum autem ad sed
ratione sanandos, ut i
roribus, ut in iracun
aut in timore tollend
minuenda. cui quidem
est disputandi genus a
mi motus, quod in

[redacted]

locandi autem quae eſt expoſita in aliis ratio, eadem huc transfertur. cognita igitur omni diſtributione propoſitarum conſultationum, cauſarum genera reſtant omnino. et earum quidem forma duplex eſt: quarum altera delectationem ſectatur aurium: alterius, ut obtineat, probet, et efficiat quod agit, omnis eſt ſuſcepta contentio. itaque illud ſuperius, exornatio dicitur: quod cum latum genus eſſe poteſt, ſaneque varium, unum ex eo delegimus, quod ad laudandos claros viros ſuſcepimus, et ad improbos vituperandos. [redacted] nullum eſt orationis, quod [redacted]

perandi. omnia eni
danda, quae conjun
et quae cum vitiis, v
obrem finis alterius e
turpitudo. conficitu
dictionis, narrandis e
tis, sine ullis argumen
mi motus leniter tract
ad fidem faciendam, a
accommodate. non e
tur, sed ea, quae certa,
sita sunt, augentur. q
quae ante dicta sunt, e
gendi praecepta repet

[redacted]

pe referantur: ut contraria, ut gemi-
:a, ut circumscripta numerose, non ad
ilitudinem versuum, sed ad explen-
n aurium sensum, apto quasi quodam
borum modo. adhibendaque frequen-
s etiam illa ornamenta rerum sunt, si-
quae admirabilia, et nec-opinata, sive
nificata monstris, prodigiis, et oracu-
: sive quae videbuntur ei, de quo agi-
s, accidisse divina, atque fatalia. om-
enim exspectatio ejus, qui audit, et
niratio, et improvisi exitus, habent a-
nam in audiendo voluptatem. Sed

[redacted]

concludetur. eſt igitur
aut enim ſcientia cern
tione. nam, quae pri
ditas, quaeque gravisſi
tia appellatur, haec ſ
quae vero moderandi
gendiſque animi mot
eſt munus in agendo
nomen eſt. atque ill
rebus, domeſtica; in p
pellari ſolet. tempera
itidem res, et in comm
duobuſque modis in re

jus est liberalitas in usu pecuniae: simulque altitudo animi in capiendis incommodis, et maxime injuriis: et omne quod est ejus generis, grave, sedatum, non turbulentum. in communione autem quae posita pars est, justitia dicitur: eaque erga deos, religio; erga parentes, pietas; vulgo autem, bonitas; creditis in rebus, fides; in moderatione animadvertendi, lenitas; amicitia in benevolentia nominatur.

23 Atque hae quidem virtutes cernuntur in agendo. sunt autem aliae quasi ministrae, comitesque sapientiae: quarum altera, quae sint in disputando vera, [redacted]

rectis studiis et artibus, ...
ſtudia literarum, ut numerorum
rum, ut menſurae, ut ſiderum,
rum, ut venandi, ut armorum.
munibus, propenſiora ſtudia
genere virtutis praecipue col
divinis rebus deſerviendo, au
bus, amicis, hoſpitibus, praeci
inſigniter diligendis. atque ha
virtutum. vitiorum autem ſu
contraria. cernenda autem ſu
ter, ne fallant ea nos vitia, qua
videntur imitari. nam et prude
litia, et temperantiam imman
[illegible]

nimi, et verecundiam timiditas, et illam diſputandi prudentiam concertatio captatioque verborum, et hanc oratoriam vim inanis quaedam profluentia loquendi. ſtudiis autem bonis ſimilia videntur ea, quae ſunt in eodem genere nimia. quamobrem omnis vis laudandi vituperandique ex his ſumetur virtutum vitiorumque partibus: ſed in toto quaſi contextu orationis haec erunt illuſtranda maxime, quemadmodum quiſque generatus, quemadmodum educatus, quemadmodum inſtitutus, moratuſque fuerit: et, ſi quid cui magnum, aut incredibile acciderit, maximeque ſi id divinitus accidiſſe potuerit videri: tum quae quiſque ſenſerit, dixerit, geſſerit, ad ea, quae pro- [redacted]

dum laudarem alterum, sed etiam quem- admodum eniterer, ut possem ipse jure laudari. videamus igitur deinceps, in sententia dicenda quam viam, et quae praecepta teneamus. PATER. est igitur in deliberando finis utilitas, ad quem omnia ita referuntur in consilio dando, sententiaque dicenda, ut illa prima sint suasori, aut dissuasori videnda, quid aut possit fieri, aut non possit, et quid aut necesse sit, aut non necesse. nam et, si quid effici non potest,

[redacted]

[redacted]

et utile est, et fieri potest, fiat. d
duplex: una, si non utile est, ne
tera, si fieri non potest, nec susc
sic suasori utrumque docendum
suasori alterum infirmare sat est.
quoniam in his versatur omne co
duobus, de utilitate ante dicam
in discernendis bonis, malisque v
bonorum autem partim necessar
ut vita, pudicitia, libertas, ut libe
juges, germani, parentes: part
necessaria, quorum alia sunt per
tenda, ut ea, quae sita sunt in offi

[redacted]

...ctus, eorumque homi
pientia aut opibus exc
tem referri ſolet. conju
beri, et fratres, et alii,
liaritaſque conjunxit, q
caritate ipſa, tamen amo
tinentur. in his igitur r
ſint, facile eſt intellectu,q
ria. quod ſi ſemper optin
mus, haud ſane,quoniam
ſpicua ſunt, conſilio mult
ſed quia temporibus, qua
maximam, perſaepe even
cum honeſtate certet, ear

indoctum et agreste, quod anteferat semper utilitatem honestati; alterum expolitum, quod rebus omnibus dignitatem anteponat. itaque huic generi laus, honor, gloria, fides, justitia, omnisque virtus: illi autem alteri, quaestus, emolumentum, fructusque proponitur; atque etiam voluptas, quae maxime est inimica virtuti, bonique naturam fallaciter imitando adulterat; quam immanissimus quisque acerrime sequitur, neque solum honestis rebus, sed
26 etiam necessariis anteponit. In suadendo, cum ei generi hominum consilium des, [redacted]

....enda, augendaq
ſin apud indoctos imperitoſ
fructus, emolumenta, volup
neſque dolorum proferantu
tiam contumeliae, atque ign
mo enim eſt tam agreſtis, que
ſa minus honeſtas, contume
dedecus magnopere moveat.
ad utilitatem ſpectat, ex iis,
ſunt, reperietur. quod autem
necne poſſit, in quo etiam, q
poſſit, quamque expediat, quae
xime ex cauſis iis, quae quam
ficiant, eſt videndum. cauſarun
nem ſ.....

[redacted]

aut major, aut minor, ut et illa, quae ma-
ximam vim habet, sola saepe causa dica-
tur. sunt autem aliae causae, quae aut
propter principium, aut propter exitum,
conficientes vocantur. cum autem quae-
ritur, quid sit optimum factu, aut utili-
tas, aut spes efficiendi ad assentiendum
impellit animos. et, quoniam de utilita-
te jam diximus, de efficiendi ratione di-
27 camus. Quo toto genere, quibuscum,
et contra quos, quo tempore, aut quo lo-
co, aut quibus facultatibus armorum, pe-
cuniae, sociorum, earumve rerum, quae
ad quamque rem [redacted]

... autem ...
proficient, si incitandi en
sententiae, quae ad exple
tes, aut ad odium satianc
ciscendas injurias pertinet
reprimendi; de incerto s
dubiisque eventis rerum i
retinendis suis fortunis, si
dae: sin autem adversae, de p
monendi. atque hi quidem
tionis loci. principia autem
dicendis brevia esse debebun
supplex, ut ad judicem, veni
hortator, atque auctor. qu
re, qua mente di...

[redacted]

que ejus quidem generis finis est aequitas; quae non simpliciter spectatur, sed ex comparatione nonnunquam: ut, cum de verissimo accusatore disputatur, aut cum hereditatis sine lege, aut sine testamento petitur possessio: in quibus caussis quid aequius, aequissimumve sit, quaeritur: quas ad caussas facultas petitur argumentationum ex iis, de quibus mox dicetur, aequitatis locis. atque etiam ante judicium de constituendo ipso judicio solet esse contentio, cum aut, sitne actio illi, qui agit, aut jamne sit, aut num jam

[redacted]

bantur, tamen ante judi
videantur, paululum ea se
tempore magis agendi, qu
dine generis. nam omnia
civili, aut de aequo et bon
cadunt in eam formam,
quid sit, ambigitur, de qua
quae in aequitate et jure m
tit. In omnibus igitur ca
gradus, ex quibus unus al
dus est, si plures non queat
dum. nam aut ita consister
quod objicitur, factum neg
quod factum

[redacted]

finitione, atque deſcriptione, aut informatione verbi; tertius aequi, et veri, et recti, et humani ad ignoſcendum diſputatione tractandus eſt. et quoniam ſemper is, qui defendit, non ſolum reſiſtat oportet, aliquo ſtatu, aut infitiando, aut definiendo, aut aequitate opponenda; ſed etiam rationem ſubjiciat recuſationis ſuae: primus ille ſtatus rationem habet iniqui criminis, ipſam negationem, infitiationemque facti: ſecundus, quod non ſit in re, quod ab adverſario ponitur in verbo: tertius, quod id recte factum eſſe defen-

[redacted]

ad labefactandam rationem refertur, ſine quo accuſatio ſtare non poteſt. Ex 30
rationis autem, et ex firmamenti conflictione et quaſi concurſu, quaeſtio exoritur quaedam, quam diſceptationem voco: in qua, quid deveniat in judicium, et de quo diſceptetur, quaeri ſolet. nam prima adverſariorum contentio diffuſam habet quaeſtionem, ut in conjectura, Ceperitne pecunias Decius. in definitione, Minueritne majeſtatem Norbanus. in aequita-

ejus potestate, ac jure retinendo, aucta est potius, quam diminuta: et ubi ita refertur, Majestas est in imperii, atque in omni populi Romani dignitate, quam minuit is, qui per vim multitudinis rem ad seditionem vocavit: exsistit illa disceptatio, Minueritne majestatem, qui voluntate populi Romani rem gratam et aequam per vim egerit. in his autem caussis, ubi aliquid recte factum, aut concedendum, esse factum defenditur, cum est facti subjecta ratio, sicut ab Opimio, Jure feci, salutis omnium, et conservandae reipubli-

[redacted]

argui non potest ..

nem quidem venit g

nam etiam si verbun

definiendum est, qu

cum ex testamentis,

cum ex lege praedi

sunt ruta caesa: nor

verbi interpretatio c

cum autem plura fi

propter verbi, aut ve

tem, ut liceat ei, qui

here significationem

at, aut velit: aut, eti

tum non sit, vel a ve

[redacted]

tatio autem cum eſt conſtituta, propoſita eſſe debet oratori, quo omnes argumentationes repetitae ex inveniendi locis conjiciantur. quod quanquam ſatis eſt ei, qui videt, quid in quoque loco lateat, quique illos locos, tanquam theſauros aliquos argumentorum, notatos habet: tamen ea, quae ſunt certarum cauſarum
32 propria, tangemus. In conjectura igitur cum eſt in infitiando reus, accuſatori haec duo prima ſunt, (ſed accuſatorem pro omni actore et petitore appello: poſſunt enim etiam ſine accuſatore in

[redacted]

... facti, motus animor
si odium vetus, si ulcisc
injuriae dolor: si hon
imperii, si pecuniae cup
timor, si aes alienum, si
miliaris: si audax, si lev
impotens, si incautus, s
mans, si commota ment
si cum spe efficiendi, si cr
landi: aut, si patefactum
di criminis, vel perrum
vel in longinquum tem
aut si judicii poena levi
praemium: aut si facinori

impellit. quamobrem ſint haec dicta de cauſis. FILIUS. teneo, et quaero, qui ſint illi eventus, quos ex cauſis effici dix-
33 iſti. PATER. conſequentia quaedam ſigna praeteriti, et quaſi impreſſa facti veſtigia: quae quidem vel maxime ſuſpicionem movent, et quaſi tacita ſunt criminum teſtimonia. atque hoc quidem graviora, quod cauſae communiter videntur inſimulare, et arguere omnes poſſe, quorum modo interfuerit aliquid: haec proprie attingunt eos ipſos, qui arguuntur, ut telum, ut veſtigium, ut cruor, ut de-

... sequitur autem
dum, non esse exspect
tur: argumentis pecc
etiam exempla ponen
quidem de argument
etiam testium facultas
erit ipsum laudandum
argumentis teneretur r
tione fecisse, testes effu
deinde singuli laudentu
sent laudabilia, dictum
argumento firmo, quia
sum est, posse recte non
et firmo, sine vitio judic
credi...

rum, qui eam rem totam, nisi probassent, certe repudiassent; de institutis Atheniensium, Rhodiorum, doctissimorum hominum, apud quos etiam (id quod acerbissimum est) liberi, civesque torquentur; de nostrorum etiam prudentissimorum hominum institutis, qui cum de servis in dominos quaeri noluissent, de incestu tamen, et conjuratione, quae facta me consule est, quaerendum putaverunt. irridenda etiam disputatio est, qua solent uti ad infirmandas quaestiones, et meditata, puerilisque dicenda. tum facienda fides,

... autem diluet, ex
certa indicia facti,
misso consequi poss
singulis: et ea, aut e
ta esse dicet, propria
quam criminis: aut s
communia essent, p
quam contra salutem
umque, et quaestionum
et quod poterit, in sin
sionis locis, de quibu
refellet. harum causar
ciosa ad acerbitatem ab
tur: denunciabiturque
...

[redacted]

omnibus argumentis, obſcuratis defenſionibus. defenſori, aut praeteritis, aut obſcuratis ſuſpicionum argumentis, rerum ipſarum eventus erunt, caſuſque narrandi. in confirmandis autem noſtris argumentationibus, infirmandiſque contrariis, ſaepe erunt accuſatori motus animorum incitandi, reo mitigandi. atque haec quidem utrique maxime in peroratione facienda: alteri, frequentatione argumentorum, et coacervatione univerſa: alteri, ſi plane cauſam redarguendo explicarit, enumeratione, ut quidque dilu-

[redacted]

non omnem, sed tant
ris corruptelam ab reo
tentio prima verborum
propius a cedat ad cor
temque sermonis defen
tnen accusator sententi
gat enim probari oport
scripserunt, ratum habe
tum corruptum sit: si un
ruptus sit, rescindere. 1
ut illa quasi scribenda lex
tamen complecteretur ir
tis, ea verbo uno praev
prehendisse dicitur. defe

[redacted]

judicatarum auctoritatem, ad finem aliquem periculi: communeque sit hoc praeceptum, ut, cum uterque definierit, quam maxime potuerit ad communem sensum vimque verbi, tum similibus, exemplisque eorum, qui ita locuti sunt, suam definitionem sententiamque confirmet. atque accusatori in hoc genere caussarum locus ille communis, minime esse concedendum, ut is, qui de re confiteatur, verbi se interpretatione defendat. defensor autem et ea, quam proposui, aequitate nitatur, et, ea cum secum faciat, non re,

[redacted]

..., in quo re
niam jure ſe feciſ
ratio nobis expli
in duas partes pri
gem: et utriuſque
et humanum jus
aequitatis eſt un
aequitatis autem v
tera, directi, et v
tur, aequi et boni
tera ad viciſſitud
pertinet: quod in b
juria, ultio nomina
munia ſunt naturae,

... genus esse debebunt ea, qua
erunt in orationibus, de natura
bus, de more majorum, de pro
injuria, de ulciscenda, de omni p
ris. si imprudenter, aut necessit
casu quippiam fecerit, quod non
deretur iis, qui sua sponte, et vo
fecissent: ad ejus facti deprecati
ignoscendi petenda venia est: quae
tur ex plerisque locis aequitatis. e
tum est, ut potui brevissime, de omn
roversiarum genere, nisi praeter
uid requiris. FILIUS. illud
em, quod jam unum restare vide
sit cum iis ...

ſcripto intelligendum eſſe dicet, aut abſurdum, aut inutile, aut iniquum, aut turpe eſſe defendet, aut etiam diſcrepare cum caeteris ſcriptis, vel aliorum, vel maxime, ſi poterit, ejuſdem: quamque defendet ipſe, eam rem, et ſententiam quemvis prudentem, et juſtum hominem, ſi integrum daretur, ſcripturum fuiſſe, ſed planius, eamque ſententiam, quam ſignificari poſſe dicet, nihil habere aut captionis aut vitii: contrariam autem ſi probarit, fore ut multa vitia,
[redacted]

ita ſcripſerit, ſi ita non ſenſerit? cur, cum ea, quae plane ſcripta ſint, neglexerit: quae nunquam ſcripta ſint, proferat? cur prudentiſſimos in ſcribendo viros ſummae ſtultitiae putet eſſe damnandos? quid impedierit ſcriptorem, quo minus exciperet illud, quod adverſarius, tanquam ſi exceptum eſſet, ita dicit ſe ſecutum? utetur exemplis iis, quibus idem ſcriptor: aut, ſi id non poterit, quibus alii, quod excipiendum putarint, exceperint. quaerenda etiam ratio eſt, ſi qua poterit inveniri, quare non ſit exceptum: aut iniqua lex, aut inu-

[redacted]

quadam invidiosa querela. e
imprudentiae causa, quae nc
tum, sed ad casum, necessitat
neat, quod genus paulo ante
erit iisdem aequitatis senten
acerbitatem verborum deprec
scripta inter se dissentient: t
artis est, et sic inter se sunt ple
nexa et apta, ut, quae paulo
cepta dedimus ambigui, quaequ
sententiae et scripti, eadem ad
causae tertium transferantur. n
locis in ambiguo defendimus e
cationem, quae nos adiuvat.

[redacted]

runt: neque ſine ea aut inveniri, aut intelligi, aut tractari poſſunt. nam et partiri ipſum, et definire, et ambigui partitiones dividere, et argumentorum locos noſſe, et argumentationem ipſam concludere, et videre, quae ſumenda in argumentando ſint, quidque ex iis, quae ſumpta ſunt, efficiatur; et vera a falſis, veriſimilia ab incredibilibus dijudicare et diſtinguere, et aut male ſumpta, aut male concluſa reprehendere, et eadem vel anguſte diſſerere, ut dialectici qui appellantur, vel, ut oratorem decet, late exprimere: illius exercitationis et [redacted]

M. T.

CICERONIS

DE

OPTIMO GENERE

ORATORUM.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ARGUMENTUM.

Haec est praefatio, quam Cicero conversis a se ex Graeco in Latinum sermonem orationibus Aeschinis in Ctesiphontem, et Demosthenis pro Ctesiphonte praemisit. quo consilio id fecerit, cum ex ipsa hac scriptione intelligi potest, tum ex Quintiliano, lib. x. cap. 10: *scilicet ut horum reprehensiones dilueret, qui ipsius dicendi genus nimis redundans, et Asianum, atque vitiosum esse dicebant. ostendit ergo plerosque, quid sit Attice dicere, nescire, atque optimum dicendi genus esse Atticum, hoc est, quod tenuia firmiter, mediocria mediocriter, summa graviter tractet.* ERNESTUS.

Hic liber, Carisii testimonio, cui sane multum tribuo, (nam Pedianus, in argumento orationis pro Mi-

DE
OPTIMO GENERE
ORATORUM.

ORATORUM genera esse dicuntur tanquam poëtarum. id secus est. nam alterum est multiplex. poëmatis enim tragici, comici, epici, melici etiam, ac dithyrambici, quod magis est tracta-

dicere et Ennium, ſummum epicum poëtam, ſi cui ita videtur; et Pacuvium tragicum; et Caecilium fortaſſe, comicum. oratorem genere non divido. perfectum enim quaero. unum eſt autem genus perfecti, a quo qui abſunt, non genere differunt, ut ab Accio Terentius; ſed in eodem non ſunt pares. optimus eſt enim orator, qui dicendo animos audientium et docet, et delectat, et permovet. docere, debitum eſt: delectare, honorarium:

[redacted]

[redacted]

enim docendi, acutae: delectandi, quasi argutae: commovendi, graves. sed et verborum est structura quaedam, duas res efficiens, numerum et lenitatem: et sententiae suam compositionem habent, et ad probandam rem accommodatum ordinem. sed earum omnium rerum, ut aedificiorum, memoria est quasi fundamentum, lumen actio. ea igitur omnia in quo summa, erit orator peritissimus: in quo media, mediocris: in quo minima, deterrimus. et appellabuntur omnes, oratores; ut pictores appellantur etiam mali:

[redacted]

quid absurdum, aut al
cutum, aut subinsulsum
inquinatum, si abjectum
durum, si longe petitum
fere omnes, qui aut At
aut dicunt Atticè. sed
runt, sani et sicci duntaxat
ita, ut palaestricè spatia
ceat, non ab Olympiis
qui cum careant omni
contenti quasi bona vale
lacertos, sanguinem qua
etiam suavitatem coloris

et privatas ille pleraſque, et eas ipſas aliis, et parvarum rerum cauſulas ſcripſit, videtur eſſe jejunior, quoniam ſe ipſe conſultò ad minutarum genera cauſarum limaverit. quod qui ita faciet, ut, ſi cupiat uberior eſſe, non poſſit, habeatur ſane orator, ſed de minoribus: magno autem oratori etiam illo modo ſaepe dicendum eſt in tali genere cauſarum. ita ſit, ut Demoſthenes certe poſſit ſummiſſe dicere: elatè Lyſias fortaſſè non poſſit. ſed ſi eodem modo putant, exercitu in foro, et in omnibus templis, quae circum forum

eos quidquam excelli
delectat: dicant se subt
litum velle, grave orn
nere: id vero desinant
ter dicunt, eos solos At
quasi siccè, et integre.
nate, et copiose cum e
Atticorum est: quid? d
orationem nostram tol
an etiam admirabilem es
enim jam quaerimus, qu
quid sit optime dicere.
tur, quoniam Graecorum
stantissimi sunt ii, qui s

[redacted]

Atticis, duorum eloquentissimorum nobilissimas orationes inter se contrarias, Aeschinis, Demosthenisque: nec converti ut interpres, sed ut orator, sententiis iisdem, et earum formis, tanquam figuris, verbis ad nostram consuetudinem aptis: in quibus non verbum pro verbo necesse habui reddere, sed genus omnium verborum, vimque servavi. non enim ea me annumerare lectori putavi oportere, sed tanquam appendere. hic labor meus assequetur, ut nostri homines, quid ab illis exigant, qui se Atticos volunt, et ad

[redacted]

quam ipsum
sor Plato suu
ter in Phaed
quemque om
esse dixerunt
non reposito,
et ferro; sed q
ratio. a me au
nima conferam
simum inducitu
'Aeserninus' (ut
'cus homo,' sed
Cum Pacidiano
mu' longe
Post

Antiopam, aut Epigonos Latinos recipiant. ſed tamen Ennium, et Pacuvium, et Accium potius, quam Euripidem et Sophoclem legunt. iidem Andriam, et Synephebos: nec minus Terentium, et Caecilium, quam Menandrum legunt. quod igitur eſt eorum, in orationibus e Graeco converſis, faſtidium, nullum cum
7 ſit in verſibus? Sed aggrediamur jam quod ſuſcepimus, ſi prius expoſuerimus, quae cauſa in judicium deducta ſit. cum eſſet lex Athenis, ‘ ne quis populi ſcitum ‘ faceret, ut quiſquam corona donaretur ‘ in magiſtratu prius, quam rationes re-

nec vir bonus esset, nec ben
civitate. causa ipsa abhorre
a formula consuetudinis no
magna. habet enim et legum
tionem satis acutam in utram
et meritorum in rempublicam
nem sane gravem. itaque ca
chini, quoniam ipse a Demo
capitis accusatus, quod legatio
titus esset, ut ulciscendi ini
nomine Ctesiphontis, judiciu
factis, famaque Demosthenis.
tam multa dixit de rationibu
tis, quam de eo, quod ...

nus, ut ea non abhorreat
tro, (quae ſi e Graecis o
non erunt, tamen ut generi
elaboravimus) erit regula
rum dirigantur orationes,
lunt dicere. ſed de nobis ſa
do enim Aeſchinem ipſum
tem audiamus.

EXCUDEBANT GLA[illegible]
ROB. ET AND. FOULIS
ACADEMIAE TYPOG[illegible]
M.DCC.XLVIII

[illegible]

[redacted]

M. T.

CICERONIS

BRUTUS,

SIVE DE

CLARIS

[redacted]

ARGUMENTUM.

Perfecti oratoris quam effingit in libris de Oratore speciem, eam omnes omnium aetatum oratores percensendo, si qua possit invenire, quaerit in hoc de claris Romanis oratoribus libro. post praefationem, quae de Hortensii morte conqueritur, et ejus sermonis occasionem demonstrat, qui hoc libro commemoratur, initium sit differendi a Graecis; atque a Solone inde qui in dicendo valuerunt, breviter commemorantur, cap. 7. 13. *deinde producuntur, habita temporum ratione Romani a L. Bruto usque ad Ciceronem et*

[redacted]

BRUTUS,

SIVE DE

CLARIS ORATORIBUS.

CUM e Cilicia decedens Rhodum ve-

[redacted]

[redacted]

bat etiam moleſtiam, quod magna ſapientium civium, bonorumque penuria, vir egregius, conjunctiſſimuſque mecum conſiliorum omnium ſocietate, alieniſſimo reipublicae tempore extinctus, et auctoritatis, et prudentiae ſuae triſte nobis deſiderium reliquerat: dolebamque, quod non, ut plerique putabant, adverſarium, aut obtrectatorem laudum mearum, ſed ſocium potius, et conſortem glorioſi laboris amiſeram. etenim, ſi in leviorum arti-

[redacted]

[redacted]

commodo, detrimentoque, si est ita necesse, doleamus: illius vero mortis opportunitatem benevolentia potius quam misericordia prosequamur, ut, quotiescumque de clarissimo et beatissimo viro cogitemus, illum potius, quam nosmetipsos, diligere videamur. nam, si id dolemus, quod eo jam frui nobis non licet; nostrum est id malum: quod modice feramus, ne id non ad amicitiam, sed ad domesticam utilitatem referre videamur. sin, tanquam illi ipsi acerbitatis aliquid acciderit, angimur; summam ejus felici-

[redacted]

tae et ... fuit in republica tempus unum, ... torquere arma poſſet e manibus iratorum civium, boni civis auctoritas et oratio; tum profecto fuit, cum patrocinium pacis excluſum eſt aut errore hominum, aut timore. ita nobiſmetipſis accidit, ut, quanquam eſſent multo magis alia lugenda, tamen hoc doleremus, quod, quo tempore aetas noſtra perfuncta rebus ampliſſimis tanquam in portum confugere deberet, non inertiae, neque deſidiae, ſed otii moderati atque honeſti: cumque ipſa oratio jam noſtra caneſceret, haberetque ſuam quandam maturitatem, et quaſi ſenectutem; tum arma ſunt ea ſumpta, quibus illi ipſi, qui didicerant eis uti glo- ... ſalutariter u...

eam nuper ex ſermone quodam incidiſſe-
3 mus. Nam cum inambularem in xyſto,
et eſſem otioſus domi, M. ad me Brutus,
ut conſueverat, cum T. Pomponio vene-
rat, homines cum inter ſe conjuncti, tum
mihi ita cari, itaque jucundi, ut eorum
adſpectu omnis, quae me angebat de re-
publica, cura conſederit. quos poſtquam
ſalutavi, quid vos, inquam, Brute et At-
tice, nunc? quid tandem novi? nihil ſane,
inquit Brutus, quod quidem aut tu au-
dire velis, aut ego pro certo dicere aude-
am. tum Atticus, eo, inquit, ad te ani-
mo venimus, ut de republica eſſet ſilenti-
um, et aliquid audiremus potius ex te,
quam te afficeremus ulla moleſtia. vos
vero, inquam, Attice, et praeſentem me
cura levatis, et abſenti magna ſolatia de-
diſtis: nam veſtris primum literis recre-
atus, me ad priſtina ſtudia revocavi. tum
ille, legi, inquit, perlubenter epiſtolam,
quam ad te Brutus miſit ex Aſia, qua mihi
viſus eſt et monere te prudenter et con-
ſolari amiciſſime. recte, inquam, eſt vi-
ſus. nam me iſtis ſcito literis, ex diutur-
na perturbatione totius valetudinis tan-
quam ad adſpiciendam lucem eſſe revo-

catum. atque ut poſt Cannenſem illam calamitatem primum Marcelli ad Nolam praelio, populus ſe Romanus erexit, poſteaque proſperae res deinceps multae conſecutae ſunt: ſic poſt rerum noſtrarum et communium graviſſimos caſus, nihil ante epiſtolam Bruti mihi accidit, quod vellem, aut quod aliqua ex parte ſollicitudines allevaret meas. tum Brutus, volui id quidem efficere certe, et capio magnum fructum, ſi quidem, quod volui, tanta in re conſecutus ſum. ſed ſcire cupio, quae te Attici literae delectaverint. iſtae vero, inquam, Brute, non modo delectationem mihi, ſed etiam, ut

[redacted]

tiſſimum mihi quidem eſt quod dicis: ſed quid tandem habuit liber iſte, quod tibi aut novum, aut tanto uſui poſſet eſſe? ille vero et nova, inquam, mihi quidem multa, et eam utilitatem, quam requirebam, ut, explicatis ordinibus temporum, uno in conſpectu omnia viderem: quae cum ſtudioſe tractare coepiſſem, ipſa mihi tractatio literarum ſalutaris fuit, admonuitque, Pomponi, ut a te ipſo ſumerem aliquid ad me reficiendum, teque remunerandum, ſi non pari, at grato tamen munere: quanquam illud Heſiodium laudatur [redacted]

igam, nisi tuo commodo;
pergrata, si solveris. mihi
quit Brutus, et exspectanda
Attico polliceris, etsi fortass
jus voluntarius procurator
ipse, cui debes, se incommo
negat. At vero, inquam
te, non solvam, nisi prius
amplius eo nomine nemine
tio sit, petiturum. non mehe
tibi repromittere istud quid
nam hunc, qui negat, video
non illum quidem tibi mole
dnum tamen et acrem fore.

[redacted]

nam id? inquam. ut ſcribas, inquit, aliquid. jampridem enim conticuerunt tuae literae. nam ut illos de republica libros edidiſti, nihil a te ſane poſtea accepimus: eiſque noſmetipſi ad veterum annalium memoriam comprehendendam impulſi atque incenſi ſumus. ſed illa cum poteris; atque ut poſſis rogo. nunc vero, inquit, ſi es animo vacuo, expone nobis quod quaerimus.quidnam eſt id?inquam. quod mihi nuper in Tuſculano inchoaſti de oratoribus,quando eſſe coepiſſent,qui etiam, et quales fuiſſent. quem ego ſer-

[redacted]

[redacted]

isto initio tractum esse sermonem, teque Bruti dolentem vicem, quasi deflevisse judiciorum vastitatem, et fori. feci, inquam, istuc quidem, et saepe facio. nam mihi, Brute, in te intuenti crebro in mentem venit vereri, ecquodnam curriculum aliquando sit habitura tua et natura admirabilis, et exquisita doctrina, et singularis industria. cum enim in maximis caussis versatus esses, et, cum tibi aetas nostra jam cederet, fascesque summitteret,

[redacted]

tate pulcherrima, nemo eſt tam humilis, qui ſe non aut poſſe adipiſci, aut adeptum putet: eloquentem neminem video factum eſſe victoria. ſed quo facilius ſermo explicetur, ſedentes, ſi videtur, agamus. cum idem placuiſſet illis, tum in pratulo propter Platonis ſtatuam conſedimus. hîc ego, laudare igitur eloquentiam, et quanta vis ſit ejus, expromere, quantamque iis, qui ſint eam conſecuti, dignitatem afferat, neque propoſitum nobis eſt hoc loco, neque neceſſarium. hoc vero ſine ulla dubitatione confirmaverim, ſive illa [redacted]

atque copia. in quam cum intueor, maxime mihi occurrunt, Attice, et quaſi lucent Athenae tuae: qua in urbe primum ſe orator extulit, primumque etiam monumentis et literis oratio eſt coepta mandari. tamen ante Periclem, cujus ſcripta quaedam feruntur, et Thucydidem, qui non naſcentibus Athenis, ſed jam adultis fuerunt, litera nulla eſt, quae quidem ornatum aliquem habeat, et oratoris eſſe videatur. quanquam opinio eſt et e-

[redacted]

se tum fuit, intelligi maxime potest. grandes erant verbis, crebri sententiis, compressione rerum breves, et ob eam ipsam
8 causam interdum subobscuri. Sed ut intellectum est, quantam vim haberet accurata, et facta quodam modo oratio; tum etiam magistri dicendi multi subito exstiterunt: tum Leontinus Gorgias, Thrasymachus Chalcedonius, Protagoras Abderites, Prodicus Ceus, Hippias Eleus in honore magno fuit; aliique multi temporibus eisdem docere se profitebantur, arrogantibus sane verbis, quemadmodum causa inferior (ita enim loquebantur) di-

igitur jam ſenibus illis, quos paulo ant diximus, Iſocrates, cujus domus cunctae Graeciae, quaſi ludus quidam patuit, at que officina dicendi, magnus orator, e perfectus magiſter, quanquam forenſi lu ce caruit, intraque parietes aluit eam glo riam, quam nemo quidem meo judicio eſt poſtea conſecutus. is et ipſe ſcripſi multa praeclare, et docuit alios: et cum caetera melius, quam ſuperiores, tum pri mus intellexit, etiam in ſoluta oratione dum verſum effugeres, modum tamen e numerum quendam oportere ſervari. an te hunc enim verborum quaſi ſtructura et quaedam ad numerum concluſio, nul

[redacted]

ſio terminatur : in quo non modo defici,
9 ſed etiam laborare turpe eſt. Tum fuit Lyſias, ipſe quidem in cauſis forenſibus non verſatus, ſed egregie ſubtilis ſcriptor atque elegans: quem jam prope audeas oratorem perfectum dicere. nam plane quidem perfectum, et cui nihil admodum deſit, Demoſthenem facile dixeris. nihil acute inveniri potuit in eis cauſis, quas ſcripſit, nihil (ut ita dicam) ſubdole, nihil verſute, quod ille non viderit; nihil ſubtiliter dici, nihil preſſe, nihil enucleate, quo fieri poſſit aliquid limatius: nihil contra grande, nihil incitatum, ni-

[redacted]

palaeſtra. itaque delectabat magis Athenienſes, quam inflammabat. proceſſerat enim in ſolem et pulverem, non ut e militari tabernaculo, ſed ut e Theophraſti, doctiſſimi hominis, umbraculis. hic primus inflexit orationem, et eam mollem, teneramque reddidit: et ſuavis, ſicut fuit, videri maluit, quam gravis, ſed ſuavitate ea, qua perfunderet animos, non qua perfringeret: et tantum ut memoriam concinnitatis ſuae, non (quemadmodum de

[redacted]

tum laudis in dicendo Ulyſſi tribuiſſet Homerus, et Neſtori, (quorum alterum vim habere voluit, alterum ſuavitatem) niſi jam tum eſſet honos eloquentiae; neque ipſe poëta hic tam idem ornatus in dicendo, ac plane orator fuiſſet: cujus etſi incerta ſunt tempora, tamen annis multis fuit ante Romulum: ſiquidem non infra ſuperiorem Lycurgum fuit, a quo eſt diſciplina Lacedaemoniorum adſtricta legibus. ſed ſtudium ejus generis majorque vis agnoſcitur in Piſiſtrato. denique hunc proximo ſeculo Themiſtocles inſecutus eſt; ut apud nos, perantiquus; ut apud Athenienſes, non ita ſane vetus. fuit enim regnante jam Graecia, noſtra autem civitate non ita pridem dominatu

[redacted]

ne Clitarchus, ne Stra

tocle finxit. nam, q

qui et Atheniensis era

natus, summusque vi

posterior tantum mor

Attica clam humatum;

picionem veneno sibi

tem: hunc isti aiunt, c

lavisset, excepisse san

eo poto, mortuum con

mortem rhetorice, et

tuerunt: illa mors vul

bebat materiem ad orn

niam tibi ita quadrat,

pi filius, de quo ante dixi, primus adhibuit doctrinam: quae quanquam tum nulla erat dicendi, tamen ab Anaxagora physico eruditus, exercitationem mentis a reconditis abstrusisque rebus ad causas forenses popularesque facile traduxerat. hujus suavitate maxime hilaratae sunt Athenae, hujus ubertatem et copiam admiratae, ejusdem vim dicendi terroremque timuerunt.
2 Haec igitur aetas prima Athenis oratorem prope perfectum tulit. nec enim in constituentibus rempublicam, nec in bella gerentibus, nec in im- [redacted]

augere posse laudando, vitu
rursus affligere. huic Antipho
nusium similia quaedam ha
scripta, quo neminem unqua
lam oravisse capitis causam,
defenderet, se audiente, loc
scripsit Thucydides. nam L
profiteri solitum artem esse c
inde, quod Theodorus esset
tilior, in orationibus autem
rationes eum scribere aliis c
tem removisse. similiter Isocr
artem dicendi esse negavisse,
tem aliis solitum orationes, q
diciis uterentur: sed, cum e
quasi committeret contra lege

veteres; ad ipsorum, sane recentes. nam antequam delectata est Atheniensium civitas hac laude dicendi, multa jam memorabilia et in domesticis et in bellicis rebus effecerat. hoc autem studium non erat commune Graeciae, sed proprium Athenarum. quis enim aut Argivum oratorem, aut Corinthium, aut Thebanum scit fuisse temporibus illis? nisi quid de Epaminonda, docto homine, suspicari libet. Lacedaemonium vero usque ad hoc tempus audivi fuisse neminem. Menelaum ipsum, dulcem illum quidem tradit Homerus, sed pauca dicentem. brevitas autem, laus est interdum in aliqua parte dicendi, in universa eloquentia laudem non habet. at vero extra Graeciam mag-
[redacted]

non necessar
inquit, quam
cile dixerim : j
neque ſolum n
ora, quam vell
veniamus ad r
eſt plus intelli
monumentis ſu
putet aut celerit
li, nobilitatis v
qui de matre ſua
linis tam acute,a
ſummam pruden
tiae texerit ; qui
clariſſimi regis fili
temque perpetuo c

ad tertium milliarium consedisset, eumque montem, qui Sacer appellatus est, occupavisset, M. Valerium dictatorem dicendo sedavisse discordias, eique ob eam rem honores amplissimos habitos, et eum primum ob eam ipsam causam Maximum esse appellatum. ne L. Valerium quidem Potitum arbitror non aliquid potuisse dicendo, qui post decemviralem invidiam, plebem in patres incitatam, legibus et concionibus suis mitigaverit. possumus Appium Claudium suspicari disertum, quia senatum jam jam inclinatum,

[redacted]

onem, seditionemqu
tum oratione sedavit
habitos esse, aut omn
quentiae praemium fu
legisse videor: tantun
ducor ad suspicandum.
Flaminius, is, qui trib
de agro Gallico et Pic
dendo tulerit, qui consu
num sit interfectus, ad
dicendo. Q. etiam Maxi
orator habitus est tempo
Metellus, is, qui bello
cum L. Veturio Phil
Quem vero exstet, et de
proditum, eloquentem
habi

Additur orator Corneliu' suaviloquenti
Ore Cethegus Marcu', Tuditano collega,
Marci filius - - - -

et oratorem appellat, et suaviloquentiam tribuit: quae nunc quidem non tam est in plerisque. latrant enim jam quidam oratores, non loquuntur. sed est ea laus eloquentiae certe maxima.

Is dictus ollis popularibus olim,
Qui tum vivebant homines, atque aevum agitabant,
Flos delibatus populi.

probè vero. ut enim hominis decus, ingenium; sic ingenii ipsius lumen est eloquentia, qua virum excellentem praeclare tum illi homines florem populi esse dix-

[redacted]

tem aetatis qui ſerm
nis ſcriptis intelligi p
ſulibus, ut in vete
ſcriptum eſt, Naevius
quam Varro noſter,
veſtigator antiquitati
tum, vitamque Naev
nam Plautus P. Clau
ginti annis poſt illos,
ſules mortuus eſt, Ca
igitur Cethegum conſ
to, qui annis IX. po
eum nos ut pervetere
Marcio, M'. Manilio c
eſt, annis LXXXIII.
ſulem. Nec vero ha

menta ſervabant, et ad uſum, ſi quis ejuſdem generis occidiſſet, et ad memoriam laudum domeſticarum, et ad illuſtrandam nobilitatem ſuam, quanquam his laudationibus hiſtoria rerum noſtrarum eſt facta mendoſior. multa enim ſcripta ſunt in eis, quae facta non ſunt; falſi triumphi, plures conſulatus, genera etiam falſa, et a plebe tranſitiones, cum homines humiliores in alienum ejuſdem nominis infunderentur genus: ut, ſi ego me a M. Tullio eſſe dicerem, qui patricius cum Servio Sulpicio conſul, anno x. poſt ex-

[redacted]

datores, qui hac ipſa ejus
modum gaudeant. Cato
noſtrorum oratorum, qui
ſunt, legit? aut quis novi
quem virum? dii boni! m
ſenatorem, aut imperator
enim hoc loco quaerimus.
vior in laudando? acerbio
do? in ſententiis argutio
ediſſerendoque ſubtilior?
rationes amplius centum
(quas quidem adhuc inve
rim) et verbis, et rebus ill
ex his eligant ea, quae not
digna ſint; omnes orator
eis reperientur. jam vero
quem florem, aut quod lu

[redacted]

one,atque altitudine orationis ſuae: idem Lyſiae Demoſthenes: ſic Ca luminibus obſtruxit haec posteri(quaſi exaggerata altius oratio.ſed in tris inſcitia eſt, quod ii ipſi, qui in G cis antiquitate delectantur, eaque ſu litate, quam Atticam appellant, han Catone non noverunt quidem. Hyp dae volunt eſſe et Lyſiae. laudo. ſed nolunt Catonis? Attico genere dicer ſe gaudere dicunt. ſapienter id quiden atque utinam imitarentur, nec oſſa ſ lum, ſed etiam ſanguinem! [redacted]

nullius ſcriptum exſte
lectione, quod ſit anti
honore in omnibus ar
una dicendi, verſatur
nim eorum, qui haec n
tunt, non intelligit,
diora eſſe, quam ut imi
Calamidis dura illa q
molliora, quam Canac
ronis ſatis ad veritate
men quae non dubites
chriora etiam Polyclet
fecta, ut mihi quidem
lis in pictura ratio eſt,
Polygnotum,et Tima
non ſunt uſi plus qua

Homerum poëtae: quod ex eis carminibus intelligi poteſt, quae apud illum, et in Phaeacum; et in procorum epulis canuntur. quid? noſtri veteres verſus ubi ſunt?

Quos olim Fauni, vateſque canebant,
Cum neque Muſarum ſcopulos quiſquam ſuperarat,
Nec dicti ſtudioſus erat: - - - -
Ante hunc - - - -

ait ipſe de ſe: nec mentitur in gloriando. ſic enim ſeſe res habet. nam et Odyſſea Latina eſt, ſic, tanquam opus aliquod [redacted]

cui ſi aequalis
aliquanto is q
quam ii, qui m
conſules, et Pla
ſi minus apta vid
te, Attico aſſign
ſtudio illuſtrium l
pora perſequendi
tus, et delector i
porum, et ad id,
rum genera diſtin
diligentiam eſſe a
recte, inquam, Br
utinam exſtarent ill
tis ſeculis ante ſuam
cantitata a ſingulis

omnia bella persequens, primum illud Punicum acerrimum bellum reliquisset. sed ipse dicit, cur id faciat: scripsere, inquit, alii rem versibu': et luculente quidem scripserunt, etiamsi minus, quam tu, politè. nec vero tibi aliter videri debet; qui a Naevio vel sumpsisti multa, si fateris: vel, si negas, surripuisti. cum hoc Catone grandiores natu fuerunt C. Flaminius, C. Varro, Q. Maximus, Q. Metellus, P. Lentulus, P. Crassus, qui cum superiore Africano consul fuit. ipsum Scipionem accepimus non infantem fuisse. filius quidem ejus, is, qui hunc minorem Scipionem a Paulo adoptavit, si corpore valuisset, in primis habitus esset

temporib
lius, qui bis con
eſt oratio Graec
civem cum grave
tem conſtat fuiſſe.
ſicam, qui eſt Co
item bis conſul et
loquentem aiunt,
perit, filium. dicu
qui cum C. Figulo
liorem, M. filium, ja
ditum ſtudio literar
nium, qui cum patr
litaverat, civitate do
coloniam deduxiſſet
cum, hujus Q. Fulvi
diſertum

quam etiam orationem ſcriptam reliquit.
21 Sed vivo Catone minores natu multi uno tempore oratores floruerunt. nam et A. Albinus, is, qui Graece ſcripſit hiſtoriam, qui conſul cum L. Lucullo fuit, et literatus et diſertus fuit: et tenuit cum hoc locum quendam etiam Ser. Fulvius, et unà Ser. Fabius Pictor, et juris, et literarum, et antiquitatis bene peritus. Quintuſque Fabius Labeo fuit ornatus iiſdem fere laudibus. nam Q. Metellus, is, cujus quatuor filii conſulares fuerunt, in primis eſt habitus eloquens: qui pro L. Cotta dixit, accuſante Africano: cujus et aliae ſunt

Scipioni
que exa
de ipsius
quam ea
buatur an
in Laelio
collegiis,
quam vole
lii quidqua
ligione dic
tamen vetu
Scipio : et c
luntates, del
videtur, et lu
lo magis prisc
minum, ut no

Laelio. nec mihi caeterorum judicio solum videtur, sed etiam ipsorum inter ipsos concessu ita tributum fuisse. erat omnino tum mos, ut in reliquis rebus melior, sic in hoc ipso humanior: ut faciles essent in suum cuique tribuendo.

22 Memoria teneo, Smyrnae me ex P. Rutilio Rufo audisse, cum diceret adolescentulo se accidisse, ut ex senatusconsulto P. Scipio et D. Brutus (ut opinor) consules de re atroci, magnaque quaererent. nam cum in silva Scantia facta caedes esset, notique homines interfecti; insimularetur-

[redacted]

... dicendo
vius et vehem
auctoritate C
detulisse ad Ga
ei viro succed
dubitanter rec
perendinatus,
totum Galbam
componendaqu
nitionis dies esse
tu sociorum dom
nisset, ut eum a
tempus adducere
ei nuntiatum esse
omnibus exclusis
dam testudine cum
quorum ali...

ex quo significabat, illum non in agendo solum, sed etiam in meditando vehementem atque incensum fuisse, quid multa? magnâ exspectatione, plurimis audientibus, coram ipso Laelio sic illam causam tanta vi, tantaque gravitate dixisse Galbam, ut nulla fere pars orationis silentio praeteriretur. itaque multis querelis, multaque miseratione adhibita, socios, omnibus approbantibus, illa die quaestione li-
23 beratos esse. Ex hac Rutiliana narratione suspicari licet, cum duae summae sint in oratore laudes, una subtiliter dis-
[redacted]

et fletus mirè mi
centem memori
ſe tum eripuit fla
ſericordia popu
ſcriptum reliqui
ſum Libonem n
ut ex orationib
cum haec dixiſſe
viſſem, quid ig
Brutus, ſi tanta
fuit, cur ea null
pareat? quod m
qui nihil omnin
enim eſt eadem
non ſcribendi, e
di, quam dixeri

[redacted]

tum ſcriptio: memoriam autem in poſterum ingenii ſui non deſiderant, cum ſe putant ſatis magnam adeptos eſſe dicendi gloriam, eamque etiam majorem viſum iri, ſi in exiſtimantium arbitrium ſua ſcripta non venerint. alios, quod melius putent dicere ſe poſſe, quam ſcribere: quod peringenioſis hominibus, neque ſatis doctis, plerumque contigit, ut ipſi Galbae: quem fortaſſe vis non ingenii ſolum, ſed etiam animi, et naturalis quidam dolor dicentem incendebat, efficiebatque, ut et incitata, et gravis, et vehemens eſſet ora-

[redacted]

crium L. et Sp. Mummii, fratres, quorum exſtant amborum orationes. ſimplex quidem L. et antiquus: Sp. autem nihilo ille quidem ornatior, ſed tamen adſtrictior; fuit enim doctus ex diſciplina Stoicorum. multae ſunt Sp. Albini orationes. ſunt etiam L. et C. Aureliorum Oreſtarum, quos aliquo video in numero oratorum fuiſſe. P. etiam Popilius cum civis egregius, tum non indiſertus fuit. C. ve-

ſiſſimi, et prope aequales, C. Carbo, et Tib. Gracchus audire ſoliti ſunt: de quibus jam dicendi locus erit, cum de ſenioribus pauca dixero. Q. enim Pompeius non contemptus orator temporibus illis fuit, qui ſummos honores, homo per ſe cognitus, ſine ulla commendatione majorum eſt adeptus. tum L. Caſſius multum potuit, non eloquentia, ſed dicendo tamen; homo non liberalitate, ut alii, ſed ipſa triſtitia et ſeveritate popularis: cujus quidem legi tabellariae M. Antius Briſo, tribunus plebis, diu reſtitit, M. Lepido conſule adjuvante. eaque res P. Africa

tur plurimum, et dicer
bus adjuncti duo C. Fa
fuerunt : quorum Caii
cum Domitio fuit, una
sociis, et nomine Latin
chum reliquit; sane et b
lem. tum Atticus, quid
Fannii? nam varia opini
erat. alii a C. Persio, lit
scriptam esse aiebant, illo
cat valde doctum esse Luci
tos nobiles, quod quisque p
lam orationem contulisse.
divi equidem ista

idem ſtylus. nec de Perſio reticuiſſet Gracchus, cum et Fannius de Menelao Maratheno, et de caeteris objeciſſet, praeſertim cum Fannius nunquam ſit habitus elinguis. nam et cauſas defenſitavit, et tribunatus ejus, arbitrio et auctoritate P. Africani geſtus, non obſcurus fuit. alter autem C. Fannius, M. filius, C. Laelii gener, et moribus, et ipſo genere dicendi durior. is ſoceri inſtituto, (quem, quia cooptatus in augurum collegium non erat, non admodum diligebat, praeſertim cum ille Q. Scaevolam ſibi minorem natu [redacted]

iſſet, quale ingenium
fuit! profecto nemo h
ſtitiſſet. ſed eorum alte
tiſſimum tribunatum,
foederis Numantini b
rat, ab ipſa republica
propter perpetuam i
levitatem, morte volu
te judicum vindicavi
ſummus orator, atqu
trum teſte dicimus. n
Gracchi habemus orat
tis ſplendidas verbis,
tiaeque pleniſſimas.

caussisque cognitus. hunc qui audierant prudentes homines, in quibus familiaris noster L. Gellius, qui se illi contubernalem in consulatu fuisse narrabat, canorum oratorem, et volubilem, et satis acrem, atque eundem et vehementem, et valde dulcem, et perfacetum fuisse dicebat. addebat, industrium etiam et diligentem, et in exercitationibus commentationibusque multum operae solitum esse ponere. hic optimus, illis temporibus, est patronus habitus, eoque forum tenente plura fieri judicia coeperunt. nam et quaes-

[redacted]

poëta ſum audire ſolitus, et dicere non inculte ſolebat, et erat cum literis Latinis, tum etiam Graecis, ut temporibus illis, eruditus. quae tribuerat idem Accius etiam Q. Maximo, L. Pauli nepoti. et vero ante Maximum illum Scipionem, quo duce privato Tib. Gracchus occiſus eſſet, cum omnibus in rebus vehementem, tum acrem aiebat in dicendo fuiſſe. tum etiam P. Lentulus ille princeps, ad rempublicam duntaxat quod opus eſſet, ſatis

[redacted]

ratione gravis, et auctoritate: eique proxime adjunctus C. Druſus frater fuit. tuus etiam gentilis, Brute, M. Pennus facile agitavit in tribunatu C. Gracchum, paulum aetate antecedens. fuit enim, M. Lepido, et L. Oreſte conſulibus, quaeſtor Gracchus, tribunus Pennus, illius M. filius, qui cum Q. Aelio conſul fuit: ſed omnia is ſumma ſperans, aedilicius eſt mortuus. nam de T. Flaminino, quem ipſe vidi, nihil accepi, niſi Latine diligenter

29 ter locutum. Iis adjuncti ſunt C. Curio, M. Scaurus, P. Rutilius, C. Grac-

[redacted]

quia fortuitò ſit,ſemper paratum eſſe non poteſt. in Scauri oratione, ſapientis hominis, et recti, gravitas ſumma, et naturalis quaedam inerat auctoritas, non ut cauſam, ſed ut teſtimonium dicere putares, cum pro reo diceret. hoc dicendi genus ad patrocinia mediocriter aptum videbatur: ad ſenatoriam vero ſententiam, cujus erat ille princeps, vel maxime. ſignificabat enim non prudentiam ſolum, ſed, quod maxime rem continebat, fidem.

[redacted]

natum competitorem, ſed Scaurus etiam abſolutus Rutilium in judicium vocavit: multaque opera, multaque induſtria Rutilius fuit, quae erat propterea gratior, quod idem magnum munus de jure reſpondendi ſuſtinebat. ſunt ejus orationes jejunae: multa praeclara de jure: doctus vir, et Graecis literis eruditus, Panaetii auditor, prope perfectus in Stoicis, quorum peracutum, et artis plenum orationis genus, ſed tamen exile, nec ſatis populari aſſenſioni accommodatum. itaque illa, quae propria eſt hujus diſciplinae, [redacted]

[redacted]

tudo causae postulabat. habemus igitur in Stoicis oratoribus Rutilium, Scaurum in antiquis. utrumque tamen laudemus, quoniam per illos ne haec quidem in civitate genera hac oratoria laude caruerunt. volo enim, ut in scena, sic etiam in foro, non eos modò laudari, qui celeri motu et difficili utantur, sed eos etiam, quos statarios appellant, quorum sit illa simplex in agendo veritas, non molesta. Et quoniam Stoicorum est facta mentio, 31

[redacted]

hoc idem in noſtris contingere intelligo, quod in Graecis? ut omnes fere Stoici prudentiſſimi in diſſerendo ſint, et id arte faciant, ſintque architecti pene verborum: iidem traducti a diſputando ad dicendum, inopes reperiantur. unum excipio Catonem, in quo, perfectiſſimo Stoico, ſummam eloquentiam non deſiderem: quam exiguam in Fannio, ne in Rutilio quidem magnam, in Tuberone nullam video fuiſſe. et ego, non, inquam, Brute, ſine cauſa: propterea quod iſtorum in dialecticis omnis cura conſumitur: vagum illud orationis, et fuſum, et multiplex non

[redacted]

Academicorumque consuetudo in ratione dicendi talis est, ut nec perficere oratorem possit ipsa per sese, nec sine ea orator esse perfectus. nam, ut Stoicorum adstrictior est oratio, aliquantoque contractior, quam aures populi requirunt: sic illorum liberior et latior, quam patitur consuetudo judiciorum, et fori. quis enim uberior in dicendo Platone? Jovem aiunt philosophi, si Graece loquatur, sic

dem pueris, haec omnium optima putabatur, quae vix jam comparet in hac turba novorum voluminum. praeclare, inquit Brutus, teneo qui iſtam turbam voluminum effecerit. et ego, inquam, intelligo, Brute, quem dicas. certe enim et boni aliquid attulimus juventuti, magnificentius, quam fuerat, genus dicendi, et ornatius: et nocuimus fortaſſe, quod veteres orationes poſt noſtras, non a me quidem, (meis enim illas antepono) ſed a pleriſque legi ſunt deſitae. enumera, inquit, me in pleriſque. quanquam video mihi multa legenda jam te auctore, quae

noli enim putare, quenquam, Brute, pleniorem et uberiorem ad dicendum fuiſſe. et ille, ſic prorſus, inquit, exiſtimo; atque iſtum de ſuperioribus, paene ſolum lego. immo plane, inquam, Brute, legas cenſeo. damnum enim illius immaturo interitu res Romanae, Latinaeque literae fecerunt. utinam non tam fratri pietatem, quam patriae, praeſtare voluiſſet! quàm ille facilè tali ingenio, diutius ſi vix-

pressus est. exstat ejus peroratio, qui e-
pilogus dicitur: qui tanto in honore, pu-
eris nobis, erat, ut eum etiam ediscere-
mus. hic, qui in collegio sacerdotum es-
set, primus post Romam conditam judi-
34 cio publico est condemnatus. P. Sci-
pio, qui est in consulatu mortuus, non
multum ille quidem, nec saepe dicebat:
sed et Latine loquendo, cuivis erat par,
et omnes sale facetiisque superabat. ejus
collega L. Bestia, bonis initiis orsus tri-
bunatûs, (nam P. Popilium vi C. Gracchi
expulsum sua rogatione restituit) vir et
acer et non indisertus, tristes exitus ha-

[redacted]

ledicus,genere toto paulo fervidior a
commotior: diligentia tamen, et vi
animi atque vita,bonus auctor in ser
idem tolerabilis patronus, nec rud
jure civili, et cùm virtute, tum etiar
ſo orationis genere liber: cujus or
nes pueri legebamus, quas jam rep
vix poſſumus. atque etiam ingeni
ſermone eleganti, valetudine incon
da, C. Sextius Calvinus fuit: qui etſi
remiſerant dolores pedum, non d

ria petiviſſet. non feciſſem hominis paene infimi mentionem, niſi judicarem, qui ſuſpicioſius aut criminoſius diceret, audiviſſe me neminem. Doctus etiam Graecis T. Albutius, vel potius, paene Graecus. loquor, ut opinor: ſed licet ex orationibus judicare. fuit autem Athenis adoleſcens: perfectus Epicureus evaſerat, minime aptum ad dicendum genus. jam Q. Catulus, non antiquo illo more, ſed hoc noſtro (niſi quid fieri poteſt perfectius) eruditus. multae literae; ſumma non vitae ſolum atque naturae, ſed orationis etiam comitas; incorrupta quaedam La-

mo Latinus: quae laus dicendi non mediocris ab oratoribus plerisque neglecta est. nam de sono vocis, et suavitate appellandarum literarum, quoniam filium cognovisti, noli exspectare quid dicam. quanquam filius quidem non fuit in oratorum numero, sed non deerat ei tamen in sententia dicenda cùm prudentia, tum elegans quoddam et eruditum orationis genus. nec habitus est tamen pater ipse

et L. Memmii fuerunt, oratores me-
cres, accusatores acres atque acerbi;
que in judicium capitis multos voca-
unt, pro reis non saepe dixerunt. Sp.
orius satis valuit in populari genere
endi, is, qui agrum publicum, vitiosa
nutili lege, vectigali levavit. M. Mar-
us Aesernini pater, non ille quidem
atronis, sed et in promptis tamen, et
inexercitatis ad dicendum, fuit, ut
s ejus, P. Lentulus. L. etiam Cotta,
etorius, in mediocrium oratorum nu-
o, dicendi non ita multum laude pro-
[redacted]

ſunt, et quam diu in eorum enumeratione verſamur, cum tamen ſpiſſe, atque vix, ut dudum ad Demoſthenem et Hyperidem, ſic nunc ad Antonium Craſſumque pervenimus? nam ego ſic exiſtimo, hos oratores fuiſſe maximos, et in his primum cum Graecorum gloria Latine dicendi copiam aequatam. Omnia veniebant 37
Antonio in mentem; eaque ſuo quaeque loco, ubi plurimum proficere et valere poſſent. ut ab imperatore equites, pedi-

[redacted]

[redacted]

enim tam praeclarum eſt ſcire Latine, quam turpe neſcire: neque tam id mihi oratoris boni, quam civis Romani proprium videtur. ſed tamen Antonius in verbis et eligendis, (neque id ipſum tam leporis cauſa, quam ponderis) et collocandis, et comprehenſione devinciendis, nihil non ad rationem, et tanquam ad artem dirigebat: verum multo magis hoc idem in ſententiarum ornamentis et conformationibus. quo genere quia praeſtat omnibus Demoſthenes, idcirco a doctis oratorum eſt princeps judicatus. σχήματα

[redacted]

aptumque eum ad fidem faciendam, tum ad misericordiam commovendam: ut verum videretur in hoc illud, quod Demosthenem ferunt ei, qui quaesivisset quid primum esset in dicendo, actionem; quid secundum, idem; et idem tertium, respondisse. nulla res magis penetrat in animos, eosque fingit, format, flectit: talesque oratores videri facit, quales ipsi se videri volunt. huic alii parem esse dicebant, alii anteponebant L. Crassum. illud quidem certe omnes ita iudicabant

interpretando, in definiendo, in explicanda aequitate, nihil erat Craſſo copioſius: idque cum ſaepe aliàs, tum apud centumviros in M'.Curii cauſa cognitum eſt. ita enim multa tum contra ſcriptum pro aequo et bono dixit, ut hominem acutiſſimum, Q. Scaevolam, et in jure, in quo illa cauſa vertebatur, paratiſſimum, obrueret argumentorum exemplorumque copia: atque ita tum ab his patronis aequalibus, etiam conſularibus, cauſa illa dicta eſt, cum uterque ex contraria parte jus civile defenderet, ut eloquentium juriſperitiſſimus Craſſus, juriſperitorum e-

tum virum, tamque excellen
fuisse in nostra republica. hic
inquam, Brute, existimare,
quidquam fuisse in nostra civ
stantius. nam, ut paulo ante
sultorum alterum disertissimu
rum alterum consultissimum f
reliquis rebus ita dissimiles era
se, statuere ut tamen non posse
malles similiorem. Crassus era
um parcissimus: Scaevola par
gantissimus. Crassus in summ
habebat etiam severitatis satis:
multa in severitate non deerat

us similitudinem, esse quandam ... te, et
istuc modo? quia mihi et tu videri
tantum juris civilis scire voluisse
tum satis esset oratori; et Servius e
tiae tantum assumpsisse, ut jus civi
possit tueri: ae atesque vestrae, ut ill
41 nihil, aut non fere multum differun
ego, de me, inquam, dicere nihil e
cesse: de Servio autem et tu probè c
et ego dicam quod sentio. non enin
cile quem dixerim plus studii, quam
lum, et ad dicendum, et ad omnes bo
rum rerum disciplinas adhibuisse
et in iisdem exercitati...
tate. ...

, -- apud m
artem, in hoc uno: quod nun
cisset ipsius juris scientia, nisi
terea di icisset artem, quae d
universam tribuere in partes,
explicare definiendo, obscuran
re interpretando; ambigua prim
re, deinde distinguere, postrem
regulam, qua vera et falsa judic
et quae quibus positis essent, quae
essent consequentia. hic enim
hanc artem omnium artium ma
quasi lucem, ad ea, quae confuse
aut respondebantur, aut agebantu
alecticam mihi videris di...

in agendo, et in reſpondendo celeritatem ſubtilitate, diligentiaque ſuperavit: Balbi, docti et eruditi hominis, in utraque re conſideratam tarditatem vicit, expediendis, conficiendiſque rebus. ſic et habet quod uterque eorum habuit, et explevit quod utrique defuit. itaque, ut Craſſus mihi videtur ſapientius feciſſe, quam Scaevola: (hic enim cauſas ſtudioſe recipiebat, in quibus a Craſſo ſuperabatur: ille ſe conſuli nolebat, ne qua in re inferior eſſet, quam Scaevola) ſic Servius ſapientiſſime. cum enim duae civiles artes ac

gratulatus, seu etiam conciliat
quali enim te erga illum perſ
lum in te voluntate, iudicioq
itaque doleo et illius conſilio
ce populum Romanum carer
quod cum per ſe dolendum eſſ
to magis conſideranti, ad qua
tranſlata ſint, ſed neſcio quo p
nerint. hic Atticus, dixeram,
principio, de republica ut ſilere
que faciamus. nam ſi iſto modo
ſingulas res deſiderare, non m
rendi, ſed ne lugendi quidem ſi
rietmus. Pergamus ergo. in

ritate facetiae: quodque difficile eſt,
n et perornatus et perbrevis. jam in
rcando invenit parem neminem: ver-
is eſt in omni fere genere cauſarum:
ture in locum principum oratorum
it. accuſavit C. Carbonem, eloquen-
mum hominem, admodum adoleſ-
s: ſummam ingenii non laudem mo-
ſed etiam admirationem eſt conſecu-
. defendit poſtea Liciniam virginem,
i annos XXVII. natus eſſet: in ea ip-
auſa fuit eloquentiſſimus, orationiſ-

[redacted]

in qua aetate exſtitiſſet, poſſet not
intelligeretur jam ad ſummum pae
perductam, ut eo nihil ferme qui
addere poſſet, niſi qui a philoſophi
re civili, ab hiſtoria fuiſſet inſtructi
rit, inquit M. Brutus, aut jam
quem exſpectas? neſcio, inquam.
etiam L. Craſſi in conſulatu, pro Q
pione, defenſione juncta non bre
laudatio; ut oratio autem, brevis
trema cenſoris oratio, qua anno
*quin*quageſimo uſus eſt. in his om
ineſt quidam ſine ullo fuco verita
lor. quin etiam comprehenſio,

... Graeci vocant, dispe
nem lubentius. hoc loco E
doquidem tu istos oratores,
topere laudas, vellem aliqu
praeter illum de ratione dicei
lem libellum, plura Crasso li
bere. cum enim omnibus men
tum etiam disciplinam dicendi
liquissent. nam Scaevolae di
gantiam satis ex iis orationibus
liquit, habemus cognitam. et
quidem a pueritia quasi magistra
quam, illa in legem Caepionis o
qua et auctoritas ornatur senat
pro ordine illa di...

oratio, ſed quaſi capita rerum, et orationis commentarium paulo plenius. nulla eſt enim altercatio clamoribus unquam habita majoribus. et vero fuit in hoc et popularis dictio excellens. Antonii genus dicendi multo aptius judiciis, quam concionibus.

Hoc loco ipſum Domi- 45
tium non relinquo. nam etſi non fuit in oratorum numero, tamen pono ſatis in eo fuiſſe orationis atque ingenii, quo et magiſtratus perſonam, et conſularem dignitatem tueretur. quod idem de C. Coelio dixerim, induſtriam in eo ſummam fuiſſe, ſummaſque virtutes : eloquentiae tantum, quod eſſet in rebus privatis, ami-

poris fuit eques Romanus C. Titius,
meo judicio, eo perveniſſe videtur,
potuit fere Latinus orator ſine Grae-
literis, et ſine multo uſu pervenire.
s orationes tantum argutiarum, tan-
exemplorum, tantum urbanitatis
nt, ut paene Attico ſtilo ſcriptae eſſe
antur. eaſdem argutias in tragoedias
quidem ille acute, ſed parum tragice
ſtulit. quem ſtudebat imitari L. A-
ius poëta, homo perargutus, in ſabu-
uidem etiam, ut ſcitis, diſertus. fuit
m Q. Rubrius Varro, qui a ſenatu
[redacted]

cis literis, et Latinis: C. Rusticellu
nonienſis, is quidem et exercitat
natura volubilis. omnium autem elo
tiſſimus extra hanc urbem T. Be
Barrus, Aſculanus, cujus ſunt aliq
rationes Aſculi habitae. illa Roma
tra Caepionem, nobilis ſane, cui o
ni Caepionis ore reſpondit Aeliu
ſcriptitavit orationes multas, orat
nunquam fuit. apud majores noſtr
deo diſertiſſimum habitum ex Lat
Papirium Fregellanum, Tib. Gracc
filii, fere aetate: ejus etiam oratio e
Fregellanis, coloniiſque Latinis, I
in ſenatu. tum Brutus, quid tu igit

dam, et refonat urbanius. nec hoc in oratoribus modo apparet, fed etiam in caeteris. ego memini T. Tincam Placentinum, hominem facetiffimum, cum familiari noftro Q. Granio praecone dicacitate certare. eon', inquit Brutus, de quo multa Lucilius? ifto ipfo: fed Tincam non minus multa ridicule dicentem Granius obruebat nefcio quo fapore vernaculo: ut ego jam non mirer, illud Theophrafto accidiffe, quod dicitur, cum percontaretur ex anicula quadam, quanti aliquid venderet; et refpondiffet illa, atque addidiffet, ‘ hofpes, non pote mino-

[redacted]

Philippo, quae, qui sine co
illorum spectaret, satis mag
summa libertas in oratione,
cetiae, satis creber in reperie
tus in explicandis sententiis
am in primis, ut temporibus i
cis doctrinis institutus; in
cum aliquo aculeo, et maledict
horum aetati prope conjunctu
lius, non tam vendibilis orat
ut nescires quid ei deesset. nec
indoctus, nec tardus ad excog
nec Romanarum rerum immem
bis solutus satis · sed in

[redacted]

rite; Cnaeusque Pompeius, Sexti filius, aliquem numerum obtinebat. nam Sextus, frater ejus, praestantissimum ingenium contulerat ad summam juris civilis, et ad perfectam geometriae, et rerum Stoicarum scientiam. item in jure, et ante hos, M. Brutus, et paulo post eum C. Billienus, homo per se magnus, prope simili ratione summus evaserat; qui consul factus esset, nisi in Marianos consulatus, et in eas petitionis angustias incidisset. Cn. autem Octavii eloquentia, quae fuerat ante consulatum ignorata, in consula-

[redacted]

perſpici poteſt. ejus aequalis P. Cethegus, cui de republica ſatis ſuppeditabat oratio. totam enim tenebat eam, penituſque cognorat. itaque in ſenatu conſularium auctoritatem aſſequebatur. ſed in cauſis publicis nihil, in privatis ſatis veterator videbatur. erat in privatis cauſis Q. Lucretius Veſpillo et acutus et juriſperitus. nam Aphilia concionibus aptior quam judiciis. prudens etiam T.

copiosior. sed omnium oratorum, sive rabularum, qui et plane indocti, aut inurbani, aut rustici etiam fuerunt, quos quidem ego cognoverim, solutissimum in dicendo, et acutissimum judico nostri ordinis Q. Sertorium, equestris C. Gorgonium. fuit etiam facilis et expeditus ad dicendum, et vitae splendore multo, et ingenio sane probabili, T. Junius, L. filius, tribunicius: quo accusante P. Sextius, praetor designatus, damnatus est ambitûs. is processisset honoribus longius, nisi semper infirma, atque etiam aegra
49 valetudine fuisset. Atque ego praecla-

aequales propemodum fuer
P. Sulpicius, Q. Varius, C
us, C. Curio, L. Fufius, M
Antistius: nec ulla aetate u
rum foetus fuit. ex his Co
us, cùm meo judicio, tum o
le primas tulerunt. hîc Atti
do istuc dicis, inquit, cùm
tum omnium? semperne in
bando, aut improbando, vu
cum intelligentium judicio.
alii probantur a multitudin
ab iis, qui intelligunt? recte
quam, Attice: sed audies

dicat, ut a multitudine probetur, eundem doctis probari. nam, quid in dicendo rectum sit, aut pravum, ego judicabo, si modo is sum, qui id possim, aut sciam judicare: qualis vero sit orator, ex eo, quod is dicendo efficiet, poterit intelligi. tria sunt enim (ut quidem ego sentio) quae sint efficienda dicendo: ut doceatur is, apud quem dicetur, ut delectetur, ut moveatur vehementius. quibus virtutibus oratoris horum quidque efficiatur, aut quibus vitiis orator aut non assequatur haec, aut etiam in his labatur, et cadat, artifex aliquis judicabit. efficiatur autem

[redacted]

pulo videri. quare ...
dixerit discipulo sane friger
lum, ' mihi cane, et Musis'
Bruto dicenti, ut solet, apu
nem, ' mihi cane, et popul
dixerim: ut, qui audient, qu
ego, etiam cur id efficiatur,
credit iis, quae dicuntur; q
sorem; vera putat; assenti
fidem facit oratio. tu artifex
ris amplius? delectatur audi
do, et ducitur oratione, et q
te quadam perfunditur. qui
disputes? gaudet, dolet, rid

probandum eſt. denique hoc ſpecimen eſt popularis judicii, in quo nunquam fuit populo cum doctis intelligentibuſque diſſenſio. cum multi eſſent oratores in vario genere dicendi, quis unquam ex his excellere judicatus eſt vulgi judicio, qui non idem a doctis probaretur? quando autem dubium fuiſſet apud patres noſtros, eligendi cui patroni daretur optio, quin aut Antonium optaret, aut Craſſum? aderant multi alii; tamen utrum de his potius, dubitaſſet aliquis: quin alterum, nemo. quid adoleſcentibus nobis, cum eſſet Cotta, et Hortenſius, num quis, cui quidem eligendi poteſtas eſſet, quem-
51 quam his anteponebat? Tum Brutus, quid tu, inquit, quaeris alios? de te ipſo nonne, quid optarent rei, quid ipſe Hortenſius judicaret, videbamus? qui cum partiretur tecum cauſas, (ſaepe enim interfui) perorandi locum, ubi plurimum pollet oratio, ſemper tibi relinquebat. faciebat ille quidem, inquam: et mihi, benevolentia, credo, ductus, tribuebat omnia. ſed ego, quae de me populi ſit opinio, neſcio: de reliquis hoc affirmo, qui vulgi opinione diſertiſſimi habiti ſunt, eoſ-

mosthenes dicere, quod dixisse A
chum Clarium poëtam ferunt, qu
convocatis auditoribus, legeret ei
num illud, quod novistis, volumen
et eum legentem omnes, praeter
nem, reliquissent, 'legam, inquit,
'minus: Plato enim mihi unus in
'omnium millium.' et recte. poëm
reconditum, paucorum approba
oratio popularis ad sensum vulgi
moveri. at, si eundem hunc Plato
num auditorem haberet Demost
cum esset relictus a caeteris, verbu
re non posset. quid? tu, Brute, po
te, ut Curionem quondam, conci
quisset? ego vero, inquit ille, ut
indicem, in eis etiam causis, in

non facit, agitandi finis faciendus est.
52 Hoc tamen interest, quod vulgus interdum non probandum oratorem probat, sed probat sine comparatione, cum a mediocri, aut etiam a malo delectatur: eo est contentus: esse melius non sentit: illud, quod est, qualecumque est, probat. tenet enim aures vel mediocris orator, sit modo aliquid in eo: nec res ulla plus apud animos hominum, quam ordo et ornatus orationis valet. quare quis ex populo, cum Q. Scaevolam pro M. Coponio dicentem audiret in ea causa, de qua ante dixi, quidquam politius, aut elegantius, aut omnino melius aut exspectaret, aut posse fieri putaret? cum is hoc probare vellet, M'. Curium, cum ita heres institutus esset, si pupillus ante mortuus esset, quam in suam tutelam venisset, pupillo non nato heredem esse non posse: quid ille non dixit de testamentorum jure? de antiquis formulis? quid, quemadmodum scribi oportuisset, si etiam filio non nato heres institueretur? quam captiosum esse populo, quod scriptum esset, negligi, et opinione quaeri voluntates; et interpretatione disertorum, scripta simplicium hominum

– ... , et scienter,
et presse, et satis ornate;
diceret; quis esset in pop
spectaret, aut fieri posse q
putaret? At vero, ut
ab adolescente delicato, q
bulans scalmum reperisse
rem aedificare navem con
orsus est: similiter Scaevola
mo captionis, centumvirale
reditatis effecisse: hoc in il
secutus, multis ejusdem gene
delectavit, animosque omni
rant, in hilaritatem a severit
quod est ...

luntatesque tutatus est: quanta e
verbis captio, cum in caeteris rebu
in testamentis, si negligerentur vo
tes: quantam sibi potentiam Scaev
sumeret, si nemo auderet testament
cere postea, nisi de illius sententia.
eum graviter, tum ab exemplis co
tum varie, tum etiam ridicule, et
explicans, eam admirationem, asse
nemque commovit, dixisse ut contr
mo videretur. hoc erat oratoris offi
partitione tertium, genere maximun
ille de populo judex, qui separatim
rium admiratus esset, idem, audito
ro, judicium suum contemneret. at
ro intelligens et doctus, audiens Sca
lem [illegible]

git. nam illud, quod populo non
tur, ne intelligenti quidem audit
bari poteſt. ut enim ex nervorum
in fidibus, quàm ſcienter ei pulſi ſ
telligi ſolet; ſic ex animorum mo
nitur, quid tractandis his perficiat
itaque intelligens dicendi exiſti
non aſſidens, et attente audiens, ſ
adſpectu, et praeteriens, de orator
judicat. videt oſcitantem judicem
quentem cum altero, nonnunqu
am circulantem, mittentem ad h
quaeſitorem, ut dimittat, rogantem

illo, motu animi aliquo perturbatos esse
vehementius: ea si praeteriens (ut dixi)
aspexerit, si nihil audierit, tamen ora-
torem versari in illo judicio, et opus ora-
torium fieri, aut perfectum jam esse, pro-
55 fecto intelliget. Cum haec disseruissem,
uterque assensus est; et ego tanquam ab
integro ordiens, quando igitur, inquam,
a Cotta et Sulpicio haec omnis fluxit o-
ratio, cum hos maxime judicio illorum
hominum, et illius aetatis dixissem pro-
batos, revertar ad eos ipsos: tum reli-
quos, ut instituti, deinceps persequar.
quoniam ergo oratorum bonorum (hos
enim quaerimus) duo genera sunt, unum
attenuate, presseque; alterum sublate,
ampleque dicentium: etsi id melius est,
quod splendidius et magnificentius, ta-
men in bonis omnia, quae summa sunt,
jure laudantur. sed cavenda est presso illi
oratori inopia et jejunitas: amplo autem,
inflatum et corruptum orationis genus.
inveniebat igitur acute Cotta, dicebat pu-
re ac solute: et ut ad infirmitatem late-
rum perscienter contentionem omnem
remiserat, sic ad virium imbecillitatem di-
cendi accommodabat genus. nihil erat

no eo genere diceret, tractando ra
pellebat, ut idem facerent a se c
quod a Sulpicio concitati. fuit e
picius vel maxime omnium, quos
ego audiverim, grandis, et, ut it
tragicus orator. vox cùm mag
suavis et splendida: gestus et mo
poris ita venustus, ut tamen ad
non ad scenam institutus videret
tata et volubilis, nec ea redundans
nec circumfluens oratio. Crassum
lebat imitari, Cotta malebat Ant
sed ab hoc vis aberat Antonii, C
illo lepos. O magnam, inquit,

duce utentem ſic inſtituere, ut Iſocratem in acerrimo ingenio Theopompi, et leniſſimo Ephori dixiſſe traditum eſt, alteri ſe calcaria adhibere, alteri frenos. Sulpicii orationes, quae feruntur, eas poſt mortem ejus ſcripſiſſe P. Canutius putatur, aequalis meus, homo extra noſtrum ordinem, meo judicio, diſertiſſimus. ipſius Sulpicii nulla oratio eſt: ſaepeque ex eo audivi, cum ſe ſcribere neque conſueſſe, neque poſſe diceret. Cottae pro ſe lege Varia quae inſcribitur, eam L. Aelius ſcripſit Cottae rogatu. fuit is omnino vir egregius, et eques Romanus cum primis honeſtus, idemque eruditiſſimus et Graecis literis et Latinis: antiquitatiſque noſtrae et in inventis rebus, et in actis, ſcrip-

rem, minimeque inepti
orationculas voluisse ex
duobus ejusdem aetatis
nemo tertius: sed mihi
nius maxime; vel dicam
cebat. locus erat omni
causis, praeter eos, de qu
nemini: propterea quod
maxime expetebatur, fac
cipiendis erat; fastidiosi
tamen recipiebat. horum
habebat, confugiebat ad p
aut ad Caesarem: Cotta e

admodum adverſarius de quaque re aſſe-veret; maxime autem, quemadmodum quaeque res audiatur. ſed nihil vitioſius, quam, cum unum corpus debeat eſſe de-fenſionis, naſci de integro cauſam, cum ſit ab altero perorata. omnium enim cauſa-rum unum eſt naturale principium, una peroratio: reliquae partes, quaſi membra ſuo quaeque loco locata, ſuam et vim, et dignitatem tenent. cum autem difficile ſit in longa oratione non aliquando aliquid ita dicere, ut ſibi ipſe non conveniat; quanto difficilius cavere, ne quid dicas

... est nobis Laelia(
sermo. ergo illam pat:
tam vidimus: et filias ej
quarum sermo mihi fuit
Licinias, quas nos qui(
vero Scipionis etiam tı
aliquando audisti loque1
ac lubenter quidem, inqu
lubentius, quod L. Crass
Crassum, inquam, illum
ciniae filium, Crassi testa
adoptatus? summo iste qu.
genio fuisse, inquit. et v
collega meus, mihi sane b(
datur ...

que percomis eſt habitus. jam duorum abavorum quàm eſt illuſtre nomen: P. Scipionis, qui bis conſul fuit, qui eſt Corculum dictus; alterius omnium ſapientiſſimi, C. Laelii? ô generoſam, inquit, ſtirpem! et tanquam in unam arborem plura genera; ſic in iſtam domum multorum inſitam atque illuminatam ſapientiam!
59 Similiter igitur ſuſpicor, (ut conferamus parva magnis) Curionis, etſi pupillus relictus eſt, patrio fuiſſe inſtituto puro ſer-

ao praeparari, et quo l
riaque ea comprehend
cellebat autem actione:
dam ex his paria cum
etiam superiora. at Cr
oratio. nec vero Sulpic
dicere possumus, nequ
oratori, rem ullam ex ill
bus plane, atque omnin
in Curione hoc verissime
nulla re una magis orato
ri, quam verborum sple
nam cum tardus in cogita
struendo dissipatus fuit.

et Octavium consules produxisset, Curioque multa dixisset, sedente Cn. Octavio collega, qui devinctus erat fasciis, et multis medicamentis, propter dolorem artuum, delibutus, ‘numquam, inquit, Octavi, collegae tuo gratiam referes, qui nisi se suo more jactavisset, hodie te istic muscae comedissent.’ memoria autem ita fuit nulla, ut aliquoties, tria cum proposuisset, aut quartum adderet, aut tertium quaereret. qui in judicio privato vel maximo, cum ego pro Titinia Cottae peroravissem, ille contra me pro Ser. Nae-

Brutus admirans, tantamne fi
vionem, inquit, in ſcripto prae
ne legens quidem unquam ſenſi
tum flagitii commiſiſſet! quid a
quam, Brute, ſtultius, quam,
perare volebat, quae vituperav
tempore inſtituere ſermonem.
rum rerum jam tempora prae
ſed ita totus errat, ut in eoder
dicat, in ſenatum ſe, Caeſare ce
accedere, ſed id dicat ipſo con
e ſenatu. jam qui hac parte a
cuſtos eſt caeterarum ingen
... ...bilis eſſet, ut ne in ſcri

[redacted]

dixi, et expeditam ac profluentem quodam modo celeritatem. itaque ejus orationes adspiciendas tamen censeo. sunt illae quidem languidiores; verumtamen possunt augere, et quasi alere id bonum, quod in illo mediocriter fuisse concedimus: quod habet tantam vim, ut solum sine aliis in Curione speciem oratoris alicujus effecerit. sed ad instituta redeamus.

62 In eodem igitur numero ejusdem aetatis C. Carbo fuit, illius eloquentissimi viri filius, non satis acutus orator; sed tamen orator numeratus est. erat in verbis [redacted] vitas, et facile [redacted]

puli frequentis suffragii
Cn. Octavium, M. filium
patrem; Q. etiam Catul
camus ex acie, id est, a juc
sidiis reipublicae, cui fa
possint, collocemus. eod
nem referrem, nisi nimis
deditus, a senatu dissedisset
nem, M. Marium, et ex
complures minime dignos e
ventus auribus, aptissimos
bulentis concionibus. quo
in iis perturbem aetatum. o
per L. Quintius fuit

improbiſſimus C. Servilius Glaucia, ſed peracutus et callidus, cum primiſque ridiculus. is, ex ſummis et fortunae et vitae ſordibus in praetura, conſul factus eſſet, ſi rationem ejus haberi licere judicatum eſſet. nam et plebem tenebat, et equeſtrem ordinem beneficio legis devinxerat. is praetor eodem die, quo Saturninus tribunus plebis, Mario et Flacco conſulibus, publicè eſt interfectus; homo ſimillimus Athenienſis Hyperboli, cujus improbitatem veteres Atticorum comoediae notaverunt. quos Sex. Titius conſe-

um causae, deinde omnes, r
cumque erant, deferebantu
bat acute, componebat dilig
ria valebat: verbis non ille
tis utebatur, sed tamen non
pedita autem erat, et perfac
ratio. et erat ejus quidem
bitus non inurbanus ; actio
vitio vocis, tum etiam inep
bat. hic temporibus florui
inter profectionem reditumc
sine jure fuit et sine ulla digni
lica. hoc etiam autem mag

is: ſed neque laboris multi, nec ſatis
ſatus in cauſis; interjectuſque inter
s aetates, Hortenſii et Sulpicii, nec
jorem conſequi poterat, et minori ne-
è erat cedere. hujus omnis facultas ex
oria ipſius perſpici poteſt: quae cum
le omnes vincat ſuperiores, tum indi-
tamen, quantum abſit a ſummo, quam-
genus hoc ſcriptionis nondum ſit ſa-
Latinis literis illuſtratum. nam Q.
rtenſii admodum adoleſcentis ingeni-
, ut Phidiae ſignum, ſimul adſpectum
probatum eſt. is L. Craſſo, Q. Scae-
a conſulibus primum in foro dixit, et

lo longior vita contigit, ut et cu
majoribus natu, quam essent ipsi,
aliquanto minoribus compararen
Accius iisdem aedilibus ait se et
um docuisse fabulam, cum ille
ta, ipse triginta annos natus e
Hortensius non cum suis aequal
lum, sed et mea cum aetate, et c
Brute, et cum aliquanto superio
jungitur. siquidem et Crasso viv
solebat: et magis jam etiam vige
Antonio, et cum Philippo jam se
Cn. Pompeii bonis dicente. in il
adolescens cum esset, princeps fu
eorum, quos in Sulpicii aetate po

niam in hoc ſermone noſtro ſtatui nemi-
nem eorum, qui viverent, nominare, ne
vos curioſius eliceretis ex me, quid de quo-
que judicarem: eos, qui jam ſunt mortui,
nominabo. tum Brutus, non eſt, inquit,
iſta cauſa, quam dicis, quamobrem de iis,
qui vivunt, nihil velis dicere. quaenam
igitur, inquam, eſt? vereri te, inquit, ar-
bitror, ne per nos hic ſermo tuus emanet,
et ii tibi ſuccenſeant, quos praeterieris.
quid? vos, inquam, tacere non poteritis?
nos quidem, inquit, facillime; ſed tamen
te arbitror malle idipſum tacere, quam

nibus, tum certe mihi notiſſimae ſunt, quam quod gradus tuos, et quaſi proceſſus diſcendi ſtudeo cognoſcere. geretur, inquam, tibi mos: quoniam me non ingenii praedicatorem eſſe vis, ſed laboris mei. verùm interponam, ut placet, alios, et a M. Craſſo, qui fuit aequalis Hortenſii, exordiar.
Is igitur mediocriter a 68
doctrina inſtructus, anguſtius etiam a natura; labore et induſtria, et quod adhibe-

[redacted]

peracutus, (quanquam et ex facie et ex vultu videbatur) nec abundans verbis, et si fallebat in eo ipso: sic intervallis, exclamationibus, voce suavi et canora, admirando irridebat; calebat in agendo, ut ea, quae deerant, non desiderarentur. ita tanquam Curio copia nonnulla verborum, nullo alio bono, tenuit oratorum locum; sic Cn. Lentulus caeterarum virtutum dicendi mediocritatem actione occultavit, in qua excellens fuit. neque multo secus P. Lentulus, cujus et excogitandi, et loquendi tarditatem tegebat formae

[redacted]

pore erat infirmo, et hominum ineptias
ac ſtultitias, quae devorandae nobis ſunt,
non ferebat, iracundiuſque reſpuebat, ſi-
ve moroſe, ut putabatur, ſive ingenuo,
liberoque faſtidio. is cum ſatis floruiſſet
adoleſcens, minor haberi eſt coeptus poſt-
ea. deinde ex virginum judicio magnam
laudem eſt adeptus, et ex eo tempore qua-
ſi revocatus in curſum, tenuit locum tam
diu, quam ferre potuit laborem: poſtea,
quantum detraxit ex ſtudio, tantum ami-

rat abundans, non inops tamen: non valde nitens, non plane horrida oratio: vox, geſtus, et omnis actio ſine lepore: at in inveniendis, componendiſque rebus mira accuratio; ut non facile in ullo diligentiorem majoremque cognoverim; ſed eam ut citius veteratoriam, quam oratoriam diceres. hic etſi etiam in publicis cauſis probabatur, tamen in privatis il-
58 luſtriorem obtinebat locum. C. deinde Piſo, ſtatarius, et ſermonis plenus orator, minime ille quidem tardus in excogitando, verumtamen vultu et ſimulatio-

quam nos fortaſſe major, ſum
diſcendi, multaque doctrina,
labore atque induſtria: quod
ſum: fuit enim mecum, et cur
ne cum amicitia, tum ſtudiis,
tionibuſque conjunctus. hujus
ſatis commendabat orationem
enim ſatis erat copiae, in illa au
ris parum. erat ejus aequalis
nius, voce peracuta, atque m
alia re ulla probabilis. et L.
Reatinus, qui cum multas jam
ceret, adoleſcens eſt mortuus.
ad dicendum veniebat magis

passi fratres fuerunt, qui multa opera, ignoti homines et repentini, quaestores celeriter facti sunt, oppidano quodam et incondito genere dicendi. addamus huc etiam, ne quem vocalem praeteriisse videamur, C. Cosconium Calidianum, qui nullo acumine, eam tamen verborum copiam, si quam habebat, praebebat populo cum multa concursatione, magnoque clamore. quod idem faciebat Q. Arrius, qui fuit M. Crassi quasi secundarius. is omnibus exemplo debet esse, quantum in hac urbe polleat multorum obedire tempori, multorumque vel honori vel periculo servire. his enim rebus, infimo loco natus, et honores, et pecuniam, et gratiam consecutus, etiam in patronorum, sine doctrina, sine ingenio, aliquem numerum pervenerat. sed ut pugiles inexercitati, etiam si pugnos et plagas, Olympiorum cupidi, ferre possunt, solem tamen saepe ferre non possunt: sic ille, cum omni jam fortuna prospere functus, labores etiam magnos excepisset, illius judicialis anni severitatem, quasi solem, non tulit. tum Atticus, tu quidem de faece, inquit, hauris, idque jam dudum: sed tacebam.

neceſſariò incurr
ſpici, omnibus c
tudine dicere auſ
dignos perpauco
nomen habuerint
ſed ad ſermonem
T. Torquatus,
ex Rhodia diſcipl
ra ad dicendum
ditus, (cui ſi vita
ambitu conſul fa
habuit ad dicen
itaque ſtudio hu
vero nec in ſuoru
nec in ſententia
M. Pontidius,
privatas cauſas

, qua
ops, ſed non ni
genere verborum : prudens, :
nime incautus, patronus in cau
ſcendis componendiſque dilige
laboris, multae operae, multarun
ſarum. duo etiam Metelli, Cele
pos, nihil in cauſis verſati, nec ſi
nio, nec indocti, hoc erant popu
cendi genus aſſecuti. Cn. autem
lus Marcellinus, nec unquam indi
et in conſulatu pereloquens viſus e
tardus ſententiis, non inops verbis,
canora, facetus ſatis. C. Memmius
filius, perfectus litetis, ſed Graecis : f
dioſus ſane Latinarum :
verbiſque d

parum. illum enim saep
ego judicare jam aliqu
quid igitur de illo judic
disti? quid censes, inq
habiturus es similem tu
quam, si ita est, velim
quam maxime. atqui e
et vehementer placet: n
sa. nam et didicit, et, om
diis, unum id egit, sese
commentationibus acerr
taque et lectis utitur verb
bus: et splendore vocis,
tus sit speciosi...

dixi) vidi plane virum. itaque cum eum antea tui ſimilem in dicendo viderim, tum vero nunc a doctiſſimo viro, tibique, ut intellexi, amiciſſimo Cratippo inſtructum omni copia, multo videbam ſimiliorem. hic ego, etſi, inquam, de optimi viri, nobiſque amiciſſimi laudibus lubenter audio, tamen incurro in memoriam communium miſeriarum, quarum oblivionem quaerens, hunc ipſum ſermonem produxi longius. ſed de Caeſare cupio audire,
72 quid tandem Atticus judicet. Et ille, [redacted]

quam id quoque credo
eſſet perfecta illa bene lo
tis literis, et iis quidem
quiſitis, ſummoque ſtu
eſt conſecutus. quin et
occupationibus, cum ad t
in me intuens) de ratione
di accuratiſſime ſcripſeri
libro dixerit, verborum
nem eſſe eloquentiae; t
Brute, huic noſtro, qui m
quam ſe dicere, laudem ſin
ſcripſit his verbis, cum hu
ſet affatus: ‘ ac, ſi, ut cog

[redacted]

principem atque inventorem copiae dixerit, quae erat magna laus, ſed etiam bene meritum de populi Romani nomine et dignitate. quo enim uno vincebamur a victa Graecia, id aut ereptum illis eſt, aut certe nobis cum illis communicatum. hanc autem, inquit, gloriam teſtimoniumque Caeſaris tuae quidem ſupplicationi non, ſed triumphis multorum antepono. et recte quidem, inquam, Brute, modo ſit hoc Caeſaris judicii, non benevolentiae teſtimonium. plus enim certe attulit [redacted]

domiciliis habere, quam Min
num ex ebore pulcherrimum; t
me Phidiam esse mallem, quam
mum fabrum tignarium. quare n
tum quisque prosit, sed quant
sit, ponderandum est: praefer
pauci pingere egregie possint, au
operarii autem, aut bajuli deesse
sint. Sed perge, Pomponi, de
et redde quae restant. solum qui
quit ille, et quasi fundamentum
vides, locutionem emendatam
nam: cujus penes quos laus adh
non fuit rationis aut scienti

rat, recte loquebantur. ſed hanc certe rem deteriorem vetuſtas fecit et Romae, et in Graecia. confluxerunt enim et Athenas, et in hanc urbem multi inquinate loquentes ex diverſis locis. quo magis expurgandus eſt ſermo, et adhibenda, tamquam obruſſa, ratio, quae mutari non poteſt; nec utendum praviſſima conſuetudinis regula. T. Flamininum, qui cum Q. Metello conſul fuit, pueri vidimus. exiſtimabatur bene Latine, ſed literas neſciebat. Catulus erat ille quidem minime indoctus, ut a te paulo eſt ante dictum: ſed tamen ſuavitas vocis, et lenis appellatio literarum, bene loquendi famam confecerat. Cotta, quia ſe valde dilatandis literis a ſimilitudine Graecae locutionis abſtraxerat, ſonabatque contrarium Catulo, ſubagreſte quiddam, planeque ſubruſticum: alia quidem, quaſi inculta et ſilveſtri via, ad eandem laudem pervenerat. Siſenna autem, quaſi emendator ſermonis uſitati cum eſſe vellet, ne a C. Ruſio quidem accuſatore deterreri potuit, quo minus inuſitatis verbis uteretur. quidnam iſtuc eſt? inquit Brutus: aut quis eſt iſte C. Rufius? et ille, fuit accuſator,

inquit, vetus, quo accusante C
Sisenna defendens, dixit, qua
sputatilica esse crimina. tum
' circumvenior, inquit, Judices
' venitis. Sisenna quid dicas, nesc
' insidias. Sputatilica, quid est h
' quid sit scio, Tilica nescio,' m
sus: sed ille tamen familiaris n
loqui putabat esse, inusitate loq
sar autem rationem adhibens, c
dinem vitiosam et corruptam p
corrupta consuetudine emenda
cum ad hanc elegantiam verbor
norum (quae etiam si orator no
ingenuus civis Romanus, tamen

rum ſuarum. valde quidem, inquam, probandos: nudi enim ſunt, recti et venuſti, omni ornatu orationis, tanquam veſte, detracto. ſed dum voluit, alios habere parata, unde ſumerent, qui vellent ſcribere hiſtoriam: ineptis gratum fortaſſe fecit, qui volunt illa calamiſtris inurere: ſanos quidem homines a ſcribendo deterruit. nihil enim eſt in hiſtoria, pura et illuſtri brevitate dulcius. ſed ad eos, ſi placet, qui vita exceſſerunt, revertamur. C.
76 Sicinius igitur, Q. Pompeii illius, qui cen-
[redacted]

idcirco obscura, quia peracu
pida, et celeritate caecata orati
que verbis aptiorem cito aliu
neque sententiis crebriorem.
perfectus in literis, jurisque ci
patre Aculeone traditam tenu
nam. reliqui sunt, qui mortu
Torquatus, quem tu non tam
torem dixisses, (etsi non deer
quam ut Graeci dicunt, πολιτ
in eo plurimae literae, nec ea
sed interiores quaedam, et re
divina memoria, summa verbo
vitas, et elegantia. atque haec

...perimuntur. ...neamus, inqu
te, de istis, ne augeamus dolor
et praeteritorum recordatio est
acerbior exspectatio reliquorum
omittamus lugere, et tantum, q
que dicendo potuerit, (quoniam
77 rimus,) praedicemus. Sunt
iis, qui eodem bello occiderunt, l
lus, qui et scriptitavit accurate, cu
sertim non esset orator, et egit mu
stanter: Appius Claudius, soci
collega et familiaris meus; hic ja
tis studiosus, et valde cum doctus,
tiam exercitatus orator, et cum
lis, tum omnis publici ...

rum eſſent, nor
que omni dignit
Lentulus ſatis er
orator, ſed cogit
rem. vox canora
ne, ut plena eſſet
quaereres in judic
republica, quod er
ne T. quidem Poſt
in dicendo: de repu
vehemens orator, q
frenatus, et acer nimi
lici leges atque inſtitu
loco Atticus, putare

tes Romanos, amicos nostros,
mortui sunt, P. Cominium Sp
quo accusante defendi C. Corn
quo et compositum dicendi ge
cre, et expeditum fuit: T. Acci
rensem, cujus accusationi res
A. Cluentio; qui et accurate d
satis copiose, eratque praeter
Hermagorae praeceptis: quibu
namenta non satis opima dic
men, ut hastae velitibus amen
apta quaedam et parata singu
rum generibus argumenta trad
dio autem heminem, nec indus

delectus elegans, et apta, et quasi rotunda constructio: cumque argumenta excogitabantur ab eo multa, et firma ad probandum, tum concinnae acutaeque sententiae, gestusque natura ita venustus, ut ars etiam, quae non erat, et e disciplina motus quidam videretur accedere. vereor, ne amore videar plura, quam fuerint in illo, dicere: quod non ita est. alia enim de illo majora dici possunt. nam nec continentia, nec pietate, nec ullo genere vir-

dicamus aliquid, qui non f
e multis; potius inter mu
gularis fuit: ita recondit:
ſententias mollis et pelluc
ratio. nihil tam tenerum, q
prehenſio verborum: nih
nihil, quod magis ipſius a
tur, ut nullius oratoris ae
fuerit: quae primum ita pu
liquidius: ita libere flueb
adhaereſceret: nullum, ni
et tanquam ‘ invermicula
ut ait Lucilius, ſtructum v
nec vero ullum aut durur
aut humile, aut longius c

tur omnis oratio. qua de re a
illud, quod multis locis in jur
rum includitur formulis, et ul
debat.accedebat ordo rerum pl
actio liberalis, totumque dice
dum, et sanum genus. Quo
timum suaviter dicere; nihil
melius hoc quaerendum putes
a nobis paulo ante dictum sit,
esse, quae orator efficere deber
ceret,ut delectaret, ut moveret
me tenuit, ut et rem illustrare
do, et animos eorum, qui aud
vinciret voluptate. aberat terti

erat, defuit. quin etiam memini, in accuſatione ſua Q. Gallio crimi- ıediſſet, ſibi eum venenum paraviſ- ıdque a ſe eſſe deprehenſum, ſeſeque rographa,teſtificationes,indicia,quae- ɔnes, manifeſtam rem deferre diceret, que eo crimine accurate et exquiſite .ſputaviſſet: me in reſpondendo, cum ſſem argumentatus, quantum res fere- ›at; hoc ipſum etiam poſuiſſe pro argu- mento, quod ille, cum peſtem capitis ſui, cum indicia mortis ſe comperiſſe manifeſ- [redacted] diceret,tam ſolute egiſ- [redacted]

deſuiſſe? Sit ſane ita, inqu
deamus ad eum, qui jam unus
tenſium: tum de nobiſmetipſi
id etiam, Brute, poſtulas, pau
quanquam facienda mentio
dem mihi videtur, duorum a
um: qui ſi diutius vixiſſent, n
ſent eloquentiae laudem co
Curionem te, inquit Brutus,
nium Calvum arbitror dicere.
quam, arbitraris: quorum qu
quod veriſimile dixiſſet, ita fa
que verbis volvebat ſatis int
tas, crebras quidem certe ſe
nihil poſſet ornatius eſſe, nihil
atque hic a magiſtris parum
naturam habuit admirabilem

ſet, ut coeperat, honores, quam ope
conſequi maluiſſet. quidnam eſt, inqui
iſtud? et quemadmodum diſtinguis? ho
modo, inquam. cum honos ſit praemi-
um virtutis, judicio, ſtudioque civium de-
latum ad aliquem, qui eum ſententiis, qui
ſuffragiis adeptus eſt: is mihi et honeſtus
et honoratus videtur. qui autem occaſi-
one aliqua, etiam invitis ſuis civibus,
nactus eſt imperium, ut ille cupiebat:
hunc nomen honoris adeptum, non ho-
norem puto. quae ſi ille audire voluiſſet,
maxima cum gratia et gloria ad
amplitudinem

tem certam,ſortem incertam re
graviſſimo ſuo caſu, dum Cyri e
dri ſimilis eſſe voluit, qui ſuu
tranſcurrerant; et L. Craſſi et n
Craſſorum inventus eſt diſſimill
ad Calvum (is enim nobis erat
tus) revertamur: qui orator fu
literis eruditior, quam Curio, t
accuratius quoddam dicendi et
tius afferebat genus: quod qu
ſcienter, eleganterque tractabat,
tamen inquirens in ſe, atque ipſe
ſervans,metuenſque ne vitioſum

errabat, et alios etiam errare cogebat. nam, ſi quis eos, qui nec inepte dicunt, nec odioſe, nec putide, Atticè putat dicere, is recte, niſi Atticum, probat neminem. inſulſitatem enim et inſolentiam, tanquam inſaniam quandam orationis, odit: ſanitatem autem et integritatem, quaſi religionem et verecundiam oratoris probat. haec omnium debet oratorum eadem eſſe ſententia. ſin autem jejunitatem, et ſiccitatem, et inopiam, dummodo ſit polita, dum urbana, dum elegans, in Atti- [redacted]

iis ipſius aetate geſtae,non ta
quam oratorio genere perſcri
riſii vult Hegeſias eſſe ſimilis,
putat Atticum, ut veros illos
ne agreſtes putet.at quid eſt t
tam minutum, tam in ipſa, q
conſequitur, concinnitate pu
corum ſimiles eſſe volumus. o
ne igitur ii Attici oratores?
poteſt? hos imitamur. quo
ſunt et inter ſe diſſimiles,
Thucydidem, inquit, imitam
ſi hiſtoriam ſcribere, non ſi c
cogitatis. Thucydides enim
rum pronuntiator ſincerus, e
tiam fuit. hoc forenſe con
judiciale non tractavit genu

autem, quas interposuit, (multae enim sunt,) eas ego laudare soleo: imitari neque possim, si velim; nec velim fortasse, si possim. ut, si quis Falerno vino delectetur, sed eo nec ita novo, ut proximis consulibus natum velit; nec rursus ita vetere, ut Opimium, aut Anicium consulem quaerat. atqui eae notae sunt optimae. credo: sed nimia vetustas nec habet eam, quam quaerimus, suavitatem, nec est jam sane tolerabilis. num igitur qui hoc sentiat, si is potare velit, de dolio sibi hauriendum putet? minime: sed quandam

ii anguite, et exiliter dic
rum, sint sane Attici: se
veniant, ad stantem judic
sellia grandiorem, et ple
desiderant. volo hoc ora
ut cum auditum sit eum es
cus in subselliis occupet
tribunal, gratiosi scribae
cedendo loco, corona m
erectus: cum surgit is,
significetur a corona sil
crebrae assensiones, mu
nes: risus, cum velit; c
ut, qui haec procul videa

graviore ornatu oratorio utuntur, et hoc proprium esse Atticorum volunt; recte laudant. est enim in arte tanta, tamque varia, etiam huic minutae subtilitati locus. ita fiet, ut non omnes, qui Atticè, iidem bene; sed, ut omnes, qui bene, iidem etiam Atticè dicant. sed redeamus
85 rursus ad Hortensium. Sane quidem, inquit Brutus: quanquam ista mihi tua fuit perjucunda a proposita oratione digressio. tum Atticus, aliquoties sum, inquit, conatus, sed interpellare nolui. nunc, quoniam ad perorandum spectare

asseveramus, vide, ne religio nobis
adhibenda sit, quam si testimonium
remus. ego enim Catonem tuum, u
vem, ut senatorem, ut imperatorem
virum denique cùm prudentia, et dili
tia, tum omni virtute excellentem
bo: orationes autem ejus, ut illis
poribus, valde laudo: significant
quandam formam ingenii, sed admo
impolitam, et plane rudem. Origin

[redacted]

ro cum omnibus oratoris laudibus r
tas diceres, et Catonem cum Philist
Thucydide comparares, Brutone te
censebas, an mihi probaturum? quos
nim ne e Graecis quidem quisquam in
tari potest, iis tu comparas hominem Tu
culanum, nondum suspicantem quale e
86 set copiose et ornate dicere. Galbam
laudas. si ut illius aetatis principem, as
sentior: sic enim accepimus. sin ut ora-
torem, cedo, quaeso, orationes, (sunt
enim) et dic, hunc, quem tu plus, quam
te, amas, Brutum, velle te illo mo
cere. probas

[redacted]

horum laudibus tibi prorsu
ſed tamen non iſto modo,
Doryphorum ſibi Lyſippus
ſuaſionem legis Serviliae tib
fuiſſe. haec germana ironia
ſentiam, non dicam, ne me ti
putes.omitto igitur,quae de ii
de Cotta, quae de Sulpicio,
de Coelio dixeris. ii enim fu
oratores. quanti autem, et qu
deris. nam illud minus curo,
geſſiſti operarios omnes: ut m
tur mori voluiſſe nonnulli, ut
torum numerum referren...

iſſe. nam de Craſſi o
ipſum fortaſſe melius
alium, ut arbitror, ne
ironiam duxeris eſſe,
nem mihi magiſtram fu
etſi tu melius exiſtimar
quam nunc habemus, f
adoleſcentes quid in La
taremur, non habebamu
plures a nobis nominati f
(ut paulo ante dixi) qu
lui,in eo, cujus omnes cu
quam pauci digni

[redacted]

ſas adhiberi coeptus eſt. quanquam inciderat in Cottae, et Sulpicii aetatem, qui annis decem majores, excellente tum Craſſo, et Antonio, deinde Philippo, poſt Julio, cum iis ipſis dicendi gloria comparabatur. primum memoria tanta, quantam in nullo cognoviſſe me arbitror, ut, quae ſecum commentatus eſſet, ea ſine ſcripto verbis eiſdem redderet, quibus cogitaviſſet. hoc adjumento ille tanto ſic utebatur, ut ſua et commentata, et ſcrip-

[redacted]

...net in causa, ... fere qui
ad refellendum. vox canor
motus et gestus etiam plus ar
quam erat oratori satis. hoc ig
cente, Crassus est mortuus, Co
judicia intermissa bello, nos in
89 nimus. Erat Hortensius in l
mo anno miles, altero tribunus
Sulpicius legatus aberat, etiam M
nius: exercebatur una lege judic
riâ, caeteris propter bellum inte
qui frequentes aderant (quanqu
se ipsi dicebant) oratores non illi
principes L. Memmius, et Q. Pon
sed oratores tamen, teste diserto u
Philippo, cujus in testimonio
et vim accus...

P. filio, qui quanquam nem
cendum dabat, tamen, conſu
ſpondendo, ſtudioſos audien
atque huic anno proximus S
et Pompeio fuit. tum P. Sul
bunatu quotidie concionanti
nus dicendi penitus cognovi
que tempore cum princeps
Philo cum Athenienſium opti
thridatico bello domo profe
mamque veniſſet, totum ei
admirabili quodam ad philoſ
dio concitatus: in quo hoc
morabar attentius, quod, e

ſarum varietas et magnitudo ſumma me delectatione retinebat, tamen ſublata jam eſſe in perpetuum ratio judiciorum videbatur. occiderat Sulpicius illo anno, treſque proximo trium aetatum oratores erant crudeliſſime interfecti, Q. Catulus, M. Antonius, C. Julius. eodem anno etiam Moloni Rhodio Romae dedimus operam, et actori ſummo cauſarum, et magiſtro. Haec etſi videntur eſſe a propoſita ratione diverſa, tamen idcirco a me proferuntur, ut noſtrum curſum perſpicere quoniam voluiſti

tica exercebar; quae qua
adſtricta eloquentia putan
etiam tu, Brute, judicaviſ
tam eloquentiam, quam d
latatam eſſe putant, conſe
huic ego doctori, et ejus art
que multis ita eram tamen
exercitationibus oratoriis
cuus eſſet. commentabar d
enim nunc loquuntur) ſae
ſone, et cum Q. Pompeio
quo quotidie: idque facieb
tiam Latine, ſed Graece
quod Graeca oratio plur

numero autem oratorum Pomponius, Censorinus, Murena sublati. tum primum nos ad causas et privatas, et publicas adire coepimus, non ut in foro disceremus, quod plerique fecerunt, sed ut, quantum nos efficere potuissemus, docti in forum veniremus. eodem tempore Moloni dedimus operam. dictatore enim Sylla, legatus ad senatum de Rhodiorum praemiis venerat. itaque prima causa publica, pro Sex. Roscio dicta, tantum commendationis habuit, ut non ulla esset, quae non digna nostro patrocinio videretur. deinceps inde multae, quas non minus diligenter elaboratas et tanquam elucu-
91 bratas afferebamus. Nunc, quoniam totum me non naevo aliquo, aut crepundiis, sed corpore omni videris velle cognoscere, complectar nonnulla etiam, quae fortasse videantur minus necessaria. erat eo tempore in nobis summa gracilitas et infirmitas corporis: procerum et tenue collum: qui habitus, et quae figura non procul abesse putatur a vitae periculo, si accedit labor, et laterum magna contentio. eoque magis hoc eos, quibus eram carus, commovebat, quod omnia sine re-

miſſione, ſine varietate, vi ſ
et totius corporis contentio
itaque cum me et amici et m
rentur,ut cauſas agere deſiſt
vis potius periculum mihi
quam a ſperata dicendi glor
dum putavi. ſed, cum cenſe
one et moderatione vocis, e
genere dicendi, me et peri
poſſe, et temperatius dicer
tudinem dicendi mutarem,
in Aſiam proficiſcendi fuit.
eſſem biennium verſatus in
in foro celebratum meum
Roma ſum profectus.cum ve

bentibus: quorum erat princeps Menippus Stratonicensis, meo judicio, tota Asia, illis temporibus, disertissimus: et, si nihil habere molestiarum, nec ineptiarum, Atticorum est, hic orator in illis numerari recte potest. assiduissime autem mecum fuit Dionysius Magnes. erat etiam Aeschylus Cnidius, Adramytenus Xenocles. hi tum in Asia rhetorum principes numerabantur. quibus non contentus, Rhodum veni, meque ad eundem, quem Romae audiveram, Molonem, applicavi, cum actorem in ve-

jam deflorefcentem cognovi
borum, et actionis genere
itaque cum Hortenſio mihi m
bar rem eſſe,quod et dicendi
propior, et aetate conjuncti
videram in iiſdem cauſis, ut
nuleio, pro Cn. Dolabella co
Cotta princeps adhibitus eſſe
men agere partes Hortenſi
enim oratorem, incenſum, et
canorum, concurſus hominu
ſtrepitus deſiderat. unum igi
cum rediiſſemus ex Aſia, ca
egimus, cum quaeſtur

[redacted]

ſuam.
praeſer
poſitum
tiam m
ſed ut l
eſſem i
patron
tum in
certam
93 ſignato
niam o
enume
praece

[redacted]

longius autem procedens, et in caeteris eloquentiae partibus, tum maxime in celeritate et continuatione verborum adhaereſcens, ſui diſſimilior videbatur fieri quotidie. nos autem non deſiſtebamus, cum omni genere exercitationis, tum maxime ſtylo, noſtrum illud, quod erat, augere, quantumcumque erat. atque (ut multa omittam) in hoc ſpatio, et in iis poſt aedilitatem annis, et praetor primus, et incredibili populari voluntate ſum factus. nam cum propter aſſiduitatem in cauſis et induſtriam, tum propter exquiſitius, et minime vulgare orationis genus, animos hominum ad me dicendi no-

locupletiſſimos teſtes excitaret: nemo, qui breviter, arguteque, incluſo adverſario, laxaret judicum animos, atque a ſeveritate pauliſper ad hilaritatem, riſumque traduceret: nemo, qui dilatare poſſet, atque a propria ac definita diſputatione hominis, ac temporis, ad communem quaeſtionem univerſi generis orationem traduceret: nemo, qui delectandi gratia digredi parumper a cauſa: nemo, qui ad iracundiam magnopere judicem, nemo, qui ad fletum poſſet adducere: nemo,

ærum conticuit
lege Pompeia
datis, ad cauſa
potius eaſdem,
die. quibus qui
te, praeſtò fuiſti
cum, et ſolus egi
vixerit Hortenſi
confecerit. anni
re coepit, quam t
to et ſexageſimo
mortem diebus,u
defendit Appium.
quod fuerit in utr
que etiam poſte
Sed, ſi quaerimu

qualis in historia Timaeus; in dicendo autem, pueris nobis, Hierocles Alabandeus, magis etiam Menecles, frater ejus, fuit; quorum utriusque orationes sunt in primis, ut Asiatico in genere, laudabiles. aliud autem genus est non tam sententiis frequentatum, quam verbis volucre, atque incitatum; quali est nunc Asia tota; nec flumine solum orationis, sed etiam exornato, et faceto genere verborum: in quo fuit Aeschylus Cnidius, et meus aequalis Milesius Aeschines. in iis erat admirabilis orationis cursus, ornata sententiarum concinnitas non erat. haec autem (ut dixi) genera dicendi aptiora sunt adolescentibus: in senibus gravitatem non habent. itaque Hortensius utroque genere florens, clamores faciebat adolescens. habebat enim et Meneclium illud studium crebrarum, venustarumque sententiarum: in quibus, ut in illo Graeco, sic in hoc, erant quaedam magis venustae, dulcesque sententiae, quam aut necessariae, aut interdum utiles. et erat oratio cum incitata, et vibrans, tum etiam accurata et polita. non probantur haec senibus. saepe videbam cum irriden-

nebat, ſed ea veſtitu illo orati
conſueverat, ornata non erat
ille, Brute, minus fortaſſe plac
placuiſſet, ſi illum flagrantem ſt
rentem facultate audire potuiſſ
Brutus, ego vero, inquit, et
dicis, video qualia ſint, et H
magnum oratorem ſemper put
meque probavi pro Meſſalla
cum tu abſuiſti. ſic ferunt, i

que declarat totidem, quot dixit, (ut aiunt) ſcripta verbis oratio. ergo ille a Craſſo conſule et Scaevola uſque ad Paulum et Marcellum conſules floruit: nos in eodem curſu fuimus a Sylla dictatore ad eoſdem fere conſules. ſic Q. Hortenſii vox extincta fato ſuo eſt, noſtra publico. melius, quaeſo, ominare, inquit Brutus. ſit ſane ut vis, inquam; et id non tam mea cauſa, quam tua: ſed fortunatus illius exitus, qui ea non vidit cum fierent, quae providit futura. ſaepe enim inter nos impendentes caſus deflevimus belli civilis

vissimis literis; quil
esse oportere censeba
quae de me, etiam
querentur, mortuoq
si recte esset, salute re
interitu ipso, testim
republica consiliorum
te intuens, Brute, do
lescentiam, per medi
drigis vehentem, tran
sera fortuna reipubli
tangit, haec me cura
mecum, socium ejusd
dicii, tibi favemus, te

... aincit so
...ipse republica careas, et
men (etsi cursum ingenii tu
mit haec importuna clades c
tine te in tuis perennibus stu
id, quod jam propemodum,v
tius effeceras, ut te eripias e
ego congessi in hunc sermonen
tronorum. nec enim decet te
uberrimis artibus,quas cum do
re non posses, arcessivisti ex urb
domus est semper habita doctri
merari in vulgo patronorum. n
te exercuit Pammenes,vir longe el
tissimus Graeciae? quid illa ve
mia, atque eius ...

[illegible]
tantum dico, ſi mihi accid
rarer in multis * * *.ſi ope
ſatio magis opportunorui

EXCU

ROB. ET A

ACADE

